

SEANCES DU MARDI 6 DECEMBRE 1988
VERGADERINGEN VAN DINSDAG 6 DECEMBER 1988ASSEMBLEE
PLENAIRE VERGADERINGSEANCE DU SOIR
AVONDVERGADERING

SOMMAIRE:

PROJETS DE LOI (Discussion):

Projet de loi contenant le budget du ministère de la Défense nationale pour l'année budgétaire 1988.

Discussion générale. — *Orateurs*: MM. Bosmans, Péciaux, De Bremaeker, De Beul, Janzegers, M. Coëme, ministre de la Défense nationale, p. 628.

Discussion et vote des articles, p. 640.

Projet de loi contenant le budget de la Gendarmerie pour l'année budgétaire 1988.

Discussion générale. — *Orateurs*: MM. Eicher, De Bremaeker, De Beul, Janzegers, Pataer, Peetermans, M. Coëme, ministre de la Défense nationale, p. 646.

Discussion et vote des articles, p. 655.

INHOUDSOPGAVE:

ONTWERPEN VAN WET (Beraadslaging):

Ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Landsverdediging voor het begrotingsjaar 1988.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: de heren Bosmans, Péciaux, De Bremaeker, De Beul, Janzegers, de heer Coëme, minister van Landsverdediging, blz. 628.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 640.

Ontwerp van wet houdende de begroting van de Rijkswacht voor het begrotingsjaar 1988.

Algemene beraadslaging. — *Sprekers*: de heren Eicher, De Bremaeker, De Beul, Janzegers, Pataer, Peetermans, de heer Coëme, minister van Landsverdediging, blz. 646.

Beraadslaging en stemming over de artikelen, blz. 655.

PRESIDENCE DE M. HENRION, VICE-PRESIDENT
VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER HENRION, ONDERVOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 19 h 35 m.
De vergadering wordt geopend te 19 h 35 m.

ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN
HET MINISTERIE VAN LANDSVERDEDIGING VOOR
HET BEGROTINGSJAAR 1988*Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen*PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DU MINIS-
TERE DE LA DEFENSE NATIONALE POUR L'ANNEE
BUDGETAIRE 1988*Discussion générale et votes des articles*

De Voorzitter. — Aan de orde is de bespreking van het ontwerp van wet houdende de begroting van het ministerie van Landsverdediging voor het begrotingsjaar 1988.

Nous abordons l'examen du projet de loi contenant le budget du ministère de la Défense nationale pour l'année budgétaire 1988.

De algemene beraadslaging is geopend.

La discussion générale est ouverte.

Het woord is aan de heer Bosmans.

De heer Bosmans. — Mijnheer de Voorzitter, ik wens mij tijdens mijn uiteenzetting hoofdzakelijk te beperken tot de investeringspolitiek van het departement en de verdedigingsinspanning die ons land bereid is te leveren in de internationale context.

Inzake investeringspolitiek blijkt dat de regering heeft beslist aan het wederuitrustingsprogramma van Landsverdediging voor dit jaar 25 miljard, en voor 1989 35 miljard te besteden. Luidens het kamerverslag zou het terugschroeven van het programma van de oorspronkelijke 40 miljard tot de huidige 25 miljard slechts een realistische aanpassing zijn van de bedragen aan de evolutie van de behandeling der dossiers. Daarentegen werd voor 1989 het investeringsprogramma verhoogd met 5 miljard in vergelijking met de initiële beslissing. Ik meen dat de wederuitrustingspolitiek van Landsverdediging momenteel wordt beschouwd als een machtige industriële hefboom voor de industrie, ofwel in de vorm van directe bestellingen, ofwel in de vorm van economische compensaties ter gelegenheid van opdrachten geplaatst in het buitenland.

Daarbij legt u, mijnheer de minister, de nadruk op het feit dat u zult zorgen voor een regionaal evenwichtige verdeling van de overheidsbestellingen. Maar u voegt er al onmiddellijk aan toe dat u, in het kader van de globalisatie, die evenwichtige verdeling strikt en geheel in acht zult nemen, en dat u er zult op toezien dat dit gebeurt op alle domeinen. Graag mocht ik van de minister, in het licht van de huidige overheidsbestellingen voor het leger, vernemen wat hij precies bedoelt met «toezien dat dit gebeurt op alle domeinen». Betekent deze uitspraak misschien dat de huidige overheidsbestellingen niet zo direct een evenwichtige regionale spreiding inhouden?

Maar keren we even terug naar de investeringspolitiek als dusdanig en halen we de twee momenteel belangrijkste dossiers aan, namelijk het Bams-dossier, met andere woorden de levering van radio's met zeer hoge frequenties, en het grond-luchtvaart mistral-dossier. Het ene heeft te maken met een directe bestelling, het andere met een compensatie.

Ongeacht de conclusies die men aan voornoemde dossiers vanuit een bepaalde hoek wil voorbehouden, lijkt het mij toch wenselijk te beklemtonen dat Landsverdediging bij voorrang moet investeren om de militaire behoeften te dekken. Elk industrieel beleid dat steunt op militaire bestellingen kan dan ook slechts een «afgeleid» beleid zijn.

In ons land werden voor het industriële beleid aanzienlijke extra uitgaven gedaan. Die uitgaven zijn drastisch toegenomen omdat de Gewesten tegen elkaar gingen opbieden, met name om een aantal bedrijven te redden. Een eminent lid beweerde in de kamercommissie dat heel wat kunstmatige industriële structuren in het leven werden geroepen. Men zou in het verleden bijvoorbeeld 44 bijkomende F-16's hebben gekocht die het

leger toen absoluut niet nodig had. Uitsluitend om een bepaald bedrijf te redden. Zo ook zou men miljarden méér hebben betaald voor gepantserde infanterievoertuigen, omdat men weigerde ze rechtstreeks aan te kopen bij de buitenlandse producent.

De vraag is of men dit kan voorkomen of eerder of men dit wil voorkomen? Dergelijke meeruitgaven kunnen of willen voorkomen hangt nauw samen met de beleidsvisie dat de aan het industriële beleid gekoppelde uitgaven voortaan voor rekening van de betrokken departementen en Gewesten zouden moeten komen. Het is goed te blijven streven naar een maximaal aantal compensaties voor de militaire bestellingen, op voorwaarde echter dat de daarmee gepaard gaande extra uitgave binnen de perken blijft. Maar wanneer 20, 25 of zelfs 50 procent meer moet worden uitgegeven, dan kan men het niet redelijk noemen die meerkosten door het departement van Landsverdediging te laten dragen. Het lijkt mij correct wanneer beweerd wordt dat het gemakkelijk is geweest voor de Gewesten tegen elkaar op te bieden omdat de uitgaven daarvoor uitsluitend door de centrale staat werden gedragen. Willen de Gewesten tot elke prijs compensaties waarmee grotere uitgaven zijn gemoeid, dan moeten zij die uitgaven mee helpen betalen. In het belang van zowel de investeringspolitiek van Landsverdediging, van een gezond concurrentieel beleid, op nationaal of op gewestvlak, en vooral in het belang van de belastingbetaler, is het nuttig dat hiervan spoedig werk wordt gemaakt.

Op de tweede plaats, mijnheer de Voorzitter, zou ik de verdedigingsinspanning en de internationale context van onze defensie-inspanningen even nader onder de loep willen nemen. Zoals bekend houden deze inspanningen voornamelijk verband met de eventuele modernisering van de korte-afstandskernwapens. De vergadering van de groep Nucleaire Planning van de NAVO heeft hierover in Scheveningen op 27 en 28 oktober vergaderd. In dit verband heeft het Russisch persbureau TASS de beslissing van België toegejuicht. België heeft in Scheveningen verbaal voorbehoud gemaakt bij een mogelijke modernisering van de kernwapens voor de korte afstand. Naar verluidt hield ons departement Defensie vast aan het standpunt dat er een globaal veiligheidsconcept moet worden uitgewerkt alvorens een beslissing wordt genomen over de modernisering van de kernwapens voor de korte afstand. Niettemin sloot België zich aan bij het slotcommuniqué waarin gezegd wordt dat de NAVO in de afzienbare toekomst in Europa kernwapens blijft nodig hebben.

Alvast is gebleken dat in deze hele discussie de departementen Landsverdediging en Buitenlandse Zaken niet op dezelfde golf-lengte zaten en dat — blijkens verklaringen achteraf — Defensie nagelaten zou hebben Buitenlandse Zaken in te lichten over de formulering van het Belgische standpunt.

In dit verband wordt zelfs gezegd dat het een negatie van de Belgische diplomatie zou zijn, indien ons land zich nu zou isoleren binnen het Atlantisch Bondgenootschap.

In elk geval zal men zowel in binnen- als in buitenland vragen stellen nopens de continuïteit en coherentie van de Belgische diplomatie. En men zal allicht ook vragen stellen over de waarde van haar engagementen, zowel in de NAVO als in de Westeuropese Unie, waar vorig jaar een gemeenschappelijk programma werd aanvaard dat eveneens het belang van de nucleaire afschrikking met kernwapens in Europa beklemtoont.

Het is in dit verband niet zonder belang erop te wijzen dat Belgische diplomaten vooral vrezen dat ons land zich dan buiten spel zet in het bondgenootschap en dat de regering afstand wil nemen van een NAVO-strategie die door verscheidene van de meest prominente leden van die organisatie nog in de loop van de jongste maanden werd goedgekeurd.

In dit verband zij het mij toegestaan, mijnheer de Voorzitter, te stellen dat — zo België naar aanleiding van de druk die blijkbaar wordt uitgeoefend door één van zijn leden van de huidige coalitie om de strategische verbintenissen eenzijdig aan te vechten — de PVV-fractie niet langer zou kunnen meewerken aan het zoeken naar een globale consensus over het Belgisch defensiebeleid.

Trouwens, ik neem van de gelegenheid gebruik om te verklaren dat het voor de PVV duidelijk is dat we onze inspanningen in verband met vrede en veiligheid niet alleen kunnen leveren, maar dat we moeten samenwerken met onze Westerse bondgenoten, zowel in het kader van de NAVO als op Europees vlak.

Wij hebben ons dan ook steeds afgezet tegen elke poging die erop gericht was, of zou zijn, België van het NAVO-bondgenootschap los te haken. Zo hebben wij op kordate wijze de medewerking geweigerd aan elk initiatief dat België zou nemen tot eenzijdige ontwapening, zonder het akkoord van de Westerse bondgenoten. Hierdoor kunnen we immers ondoordacht onze eigen veiligheid prijsgeven.

Naast de voordelen die inherent zijn aan het deel uitmaken van een groter defensiegeheel, houdt dit lidmaatschap ook verantwoordelijkheden in. De geloofwaardigheid van het NAVO-defensiesysteem hangt immers niet uitsluitend af van de som van alle defensieinspanningen, maar ook van de betrouwbaarheid van elke schakel in het systeem. Als solidaire partner van het Atlantisch bondgenootschap heeft België een aantal opdrachten aanvaard, waardoor telkens aangepaste strijdkrachten moeten worden geleverd ofwel een andere vorm van bijdrage. Tot op heden heeft België in dit kader steeds behoorlijk zijn taak vervuld. De PVV-fractie hoopt dat dit in de toekomst niet zal worden omgebogen.

Daarnaast blijft de PVV pleiten voor een grotere inbreng van de Westeuropese landen in de Westelijke vredes- en veiligheidspolitiek. De Westeuropese regeringen moeten door nauwere samenwerking in het kader van de NAVO zelf, binnen de Europese Gemeenschap, binnen de Westeuropese Unie en binnen andere groepen zoals IEPG, de *Independent European Program Group*, en de Euro-groep, een grotere Europese invloed op de NAVO-politiek van oorlogsvoorkoming, wapenbeheersing en spanningsvermindering krijgen.

Het belang van een grotere Europese samenwerking wordt nog duidelijker als men ziet dat Europa zelf geen onderhandelingspartner is in de twee belangrijkste onderhandelingsrondes INF en Start, die nochtans een enorme invloed kunnen hebben op de veiligheidssituatie in Europa. Vandaar dat de Belgische houding op de NAVO-bijeenkomst te Scheveningen ons des te eigenaardiger voorkomt.

Maar laten we om te eindigen, nog even terugkeren naar ons Belgisch defensiebeleid. Ik constateer met genoegen dat de wil aanwezig blijkt te zijn om net zoals in het verleden het geval is geweest, rekening te blijven houden met de menselijke factor bij de strijdkrachten.

Het is evenwel betreurenswaardig dat de grote problemen van het departement van Landsverdediging, dat thans op een keerpunt staat en eerstdaags een lastige en pijnlijke keuze zal moeten doen, niet echt aan bod konden komen, nu het duidelijk is dat de komende twintig jaar rekening zal moeten worden gehouden met strenge budgettaire beperkingen.

Tevens is het geweten dat de demografische ontwikkeling eveneens belangrijke beperkingen zal veroorzaken. Immers, tussen 1991 en 2000 zou het tekort aan dienstplichtigen jaarlijks 2000 à 3000 bedragen. Bovendien zijn er nu reeds problemen in verband met de aanwerving van bepaalde categorieën van onderofficieren en officieren.

Het bepalen van de prioriteiten zal dus moeilijk zijn, gelet op de budgettaire en demografische tekorten. België heeft reeds zijn rol inzake verdediging van het luchtruim op grote en middelgrote hoogte moeten opgeven omdat de Nikes niet werden vervangen door Patriots. Maar het lijkt onvermijdelijk dat ook andere NAVO-opdrachten niet langer kunnen worden vervuld indien de huidige budgettaire tendensen worden bevestigd. We mogen ons niet blind staren op de recente ontwapeningsakkoorden om die moeilijke keuze uit de weg te gaan.

Mijnheer de Voorzitter, ik besluit.

Aangezien deze begroting feitelijk een overgangsbegroting is die door de vorige regering werd voorbereid, en als dusdanig gezien deze late bespreking slechts een retroactief karakter heeft, zal de PVV-fractie zich bij de stemming over de begroting van

het ministerie van Landsverdediging voor 1988 onthouden. Het zij mij namens de PVV-fractie echter toegestaan ernstige bedenkingen te maken bij de voorgenomen investeringspolitiek en zeker bij de internationale context waarin het departement van Landsverdediging zijn verdedigingsinspanningen denkt na te komen. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Péciaux.

M. Péciaux. — Monsieur le Président, le budget sur lequel nous avons à nous prononcer aujourd'hui me paraît devoir clôturer une série. Le budget de la Défense nationale pour l'année 1989 sera, en effet, l'occasion obligée d'une discussion d'une toute autre nature que celle à laquelle nous nous sommes trop complaisamment habitués, jusqu'ici, dans nos enceintes.

La Défense nationale se retrouve, à l'horizon de cette fin de siècle, confrontée à un double défi, financier d'une part, démographique d'autre part. Or, ce double défi, la Défense nationale ne pourra se permettre de le relever si elle ne met en œuvre que ses propres ressources, sa propre imagination et si elle ne réaménage que ses propres habitudes. En effet, il s'inscrit, cette fois, dans un contexte international qui me semble principalement caractérisé par deux tendances incontournables: l'approfondissement actuel des relations Est-Ouest et la renaissance du débat transatlantique sur le partage des rôles, des risques et des responsabilités, au sein de l'Alliance.

Je commencerai par les défis car ils sont les mieux connus, constituent les plus proches de nos préoccupations et, bien sûr, l'essentiel de notre tâche à venir. Je dis bien «notre» tâche, monsieur le ministre.

Certes, il va de soi qu'il vous appartiendra, avant tout autre, d'arbitrer dans le débat qui va naître et d'exiger, de votre département, l'effort d'imagination indispensable pour relever ce double défi. Il vous appartiendra également et, en premier lieu, de soumettre au pays les choix que vous aurez estimés comme étant les mieux à même de guider notre défense et notre sécurité, dans les années difficiles qui nous attendent.

Si nous voulons toutefois que cette tâche aboutisse, pour le plus grand bien non seulement de notre armée et des différents personnels qui la composent, mais également de l'ensemble de nos concitoyens qui consentent les efforts financiers et humains, indispensables à la garantie de leur sécurité, nous devons l'accomplir ensemble. Et ceci signifie, avant tout, que nous devons largement en débattre dans nos assemblées parlementaires, de la même manière que nous devons dégager ensemble — au-delà des clivages politiques traditionnels et de la distinction habituelle des attitudes caractérisant la majorité et l'opposition — les bases d'un consensus le plus large possible.

La sécurité est l'affaire de tous et le bon fonctionnement de nos forces armées en constitue l'élément essentiel. Le lieu le plus approprié pour dégager, loin des soubresauts des groupes de pression de tous bords et avec la plus parfaite connaissance de cause, les lignes d'un accord large sur la défense, est le Parlement.

J'attire donc votre attention sur le fait que ce que vous entendrez dans cette enceinte n'est plus seulement l'écho des divisions ou simplement des divergences de points de vue qui agitent ou agiteront, à l'extérieur, les différentes tendances de l'opinion, mais aussi l'expression d'une volonté relativement nouvelle de nombre de parlementaires, désormais soucieux de donner aux questions de défense, l'importance qu'elles méritent et de remplir leurs fonctions de contrôle et d'impulsion de la politique gouvernementale, en la matière.

J'en viens ainsi aux défis qui nous attendent et, en premier lieu, au défi financier auquel nous sommes confrontés.

Depuis fin 1986, les constats les plus alarmistes se sont succédé à propos de l'avenir de nos forces armées. On doit à votre prédécesseur d'avoir, le premier, reconnu publiquement l'état des critiques faites, par nos partenaires de l'Alliance, à propos de notre effort de défense et de notre capacité à faire désormais face aux engagements auxquels nous avons jusqu'ici souscrit.

1986 a été, en effet, sur le plan budgétaire, une année charnière pour la Défense nationale dans la mesure où elle a mis fin à une longue période de croissance continue des moyens qui lui ont été alloués. 1987 constitua l'amorce d'une tendance régressive du budget de la Défense nationale, désormais appelé à participer, avec les autres budgets, à l'assainissement indispensable des finances publiques.

Mais l'originalité des constats qui sont dressés, depuis lors, tient surtout au fait qu'ils conjuguent à la fois l'annonce de perspectives financières réduites et un bilan très critique sur l'état de nos forces, au sortir d'une période durant laquelle l'effort fut pourtant constant. Le handicap est donc double, pour la Défense nationale, puisqu'elle entame sur un relatif constat de carence — la presse internationale a même parlé d'inefficience — une période durant laquelle elle devra consentir, au moins en termes financiers, à des sacrifices importants.

Je ne peux évidemment me priver de revenir, à mon tour, sur les résultats du dernier Comité des plans de défense de l'OTAN de la semaine passée. Pierre Lefèvre, dans *Le Soir* du vendredi 2 décembre a, me semble-t-il, résumé parfaitement la situation de la Belgique: « Bien qu'avec des pourcentages de son PNB et de sa population active alloués à la défense, comparables aux autres pays européens, la Belgique se trouve dans le peloton de queue quand on évalue la conversion de ses apports en véritables moyens de défense. »

La comparaison des pourcentages est cruelle puisqu'elle semble rendre grâce à la nation d'avoir consenti un effort, mais déplorer que les responsables successifs de la Défense — vos prédécesseurs et à divers niveaux — n'aient pas su convertir cet effort de façon efficace, c'est-à-dire en véritable moyen de défense.

La question qui devra, dès lors, nous préoccuper ne sera pas seulement de savoir ce que l'on pourra consacrer désormais à la défense, mais de vérifier que ce que l'on consacrera sera utilisé de la manière la plus efficace et la moins dispendieuse.

A ce premier défi, s'en ajoute un second: celui que nous tend la démographie à l'aube des années 1990.

S'il est clair que la Défense nationale devra être avare de ses moyens financiers, il est aussi évident qu'elle va devoir l'être également de ses moyens humains.

A de nombreuses reprises, nous avons dénoncé, à cette tribune, les effets néfastes pour le contingent de la politique du personnel menée au cours de ces deux dernières années, et averti nos collègues du fait qu'ils auraient à reprendre, dès le début de la prochaine décennie, le débat difficile que nous avons tenu à propos de l'allongement de la durée du service militaire et de la révision des lois sur la milice.

Chiffres à l'appui, nous avons démontré que le déficit du contingent résultait de choix politiques, mais aussi que la dénatalité allait, c'est certain, créer des difficultés supplémentaires qu'il faudrait résoudre en partant de l'héritage d'une « déprofessionnalisation » acquise, d'un temps de service militaire qui vient d'être allongé et d'un système de dispenses qui vient d'être rogné au détriment des familles.

Comme nous l'avions prévu le déficit du contingent pointe à nouveau à l'horizon. Comme hier, seules trois solutions pourront être envisagées:

— Soit revoir le nombre des fonctions du niveau troupe qui nous est présenté comme nécessaire pour remplir nos engagements, mais est-ce bien possible dans le contexte actuel de critiques qui entoure la façon dont nous remplissons nos missions?

— Soit revoir une nouvelle fois les lois sur la milice, mais est-ce encore acceptable pour chacun des partenaires ici présents et pour ceux surtout qui estiment que les familles ont déjà suffisamment donné?

— Soit allonger à nouveau la durée du service militaire; ce que nous ne souhaitons pas évidemment!

Voilà pour les défis!

Reste le contexte international dans lequel ceux-ci s'inscrivent aujourd'hui.

La période actuelle peut être qualifiée de période de détente et de rapprochement Est-Ouest. Nous devons souhaiter et promouvoir leur approfondissement et suivre avec intérêt les changements qui se font jour à l'Est. Nous devons chercher aussi à réduire les armements, de part et d'autre, au niveau le plus bas possible, qui soit compatible avec le maintien de notre sécurité et de la stabilité en Europe.

Toutefois, nous ne devons, à aucun prix, perdre de vue les réalités: celles du maintien actuel du partage de notre continent, celles qui font que subsistent des différences essentielles de conceptions et de valeurs politiques entre l'Est et l'Ouest et celles qui nous obligent à constater que le maintien de la supériorité conventionnelle des pays du Pacte de Varsovie ne peut nous inciter à baisser notre garde.

En fait, il s'agira, pour les Européens, de ne jamais perdre de vue, fut-ce un instant et aussi « euphoriques » que paraissent les tendances du moment, les réalités géopolitiques et géostratégiques de leur continent.

La deuxième caractéristique internationale de cette période est la renaissance du débat transatlantique sur le *Burden Sharing*. En atteste, le dernier exercice de l'Eurogroupe, entre tous ceux qui sont attendus.

Les causes en sont connues: le déficit budgétaire et commercial alarmant des Etats-Unis d'une part, et ce que l'on pourrait méchamment qualifier de « grandeur et servitudes » de l'Europe non encore unie, d'autre part. Grandeur collective, mais seulement potentielle et servitudes individuelles, mais combien actuelles des partenaires européens.

Entrer dans la querelle des chiffres, comme vient de le faire l'Eurogroupe, me paraît devoir toujours être une illusion. Chacun y trouvera, en effet, matière à conforter son interprétation du partage.

Je crains ne pas pouvoir me faire beaucoup d'illusion non plus sur la solidarité européenne, en cette matière, car nous aurons bientôt, je crois, à affronter, plutôt qu'un débat strictement transatlantique à deux, un débat à seize, entre des membres de l'Alliance, livrés chacun à eux-mêmes et à l'égoïsme de leurs difficultés. Les disparités nationales sont trop nombreuses parmi les partenaires européens quant à l'effort qu'ils fournissent à l'Alliance et la volonté commune européenne, en matière de défense, quand elle doit aborder les questions concrètes, me semble aujourd'hui trop absente.

Dans ces conditions, j'exprime la crainte que le débat se retourne tôt ou tard contre l'insuffisance de l'effort consenti par certains partenaires européens, plutôt que contre celui relatif que l'Europe, dans son ensemble, consent par rapport aux Etats-Unis.

Si cette hypothèse se confirme, au premier rang des Etats critiqués se retrouvera la Belgique.

Or, devant les défis qui nous attendent, il faut, me semble-t-il, se garder de deux illusions faciles qui paraîtraient pouvoir, demain, nous dispenser de choisir et dont nous irions chercher le prétexte dans le contexte international actuel!

Première illusion: que la détente et les progrès dans le rapprochement Est-Ouest, notamment dans les négociations de contrôle des armements, puissent nous permettre désormais de faire moins pour notre sécurité.

Ainsi, je vous cite les propos tenus hier, 5 décembre, devant l'Assemblée parlementaire de l'Union de l'Europe occidentale réunie en sa 34e session ordinaire à Paris, par le ministre des Affaires étrangères de la France, M. Roland Dumas: « Si notre réflexion doit tenir compte de l'évolution des relations Est-Ouest, ne simplifions pas à l'excès; évolution ne signifie pas disparition des menaces et des nécessités de la défense. »

La seconde illusion est inverse: que la contrainte alliée puisse nous obliger à faire dorénavant plus pour notre défense.

Si le débat s'instaure ou plutôt se prolonge dans ces termes, on va vers l'impasse. L'avenir de notre politique de défense, du moins dans sa traduction budgétaire et humaine, doit être notre affaire et, avant tout, notre responsabilité. Ne prenons pas

prétexte d'éléments extérieurs — dont nous maîtrisons à peine l'évolution — pour nous dispenser ou nous contraindre à agir.

Ne faisons pas, une fois de plus, l'erreur de nous imposer de choisir entre « le beurre ou les canons » en nous réfugiant d'une manière plus ou moins lâche derrière les circonstances internationales et en profitant ou en faisant fi des difficultés de nos finances publiques et des faiblesses de notre démographie!

Une seule solution s'impose désormais à nous. Il faut qu'à l'avenir, la Belgique cesse de gaspiller pour sa défense. Il faut qu'elle sache pour cela ce qu'elle peut dorénavant lui consentir, tant en moyens budgétaires qu'en moyens humains, et qu'elle le sache suffisamment à l'avance et de façon suffisamment certaine. Que l'on travaille donc sur un programme qui ne néglige aucune des grandes parts du budget: le personnel, le fonctionnement et les investissements.

La philosophie d'un tel programme devrait être de définir les niveaux de personnels et de matériels en fonction des possibilités réelles de fonctionnement des forces, plutôt qu'en fonction d'*a priori* divers et de cadres, ou engagements, intangibles.

Ces possibilités sont évidemment fonction du plus ou moins bon ajustement qui pourrait être réalisé entre les moyens financiers disponibles et l'inventaire des missions auxquelles nous nous engageons envers nos partenaires, étant entendu qu'aucun engagement ne peut être souscrit sans considération préalable des prévisions budgétaires et sans l'assurance de pouvoir continuer à bénéficier des moyens indispensables à sa mise en œuvre.

Ces quelques réflexions ne constituaient qu'une esquisse qui n'avait d'autre but que de prévenir l'inflexion des discussions à venir dans deux directions opposées qui ne feraient qu'accroître les divergences d'opinion sur les défis que rencontrent aujourd'hui nos forces armées.

Elles relèvent du constat, parfois navrant, plus que de l'analyse. Cette dernière est encore à faire et j'espère qu'elle sera au cœur des nombreux rapports que vous avez, monsieur le ministre, demandés à votre administration. Je voudrais, sur ce point, exprimer mon souhait de président de la commission de la Défense nationale de cette assemblée que ces divers rapports nous soient transmis, afin que nous puissions largement en débattre et nous en inspirer pour guider nos choix à venir, sinon les informer utilement.

Notre sécurité, partant notre défense, et l'état de nos forces armées, méritent aujourd'hui toute notre attention, pour les raisons que j'ai tenté d'exposer. Chacun dans cette assemblée en est conscient et désire participer utilement à l'effort d'imagination et de consensus qui sera nécessaire pour dégager les solutions permettant de rendre notre armée pleinement efficace, ses personnels pleinement motivés, et la nation pleinement satisfaite de la conversion des efforts qu'elle consent pour sa sécurité.

Le rôle du Parlement est de veiller à ce que le débat sur la politique de défense demeure transparent. Il en va non seulement du respect de la mission de contrôle de nos assemblées sur les choix de l'Exécutif, mais également du respect de la démocratie à propos d'une institution qui détient le monopole de la force dans notre Etat de droit.

En cela aussi, la sécurité est l'affaire de tous, et il appartient au Parlement de rassurer l'opinion publique sur l'état de santé des forces armées.

Ma conclusion, monsieur le ministre, je voudrais la consacrer à une institution qui m'est chère: l'Union de l'Europe occidentale. Au moment où nous parlons, se tient à Paris la session d'hiver de l'Assemblée de l'UEO.

J'aimerais formuler un regret et l'assortir d'un souhait.

Le regret, c'est d'avoir dû choisir, aujourd'hui, entre les deux assemblées. Je connais, monsieur le Président, monsieur le ministre, les contraintes de vos agendas. Mais il est pénible pour un parlementaire qui est, avec d'autres collègues, convaincu que l'avenir de la sécurité de son pays passe aussi par l'inscription de celle-ci dans une dimension européenne, de devoir sacrifier son intérêt pour l'une au profit de l'autre. Cet effort d'imagination et de consensus, que j'appelais tout à l'heure de mes vœux,

nous le fournissons aussi à une échelle plus large, dans l'enceinte parisienne de l'assemblée de l'UEO.

Le souhait sera donc qu'une plus grande attention soit dorénavant accordée aux calendriers afin que nous puissions éviter de privilégier notre intérêt pour la défense nationale au détriment de notre intérêt pour la sécurité européenne ou réciproquement.

Je voudrais souligner, ici, l'intérêt particulier de participer à la bonne poursuite des travaux des commissions et de l'assemblée de l'UEO, dans cette période de blocage des réformes institutionnelles de l'organisation. En effet, si nous devons enregistrer comme un événement positif l'entrée, décidée par le Conseil, au cours de sa réunion à Londres du 14 novembre 1988, de l'Espagne et du Portugal, nous ne pouvons rester insensibles à l'absence actuelle de décision quant au futur siège de regroupement des institutions à Londres, à Paris ou à Bruxelles.

Sur ce point, j'aimerais, monsieur le ministre, entendre votre réaction sur la proposition originale que vient de formuler, hier, à Paris, devant l'assemblée, votre collègue M. le ministre Dumas de maintenir le Conseil permanent à Londres, pour autant que la proposition de la France consistant à créer un Institut européen des hautes études de sécurité dans le cadre de l'UEO soit admise.

Selon ses promoteurs, cet institut aurait une utilité particulière pour promouvoir, dans l'opinion publique, l'idée d'une communauté de destin européen en matière de sécurité.

L'an prochain, la Belgique sera appelée à assurer l'organisation de la seconde session européenne des hautes études de défense, la première venant de s'achever à Paris.

Dans ce contexte, j'aimerais savoir comment, monsieur le ministre, vous envisagez d'aborder la problématique de l'UEO. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Bremaeker.

De heer De Bremaeker. — Mijnheer de Voorzitter, in het kader van onze uiteenzetting in het debat over de begroting van het ministerie van Landsverdediging voor het begrotingsjaar 1988 richten we in het eerste gedeelte enkele woorden rechtstreeks tot de minister van Landsverdediging in verband met de werking van de senaatscommissie voor Defensie.

In het tweede gedeelte van onze uiteenzetting willen we graag enkele zaken zeggen over een aantal specifieke onderwerpen, zoals de rol en het belang van de menselijke factoren in het leger; de algemene verdeling van de begrotingscijfers over de drie grote rubrieken; de economische compensaties en de regionale verdeling; het probleem van de lekenconsulenten in het leger en België in de NAVO.

Tot slot zullen we enkele concrete vragen formuleren.

Mijnheer de minister, sta ons toe enkele zaken van persoonlijke aard te zeggen.

Allereerst feliciteren we u omdat uw inleidende uiteenzetting, gepubliceerd in het uitstekende verslag van de kamercommissie voor Landsverdediging uitgebracht door de heer Denison, aan klaarheid en duidelijkheid niet veel te wensen overlaat. Uw uiteenzetting is helder en beknopt en een aantal overzichtelijke tabellen en grafieken vergemakkelijken de taak van de belangstellende lezer van uw begroting.

Tevens dank ik u voor de aandacht die door u en uw medewerkers wordt besteed aan speciale verzoeken van parlementsleden. Persoonlijk hebben we ondervonden — en dan ging het niet om voorspraak en favoritisme ten opzichte van bepaalde dienstplichtigen — dat u en uw medewerkers begrip hadden voor diepmenselijke aspecten in het leven van bepaalde militairen.

Sta ons nu toe u ook uit te leggen, mijnheer de minister, waarom we ons met uw beleid niet onverdeeld gelukkig voelen.

We zijn namelijk de mening toegedaan dat de senaatscommissie voor Defensie in uw ogen ternauwernood bestaat. Sedert het aantreden van de nieuwe regering is zij slechts eenmaal bijeengekomen. Dit maakt het een aantal leden van deze com-

missie niet gemakkelijk, want dan blijft uiteindelijk slechts de mogelijkheid van mondelinge en schriftelijke vragen over of van interpellaties tot een bevriende minister uit de regerende coalitie.

De minister kan er natuurlijk op wijzen dat het initiatief bij de commissie voor Defensie moet liggen. Dit is misschien gedeeltelijk het geval. Toch verzoeken we de minister van Landsverdediging hiermee rekening te houden.

Is het redelijk dat de leden van onze commissie voor Landsverdediging bijzonderheden over onder andere de volgende onderwerpen uit de veel beter ingelichte pers moeten vernemen?

In verband met de Belgische legeraankopen was dit het geval voor het Bams-radiotransmissiesysteem, de ECM voor de F-16, al dan niet in het licht van de ontdekte spionage van een vooraanstaand kolonel van de Belgische luchtmacht, de aankoop van de Mistral-raketten voor 3,5 miljard, de aankoop van MK 46 torpedo's voor onze fregatten ter vervanging van de Franse ECAN L5 torpedo's, de keuze van de helikopters, al dan niet met een verklaring van de reden waarom de Duitse constructeur van de lijst der gegadigden werd geschrapt en van de reden waarom de voorkeur wordt gegeven aan ofwel de Italiaanse ofwel de Franse fabrikant.

Dit gold ook de omvorming van onder andere 344 Leopard I-tanks voor circa 5 miljard in de arsenalen van Rocourt, met een nieuw vuurcontrolesysteem waarbij zowel bij nacht als bij slechte zichtbaarheid bij dag voorwerpen ter grootte van een helikopter of een tank kunnen worden geïdentificeerd.

Dit was eveneens het geval in verband met de controversen, want anders kunnen we het niet noemen, inzake de modernisering van de Mirages of de eventuele geleidelijke vervanging door de Agile Falcon, de Rafale of de European Fighter Aircraft. Bovendien interesseert het de commissieleden van de minister te vernemen in welke mate ons land ertoe verplicht is voor elk van deze vliegtuigtypes, te investeren in de *research and development*, dus in de onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma's, en nadien al dan niet ertoe verplicht is toestellen te kopen.

Mijnheer de minister, in de loop van de enige vergadering van de commissie voor Landsverdediging die we in de Senaat al hebben gehad, hebben we meer inlichtingen en meer inspraak gevraagd, echter zonder uw bevoegdheid één ogenblik in twijfel te trekken. We hebben toen verwezen naar het Nederlandse voorbeeld van de Tweede Kamer, en u beloofde ons daarom trent inlichtingen in te winnen.

Sta ons toe u hieraan nog eens te herinneren.

Zelf hebben we hierover wel inlichtingen. Zo worden bijvoorbeeld in het kader van het defensie-materieelkeuzeprocess, jaarlijks aan het Parlement een tweetal rapportages aangeboden door het ministerie van Defensie.

De volgende tekst is afkomstig van een oppositiedid van de Tweede Kamer van Nederland:

«Daarnaast worden per project z.g. situatierapporten aan de Tweede Kamer verstrekt, t.w.:

— Een rapport tijdens de definitie/ontwikkelingsfase van het proces, incl. de geprognosticeerde kosten;

— Een rapport tijdens de onderhandelingsfase tussen overheid en industrie, waarbij duidelijkheid ontstaat over de prijs/kwaliteitverhoudingen;

— Een rapport, waarin de staatssecretaris zijn beslissing bekend maakt.

• In alle fasen heeft de Tweede Kamer de mogelijkheid met de regering over de voorgenomen beslissingen te debatteren en op die wijze de plannen bij te stellen of zelfs terug te draaien. Sinds 1985 wordt deze vorm van controle en begeleiding door de Kamer gehanteerd. Vrij algemeen is de Kamer van mening, dat op deze wijze investeringen op het gebied van defensie op een degelijke wijze in het parlement aan de orde komen.»

Tevens doe ik voorlezing van een brief van de Nederlandse staatssecretaris van Defensie aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, gedateerd op 27 november 1987 en betrekking hebbend op de rijksbegroting voor het jaar 1988:

«Hierbij doe ik u toekomen een overzicht van materieelprojecten die naar verwachting in 1988 een nieuwe fase in het kader van het defensie-materieelkeuzeprocess zullen ingaan. Het overzicht geeft tevens aan op welk niveau de daaraan verbonden besluitvorming is voorzien en over welke projecten ik het voorstellen heb u in de loop van 1988 nader in te lichten. Voor het eerst zijn in het overzicht twee evaluatie-rapportages opgenomen.

De in het overzicht gegeven fasering kan bij enkele projecten worden beïnvloed door beslissingen over prioriteiten in het kader van het opstellen van het defensieplan 1989-1998. Mocht dit het geval zijn, dan zult U daarover worden ingelicht.

Ik ben gaarne bereid over dit projectenoverzicht met u nader van gedachten te wisselen.»

Sta me toe, mijnheer de minister, dit gedeelte af te ronden met de wens dat in het jaar 1988 interessante rapporten zoals «L'armée belge en l'an 2000», opgesteld door een werkgroep onder voorzitterschap van luitenant-generaal Gysemberg, ook zouden worden opgesteld in de taal van de bevolkingsgroep die het grootste aantal soldaten levert voor het leger, en die ook financieel het meest wordt belast.

In het tweede gedeelte van onze uiteenzetting willen wij het eerst hebben over een onderwerp dat u na aan het hart ligt, namelijk de rol en het belang van de menselijke factor in het leger, het statuut van het militair personeel en de vergoeding voor de bijkomende prestaties. In dit verband wil ik een drietal zinsneden citeren van een van onze leidende figuren inzake landsverdediging:

«Een correcter vergoeding van bijkomende prestaties, een verbetering van de toestand van het tijdelijk personeel, de uitwerking van het statuut van de dienstplichtige alsook maatregelen betreffende de inhoud van de dienstplicht zijn slechts enkele objectieven die ik nastreef.

Mijn laatste overweging zal opnieuw gewijd zijn aan de dienstplicht. In onze democratische samenleving is het van belang dat ook de dienstplicht de mens als finaliteit heeft en daarom ook bedacht en georganiseerd wordt om de mens te sterken en te verrijken. Ze moet hem immers toelaten zich te ontplooien en hem de mogelijkheden bieden, zich te openbaren aan zichzelf. Daardoor zal de dienstplicht doeltreffender worden in ons leger.

Als samenvatting en besluit wil ik bevestigen dat de rol van de menselijke factor, binnen de strijdkrachten van vandaag alsook in het leger van morgen, van doorslaggevend belang is.

Zonder daarom de technische en functionele dimensie van het wapenvak te verwaarlozen, is het dus nodig bijzondere aandacht te besteden aan alles wat raakt aan de mens, basismateriaal van onze militaire organisatie.»

U zult ondertussen al wel begrepen hebben, mijnheer de minister, dat ik uw eigen woorden geciteerd heb, uit uw inaugurale rede gehouden bij de plechtige opening van het academisch jaar 1988-1989 van het Koninklijk Hoger Instituut van defensie. We feliciteren u met deze uitspraken en hopen dat u uw intenties nog in de loop van deze legislatuur in werkelijkheid zult kunnen omzetten.

Terloops zijn we zo vrij uw aandacht te vragen voor ons wetsvoorstel in verband met de invoering van de 38-urenweek in het leger. Dit wetsvoorstel staat al sedert de ambtstermijn van minister Vreven op de rol van de commissie voor de Defensie en is tot dusver door uw voorgangers op alle mogelijke manieren naar de achtergrond verschoven.

Aansluitend op dit onderwerp hechten we eraan er onze tevredenheid over uit te drukken dat in uw begroting van 102,4 miljard de uitgavenpost personeel proportioneel niet verder daalt.

Persoonlijk blijven we bij ons betoog van de vorige jaren dat in de loop van vorige legislaturen, en dit hoeven niet noodzakelijkerwijze de onmiddellijk voorafgaande aan de uwe te zijn, te veel werd geïnvesteerd in verhouding tot onze financiële mogelijkheden en dat te weinig werd gekeken naar de bezoldiging van een in essentie toegewijd personeel. De werkings-

kosten moeten evenwel voldoende hoog blijven ten einde ons militair personeel zonder onderbreking vertrouwd te maken met het steeds meer gesofistikeerd militair materieel.

Graag hadden we wat dieper willen ingaan op de regionale verdeling van de militaire bestellingen en het stelsel van de economische compensaties. Uw vroegere verklaring dat u deze in het verleden reeds vastgestelde verdeelsleutels handhaaft, alsmede de verklaringen van de minister van Economische Zaken ter zake in de Kamer van volksvertegenwoordigers, stellen ons gerust zodat we het hierbij willen laten.

In verband met de invoering van lekenconsulenten in het leger wilden we aandringen op een spoedige oplossing van dit probleem. Daaromtrent werden reeds verschillende wetsvoorstellen ingediend. Ook verklaarde de voormalige minister van Landsverdediging, de heer de Donnée, hiervoor een oplossing te willen vinden. Er is dus voldoende basismateriaal voorhanden om, zoals de minister reeds verklaarde, de oprichting van een dienst van lekenconsulenten in het leger op te richten in het kader van een pluralistische samenleving.

Een belangrijk punt in de hedendaagse defensieproblematiek is de houding van België ten opzichte van de NAVO.

Ons wordt onder andere verweten dat we een gevaarlijke opening in de verdediging van West-Europa hebben verwekt door de uit dienst genomen en te nemen Nikes niet te vervangen door de Patriot-raketten.

Ons wordt onder andere verweten dat we een eerder afwijzende houding hebben aangenomen ten opzichte van de modernisering van de Lance-raketten in de onmiddellijke toekomst, modernisering die er zou toe leiden van een kortafstands-raket een missiel van ongeveer middellange afstand te maken.

Ons wordt onder andere verweten dat we de ons toegewezen NAVO-taken niet of onvoldoende aankunnen.

Ons wordt onder andere verweten, ditmaal samen met de meeste Europese NAVO-bondgenoten, dat we, in het kader van een evenwichtige *burden sharing* tussen de Verenigde Staten en de andere NAVO-partners, te kort komen aan onze verplichtingen.

Onze regering geeft gelukkig blijk van een voorzichtige houding ten opzichte van deze problematiek. Zij is er zich van bewust dat ons land geconfronteerd is met budgettaire beperkingen en dat willens nillens onze financiële en militaire verplichtingen in NAVO-verband aan een herziening toe zijn. We willen trouwe NAVO-bondgenoten blijven, maar er is een grens aan onze financiële middelen.

Bovendien moeten we oog hebben voor de vermindering van de politieke spanningen zoals die zijn ontstaan vooral door toedoen van Gorbatsjov, door de verwezenlijking van het INF-akkoord en door de dubbele zero. En zelfs wanneer eminente figuren zoals de heer Wörner, secretaris-generaal van de NAVO, beklemtoont dat de woorden van de president van de Sovjetunie niet bewaarheid worden in de praktijk wat de Russische militaire inspanningen betreft, moeten we zonder onze waakzaamheid te laten verzwakken, begrip opbrengen voor de heer Gorbatsjov die in een zeer moeilijke binnenlandse controverse verwickeld is met de meer conservatieve en radicale elementen uit de Sovjetrussische partijtop.

Inzake het probleem van de *burden sharing* dat nauw samenhangt met een nuchtere evaluatie van de militaire sterkte van de NAVO en met de noodzaak van een realistische financiële verdeelsleutel, werden verschillende publikaties verspreid.

We verwijzen naar de volgende publikaties, in het volle besef dat er nog andere zijn die misschien nog beter zijn:

1. *Beyond the bean count*, opgesteld onder leiding van senator Levin, voorzitter van *Senate Armed Services*, door het *Subcommittee on convention forces and alliance defense*, en daterend van januari 1988.

2. *Western Defense: The European Role in Nato*, gepubliceerd in mei 1988.

3. *Streitkräftevergleich 1987, NATO und Warschauer Pakt*, van de hand van het *Bundesministerium der Verteidigung* van de Duitse Bondsrepubliek, gepubliceerd in juni 1988.

4. Het *Interim report of the defense burden sharing panel* van het *Committee on armed services* van het Amerikaanse Huis van afgevaardigden, opgesteld onder leiding van onze zeer kritische collega Patricia Schroeder, en gepubliceerd in augustus 1988.

De jongste zeer recente NAVO-publikatie is helaas nog niet in ons bezit.

Uit de lectuur van deze interessante publikaties, alle afkomstig uit landen van het westers bondgenootschap, blijkt dat er eensgezindheid bestaat, noch wat de militaire sterkte van de NAVO en het pact van Warschau betreft, noch wat de inschatting op hun juiste waarde van de financiële bijdragen van de onderscheiden bondgenoten betreft.

Hierop aansluitend willen we de minister van Landsverdediging de volgende precieze vragen stellen.

Ten eerste, kan de minister ons, eventueel ter gelegenheid van een volgende commissievergadering, het standpunt van de regering meedelen over de houding van België in het geheel van de *burden sharing*-problematiek, liefst op grond van concrete cijfers of gegevens?

Ten tweede, kan de minister van Landsverdediging ons precies meedelen voor welke investeringen de wederuitrustingsprogramma's van Landsverdediging van 25 miljard voor 1988 en van 35 miljard voor 1989 bestemd zijn?

Ten derde, is de minister van Landsverdediging ertoe bereid de commissie voor de Defensie bij zijn beleid te betrekken, wel te verstaan dat deze commissie zich niet wil inlaten met de uitvoerende bevoegdheden en prerogatieven van de minister?

Mijnheer de minister, we willen besluiten met de wens dat u erin zou slagen een globaal akkoord over het Belgisch defensiebeleid te formuleren, iets waartoe uw voorgangers niet kwamen, rekening houdend met de solidariteit met onze westerse bondgenoten, rekening houdend met de evolutie in de betrekkingen met de Oostbloklanden en rekening houdend met de nationale financiële mogelijkheden.

De Vlaamse socialisten zullen uw begroting goedkeuren. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Beul.

De heer De Beul. — Mijnheer de Voorzitter, in het regeerakkoord werden voor Landsverdediging en vooral inzake de investeringen beloften en toezeggingen geformuleerd.

Ten eerste beloofde men een globale studie in verband met de taken. Deze studie werd gevraagd aan de nieuwe chef van de generale staf, luitenant-generaal Charlier. Deze studie werd vóór eind 1988 beloofd.

Ten tweede stelde men een nieuw meerjarenplan voor de investeringen voorop. Het is duidelijk dat dit nieuw meerjarenplan een van de besluiten moet zijn van voornoemde studie over de taken. Zonder die studie riskeert men wapensystemen te kopen die daarna niet meer passen in het defensieplan en kan men geen prioriteiten bepalen.

Ten derde zou er rekening worden gehouden met de budgettaire mogelijkheden en de reële behoeften. Op het ogenblik wordt ons land er door de NAVO-partners van beschuldigd zijn NAVO-verplichtingen onvoldoende na te komen. Alle proporties in acht genomen, besteedt ons land evenveel aan defensie als de andere landen die er wel in slagen hun verplichtingen na te komen. Nederland besteedt bijvoorbeeld 3,1 pct. van zijn bruto nationaal produkt en krijgt een goed rapport. Wij, arme Belgen, besteden 3 pct. van het bruto nationaal produkt en krijgen een slecht rapport. Het besluit is gemakkelijk. Ofwel komt er meer geld voor defensie, ofwel optimaliseert men het beheer van de aan de defensie verleende middelen. Ook hiervoor moeten de gegevens van de bovenvermelde studie worden afgewacht.

Ten vierde zou de regionale verdeling rekening houden met de sinds 1983 opgelopen achterstand. Over dit compensatiebeleid wil ik even uitweiden. Sinds het begin van de jaren tachtig bestaat er een pact dat aanleiding heeft gegeven tot een verdeelsleutel voor de regionale spreiding van de compensaties voor militaire bestellingen. Men kon er immers niet langer naast kijken. De éénrichtingsstroom naar Wallonië was te flagrant geworden. Men zou de verdeelsleutel toepassen op een globalisatieplan, zijnde een meerjarenplan voor militaire aankopen. De verdeelsleutel van het oorspronkelijk globalisatieplan was 54 à 56 pct. voor Vlaanderen, 34 à 36 pct. voor Wallonië, 9 à 12 pct. voor Brussel. Met de aanpassingen van het eerste globalisatieplan in 1983 gaat het hier om elf programma's, goed voor ongeveer 116 miljard. Zes van deze elf programma's zijn geëngageerd en goed voor 66 miljard. Volgens de gesloten akkoorden zouden de compensaties, 56 miljard, als volgt worden verdeeld: 55 pct. voor Vlaanderen, 30,5 pct. voor Wallonië, 14,5 pct. voor Brussel. Hiervan zouden volgens Economische Zaken slechts 19 miljard gerealiseerd zijn, als volgt verdeeld: 52,5 pct. voor Vlaanderen, 34,5 pct. voor Wallonië en 11 pct. voor Brussel.

De vorige regeringen, en meer bepaald de ministers Vreven en de Donnea van Landsverdediging, Eyskens en Maystadt van Economische Zaken, hebben echter een loopje genomen met het invullen van deze compensatieverplichtingen. De huidige minister van Economische Zaken, Willy Claes, distancieert zich van de voorheen gehanteerde criteria, maar zit met een aantal lege ballonnen en scheeftrekkingen opgescheept. De thans officieel naar voren gebrachte cijfers zijn totaal onaanvaardbaar. Enerzijds heeft men via een paar programma's, onder meer deze van de jeeps en de vrachtwagens, de compensaties aan Vlaamse kant overdadig opgeblazen. Er was sprake van compensaties tot meerdere malen 100 pct. Men sprak bijvoorbeeld van compensaties tot 500 pct. voor de vrachtwagens. Dit programma is kwalitatief echter niet vergelijkbaar met compensaties via luchtvaartprogramma's. Het is bovendien oneerlijk wanneer men in die overeenkomst een aantal economische activiteiten gaat groeperen die helemaal geen uitstaans hebben met het betrokken aankoopprogramma. In dit geval gaat het niet over nieuwe zaken. Over de dossiers en de betrokken compensatieverplichtingen zou opnieuw moeten worden onderhandeld.

Aan Waalse kant daarentegen heeft men de binnengehaalde compensaties geminimaliseerd. Men weigert leveringen aan de Amerikaanse luchtmacht en aan derde landen mee te tellen en in het pakket directe compensaties wil men zich beperken tot de in België verwezenlijkte toegevoegde waarde. De compensatiebalans is dus blijkbaar bijgewerkt. Aan Vlaamse kant is er een brutale overdrijving, terwijl er aan Waalse kant een even brutale minimalisering is van de compensaties. General Dynamics heeft op het ogenblik reeds voor 108 pct. gecompenseerd, maar dit vindt men niet terug in de balans. De Vlaamse achterstand is helemaal niet weggewerkt. Een inhaalmaneuver blijft dus verantwoord.

Enkele jaren geleden wilden de toenmalige ministers Eyskens en Maystadt het helikopterprogramma gebruiken als inhaalmaneuver. Aanvankelijk was er sprake van 100 pct. compensatie voor Vlaanderen, daarna is men systematisch teruggekrabbeld via 68 pct. tot nu nauwelijks 55 pct. Van een inhaalmaneuver is dus geen sprake meer. De wantoestand blijft bestaan. Op deze manier komt men tot een vervalste balans. Deze is totaal onbruikbaar voor het bepalen van de komende compensatiespreiding.

Dit is duidelijk niet alleen een kwantitatief probleem. Ook inhoudelijk rijzen er vragen. Is de aangeboden compensatie hetzelfde technologisch niveau als het aangekochte produkt? Heeft het extrapolatiemogelijkheden voor andere zaken? Heeft het een vernieuwend karakter? Al deze vragen pleiten voor een diepgaand strategisch concept bij de formulering van de compensatieakkoorden en voor een concrete invulling van de verplichtingen. De oplossing inzake directe compensaties voor het Vlaamse Gewest via 44 F-16 vliegtuigen blijft noodzakelijk. Ter evaluatie van de compensatievoorstellen werd een werkgroep opgericht bestaande uit vertegenwoordigers van Economische Zaken, de Vlaamse Executieve en het VEV. Het is evident,

nu de bevoegdheden inzake industrieel beleid naar de Gewesten werden overgeheveld dat de betrokkenheid van de Executieven bij het bepalen van de compensatiestrategie, het invullen van de verplichtingen ter zake en de beoordeling van de compensatievoorstellen een noodzaak is.

Hierbij houdt men er best rekening mee dat 1992 nadert en dat Vlaanderen met dat vooruitzicht eigen prioriteiten kan hebben en eigen accenten wil leggen. De betrokken dienst van Economische Zaken is totaal onderbemand. Toch beheert men er voor zowat 300 miljard aan compensatiedossiers. Voor de controle daarop zijn slechts enkele mensen beschikbaar. Zij staan voor een onmogelijke taak, maar misschien hebben sommigen er belang bij dat dit dossier niet grondig wordt aangepakt.

Om te besluiten menen wij dat overeenkomstig het regeerakkoord, de regering moet wachten op ten eerste, een studie in verband met de toekomstige taken, ten tweede, op een nieuw meerjarenplan gebaseerd op de genoemde studie en ten derde, op een nieuwe aanpak van het compensatieprobleem. In afwachting daarvan is de beslissing om helikopters aan te kopen niet verantwoord. De argumentering dat men dan de vastgestelde kredieten voor Landsverdediging laat verloren gaan, houdt geen steek. Dit zogenaamde verlies kan worden opgevangen door een beslissing ten gunste van echt prioritaire programma's die in elk geval, ook na de takenstudie, prioritair zouden blijven, namelijk de ECM of de elektronische beveiliging van de F-16, de aanpassing van de Leopard tanks voor gevechten 's nachts en bij mistig weer en de verdere modernisering van de artillerie. Wij hopen, mijnheer de minister, dat u aan onze verzuchtingen zult trachten tegemoet te komen. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Janzegers.

De heer Janzegers. — Mijnheer de Voorzitter, eerst en vooral maak ik namens mijn fractie het ongenoegen duidelijk over het feit dat wij moeten stemmen over een begroting die zo goed als helemaal opgebruikt is. Daarbij komt dat de commissie voor de Defensie nog maar éénmaal is samengekomen. De bespreking gebeurt dus op basis van het werk dat de kamerleden hebben gedaan. Het lijkt een afspraak te zijn van de jongste jaren, maar het roept toch bepaalde vragen op. Bovendien weten wij pas sedert zaterdag dat deze begrotingen geagendeerd zijn. Begrotingsbesprekingen zijn vaak aanleiding tot een meer uitgebreide behandeling van het te voeren beleid in zijn verschillende aspecten. Een beetje meer tijd en gelegenheid tot voorbereiding, onder meer via voorafgaandelijke gedachtenwisselingen in de commissie, zijn wenselijk.

Ik zal het ook niet hebben over de zogenaamde uitrustingsproblematiek van Landsverdediging. Bij gebrek wellicht aan een samenhangende visie over wat Landsverdediging zou moeten zijn, volgt men een beleid waarbij verdeelsleutels en compensatieregelingen het industrieel beleid, het wetenschappelijk onderzoek en zelfs de ontwikkelingssamenwerking gaan bepalen op kosten van de begroting van Landsverdediging. De industriële lobby's kunnen zo zichzelf en hun productie in stand houden omdat zij desnoods met chantage wat tewerkstelling betreft — ik denk aan Philips-Leuven — kunnen bepalen wat er zal worden aangekocht. De kritiek is terecht zeer scherp geformuleerd door de kamerleden. Ik sluit mij daar volkomen bij aan. Trouwens, ook de militairen in de kazerne kijken met groeiende verbazing op tegen deze praktijken.

Ik zal het in mijn betoog hebben over de menselijke problemen bij de krijgsmacht.

De regeringsverklaring bevat enkele interessante programma-punten: de herziening van het tuchtrecht in het licht van de Europese Conventie van de rechten van de mens, de invoering van een ombudsman naar Skandinavisch model, de uitwerking van een statuut voor de dienstplichtigen en een verbetering van het statuut van de beroepsmilitairen.

Bij mijn uiteenzetting heb ik bijkomende vragen en opmerkingen geformuleerd. Ik wil ze herhalen in de hoop nu meer verduidelijkingen te krijgen.

De groenen zijn zeer gevoelig voor het feit dat Landsverdediging zuiver militair, zuiver gewapend, wordt gezien. Mijnheer

de minister, u hebt in een toespraak — de heer De Bremaeker en ikzelf verwijzen naar hetzelfde — op 22 september jongstleden in het Koninklijk Hoger Instituut voor defensie Plato en Thucydides aangehaald: de mensen zijn de versterkte wallen van de stad en de kracht van de Staat ligt niet in zijn schepen maar in de aard van zijn burgers. Op de vele avonden rond «zin en onzin van leger en legerdienst» heb ik die zin vertaald in «Geef ons een maatschappij om lief te hebben en we zullen ze wel met alle middelen verdedigen». Grootmachten als de Verenigde Staten en de Sovjetunie hebben in Vietnam en Afghanistan ondervonden dat de meest moderne militaire apparatuur niets vermag als men de geesten van de mensen niet kan winnen. Wanneer gaat men het concept van Landsverdediging ook een niet-militaire inhoud geven? Nu worden mensen die bezwaren hebben tegen gewapende dienst maar die wel legerdienst willen doen steevast in hospitalen of in de administratie gestopt. Waarom doet men geen experiment met modellen van sociale verdediging?

Elk jaar worden 100 000 jongeren geconfronteerd met de dienstplicht. De wetgeving ter zake is hopeloos verouderd, ingewikkeld en fundamenteel onrechtvaardig: minder dan de helft moet dienen, de anderen kunnen verdienen. Dat durft men dan een algemene dienstplicht te noemen. De minderheid van jongeren die dienst doen, bestaan voornamelijk uit jongeren die niet voortgestudeerd hebben.

Vrijlating, vrijstelling en ontheffing waren en zijn nog steeds het gevolg van het spelen met uitstel dat tot afstel kan leiden. Ik pleit dan ook in de eerste plaats voor meer rechtvaardigheid en waardering voor de burgers die nog dienen.

Die rechtvaardigheid en waardering kunnen in geld worden uitgedrukt, maar het kan ook anders: een belastingaftrek gedurende enkele jaren of bijkomende anciënniteit bij voorbeeld.

Hoe staat het met het statuut van de dienstplichtige? Er lijkt een ontwerp van tekst gemaakt te worden op uw diensten. Zal men die tekst als een ontwerp beschouwen, dat kan worden besproken en geamendeerd door de betrokken belangenorganisaties of in de commissie voor de Defensie of zal het de definitieve tekst zijn? Ik verwijs hierbij naar de negatieve ervaringen met het ontwerp van decreet op de Autonome Raad voor het Gemeenschapsonderwijs. Dit ontwerp werd bijna onbespreekbaar vastgepind op een politiek akkoord tussen partijleiders buiten het Parlement om.

Een volwaardig statuut zou echter moeten bestaan uit vaste regels inzake onder meer het systeem van de verdagingen, dat nu vrij willekeurig toegepast wordt. Het is zeer jammer dat één van de eerste maatregelen van de minister van Landsverdediging tegen de geest van de regeringsverklaring indruist en bij de publieke opinie overkomt als willekeur en favoritisme, gebaseerd op het pakket van speciale vergunningen, verloven en verdagingen waaraan dienstplichtigen die bij voorbeeld geen sportman zijn of die geen kruiwagen hebben, geen boodschap hebben.

Ik stel vast dat een licentiaat in de medische toegepaste biologie, werkzaam als navorsingswerker en als kankerspecialist in het Bordet Instituut, als dienstplichtige vraagt zijn dienst te mogen vervullen bij de medische dienst. Op het CRS maakt men hierover geen problemen, integendeel. Hij belandt echter als telefonist in een Ardense kazerne.

Op zijn vraag aan u wordt door uw administratie lakoniek geantwoord dat hij fysiek geschikt is voor de job van telefonist. Waar blijft dan uw standpunt dat men rekening zal houden met de persoonlijke verlangens en met de toekomstmogelijkheden van de dienstplichtigen?

Reeds in 1976 steunden de jongerenbewegingen van alle bestaande politieke partijen op het colloquium over «Democratie en Leger» de eis van de Vereniging van Vlaamse dienstplichtige militairen tot een grondige herziening van de wetgeving inzake vrijlating, ontheffing en vrijstelling. Daarenboven werden de discriminaties en misbruiken scherp veroordeeld. Men

vroeg een versoepeling en vereenvoudiging van de uitstelregeling, waarbij elke dienstplichtige plaats en tijdstip van oproeping binnen een periode van bijvoorbeeld 7 jaar vrij kan kiezen.

Een jaar voordien, in 1975, werd gevraagd dat de minister van Binnenlandse Zaken, die de militiewetgeving onder zijn bevoegdheid heeft, en de minister van Landsverdediging, die onder meer over ontheffing en verdagingen beslist, het initiatief zouden nemen om een gemengde commissie voor de Defensie en de Binnenlandse Zaken opdracht te geven de militiewetgeving te herzien. Tevens vroeg men om de diverse dienstplichtigenorganisaties bij de werkzaamheden te betrekken.

Een volwaardig statuut moet aandacht hebben voor de financiële, sociale, juridische, administratieve en syndicale aspecten. Wanneer zullen de aanbevelingen van het Europees Parlement inzake de vrijheid van vereniging en de gelijke behandeling van alle dienstplichtigen worden gerealiseerd?

Hoe zit het nu met de erkenning van het verenigingsrecht voor dienstplichtigen? In 1970 behoorde ik tot de oprichters van de Vereniging van Vlaamse dienstplichtige militairen. Reeds 18 jaar lang vraagt deze vereniging een van de meest fundamentele rechten: het recht op vrijheid van vereniging. Dit recht is geen doel op zichzelf. Het is een middel, een middel tot emancipatie van de dienstplichtige.

Via de vereniging kan er een wisselwerking komen tussen de dienstplichtigen en de burgerlijke en militaire overheid, zoals dit ook het geval was met de erkenning van de arbeidssyndicaten na 1870.

Ik kan niet nalaten een onverdachte persoon te citeren. Op 12 oktober 1984 verklaarde de directeur van de voorlichtingsdienst van de NAVO, de Duitser Armin Halle, het volgende op een vergadering van de Euromil, de Europese Organisatie van militaire verenigingen, waarvan in ons land naast de Vereniging van Vlaamse dienstplichtige militairen, ook nog het Nationaal Syndicaat der militairen en de Algemene Centrale van militaire syndicaten lid zijn. Hij zei dat het verbieden van het verenigingsrecht voor militairen in strijd is met de beginselen van de democratie. Het getuigt van schijnheiligheid wanneer onze westerse politici op vergaderingen van de Noordatlantische Raad de onderdrukking van Solidarnosc in Polen aanklagen en terzelfder tijd dezelfde rechten aan hun eigen militairen weigeren. Zo kan men niet geloofwaardig overkomen.

Onze dienstplichtigen hebben nog andere zaken op hun verlanglijstje. De oplossing van het probleem van het verlof voor jeugdleiders mag niet leiden tot nog meer bijkomende speciale verloven voor speciale groepen topsporters, parachutages op kabinetten, en dergelijke. Alle betrokken jeugdorganisaties zijn het met een uniforme vakantieregeling eens, waarbij de dienstplichtigen twee dagen verlof per maand krijgen. Ter zake heb ik dan ook een voorstel van wet ingediend. Ik hoop dat dit voor de vakantieperiode 1989 heel wat moeilijkheden kan vermijden.

Wanneer zal de soldij worden verhoogd — er is wel geld voor andere zaken — en wanneer zal ze worden aangepast aan de schommelingen van het indexcijfer?

Zal het probleem van de mishandelingen van nabij worden gevolgd, vooral wat betreft bepaalde probleemgarnizoenen, zoals bijvoorbeeld Soest?

Waarom krijgen dienstplichtigen geen gratis openbaar vervoer op vertoon van hun militaire identiteitskaart? Het is toch de gemeenschap die hen soms zeer ver van huis kazerneert en vaak ter plaatse niet de mogelijkheid tot overnachting biedt?

Waarom wordt de werkweek niet beperkt tot een bepaald aantal uren, gelijk aan die van de beroepsmilitairen? Nu draaien vaak dienstplichtigen op voor nacht- en weekendwerk omdat beroepsmilitairen hiervoor compensatie krijgen.

Wanneer komt er een degelijk beklaagsysteem?

Wanneer, en ik sluit mij aan bij een van mijn voorgangers, komen er lekenraadgevers?

Waarom wordt de procedure inzake vrijlating zo rigied gevoerd waardoor er heel wat gevallen zijn van een derdebroederdienst?

Waarom is er geen oplossing voor de wachttijd voor dienstplichtigen die vrij lang moeten wachten op hun oproeping onder de wapens?

Ook vanwege de verenigingen van beroepsmilitairen zijn er heel wat problemen te signaleren die om een oplossing vragen.

Zo is er het probleem van de tijdelijke vrijwilligers. Wanneer zij na 10 jaar worden ontslagen, starten zij, ingeval van werkloosheid met het minimum van de werkloosheidsuitkering. Kan daaraan iets worden verbeterd?

Waarom komt er geen oplossing voor de vrouwen en kinderen van militairen in de BSD die werkloos zijn en geen werkloosheidsvergoeding kunnen genieten omdat ze zagezegd niet beschikbaar zijn voor de Belgische arbeidsmarkt?

Wat met de normalisatie van de prestaties, zoals bijvoorbeeld nachtwerk? De politie krijgt iets — ook niet veel —, de beroepsmilitair niets. Wanneer zal de verwijderingsvergoeding, die niet meer werd verhoogd sedert 1975, worden aangepast?

Waarom worden titels en brevetten, behaald in een militaire inrichting, niet erkend? Ik denk hierbij aan de piloten. Ervaring telt niet en wordt niet erkend.

Reeds geruime tijd wachten de bonden op uw antwoord in verband met de problemen inzake de levensverzekering van militairen van de zeemacht die deelnemen aan de zoektocht naar mijnen in de Perzische Golf.

Het Nationaal Syndicaat van de militairen kwam herhaaldelijk bij u tussenbeide, onder meer in verband met de plotse reorganisatie van de MP-diensten — militaire politie — aan de kust. Op brieven, zelfs aangetekend, kregen zij geen antwoord. Zij stellen vast dat beslissingen worden genomen zonder overleg, zonder informatie en die heel wat nadelen met zich brengen: meer vervoer, langere werk- en reistijden, meer risico's, minder veiligheid... De mensen voelen zich vernederd en verbitterd.

Dat geldt niet alleen voor de beroepssoldaten en korporaals, maar eveneens voor de officieren. Op een recente vergadering vergeleken zij zich met dahlaknollen: de jaarlijkse verplanting doet denken aan de vele mutaties, hoe meer men de knol verdeelt, hoe harder hij bloeit, hoe minder men hem betaalt, hoe meer werk hij moet verzetten. Jaarlijks wordt de knol tijdens de winter in het stro gelegd, zo ook worden de officieren geregeld en liefdevol met beloften zoetgehouden.

Iedereen moet de broeksriem aansnoeren, maar ondertussen kijken ze op naar vliegtuigen en raketten — vorige sprekers hebben het er ook al over gehad — en ander materiaal dat overbodig is of niet aan de werkelijke behoeften van Landsverdediging beantwoordt.

Overall kom ik mensen tegen die mij zeggen dat ze het niet meer begrijpen, dat ze het niet meer zien zitten...

Geregeld heb ik u schriftelijke vragen gesteld en uw antwoorden hebben tot heel wat reacties geleid bij de bonden. Zo wordt nog steeds de toegezegde reglementering in het militaire hospitaal niet nageleefd; zo worden nog steeds verlofaanvragen afhankelijk gemaakt van het slagen voor bepaalde proeven.

Wat ontbreekt is een goede en vlotte dialoog tussen de overheid en de betrokkenen, verenigd in hun belangenorganisaties.

Het is pijnlijk vast te stellen dat die bereidheid tot dialoog er wel is bij de belangenorganisaties, maar niet langs de kant van de regering of van het Parlement. Zo was ik het enige parlementslid dat aanwezig was op een academische zitting die de Vereniging van officieren in actieve dienst organiseerde op vrijdag 25 oktober, waar onder andere gehandeld werd over «participatie» in de krijgsmacht. Het thema van de komende werking staat in het teken van de leuze «durven dialogeren». Ik citeer enkele paragrafen uit de slottoespraak van de voorzitter, Theo Aerts.

«Door het plaatsnemen van het thema «durven dialogeren» in haar aktieprogramma, legt de «Vereniging van officieren in actieve dienst» de vinger op de zere plek in onze samenleving:

deze heeft grote nood aan dialoog, aan openheid en aan luisterbereidheid.» «Wanneer omwille van politieke en economische behoeften de legerleiding 90 pct. van zijn energie moet steken in het ontwerpen van investeringsplannen voor middellange en lange termijn, maar een soortgelijk plan ontbreekt voor het personeel, dan ontstaat er bij het personeel wroeging en ontmoediging.»

«Om dus uit deze impasse te geraken, moet er naar een evenwaardige vooruitgang gestreefd worden in de drie sectoren: het personeel, de werking en de investeringen.»

«Het is in het kader van deze dynamiek dat men de evolutie van een adviesbeleid naar een participatief beleid dient te begrijpen en dat het personeel, vertegenwoordigd door haar personeelsorganisaties, naar meer inspraak verlangt.»

«Met inspraak bedoel ik niet dat soort van inspraak wanneer de beslissing al genomen is, maar wel het «samen-beslissen», het *Mitbestimmungsrecht* en dat kan maar gebeuren door openheid, dialoog en luisterbereidheid.»

«Het is de inzet van ieder van ons om de mens terug centraal te plaatsen. De mens centraal plaatsen wil zeggen, hem niet opofferen om zijn individuele ambitiehonger te stillen, want dan blijven we mentale dwergen. We worden pas groot wanneer we in het gelaat van de medemens, van welke huidskleur, oorsprong of graad ook, onszelf zien. Dit is de basis van een solidaire samenleving, waarin door dialoog gebouwd wordt aan de toekomst.»

«Het meest dramatische dat we kunnen doen is de schouders ophalen en zeggen, dat is utopia: in onze wereld heerst nu eenmaal de wet van de jungle. Dat is het geloof in het noodlot, dat is de Griekse geschiedenisopvatting. Het opgeven van hoop is de taaieste en soberste vorm van vooroordeel die ons het meest bedreigt.»

Tot slot zou ik aandacht willen vragen voor de gevolgen van de veranderende verhoudingen tussen Oost en West. Velen worden zich nu pas bewust van wat Oost en West bindt, daar waar men vroeger alleen maar dacht aan wat Oost en West scheidt.

Op de jongste bestuursvergadering van Euromil in oktober in Denemarken, namen naast afgevaardigden van organisaties van dienstplichtigen en beroepsmilitairen uit Denemarken, Italië, de Duitse Bondsrepubliek, Nederland, België, Frankrijk en Oostenrijk, ook Sovjetmilitairen deel.

In een toespraak heb ik het belang van dergelijke contacten voor de vrede beklemtoond. Soldaten die opgeleid worden om te vechten, moeten nu in de eerste plaats vechten voor meer vrede. Beter dan wie ook kennen zij de kracht van de nieuwe wapens. Bij een conflict zijn zij de eerste slachtoffers. Vele wapens zijn onbruikbaar geworden: bij een kernoorlog wordt landsverdediging landsvernietiging en wordt de mensheid onomkeerbaar van de aarde geveegd.

Namens diverse Belgische militaire organisaties heb ik toen ook verklaard dat militairen een uniek beroep hebben: hun werk en hun ijver zou er moeten toe leiden dat hun beroep zo spoedig mogelijk afgeschaft wordt. Een goed militair is voor niks bang, zelfs niet om deze gedachte als een bewuste «burger in uniform» door te drukken naar de politieke verantwoordelijken. Het leger is niet de oorzaak van de oorlog, maar een middel om hem te voeren. De bewapeningswedloop verslindt verschrikkelijk veel geld, dat anders zou kunnen dienen om een wereld op te bouwen met minder angst, honger, vervuiling en... meer werk! De huidige humanitaire operaties van ons leger tonen aan dat militairen zonder veel problemen in andere jobs kunnen worden ingeschakeld en herschoold. Deze visie veronderstelt dat de sleutel voor de vrede bij de Verenigde Naties ligt. Het is niet omdat vroegere pogingen, zoals bijvoorbeeld de Heilige Alliantie in de 19e eeuw en de Volkenbond na de Eerste Wereldoorlog, mislukten, dat het nu niet zou kunnen. Door de vrouwelijke nieuwsgierigheid is de mensheid veel kwijt geraakt. Gelukkig maar, anders leefden wij nu een reделoos leven zonder geschiedenis op de takken van bananebomen in Afrika. Door Eva vlogen we uit het Aards Paradijs en door Pandora raakten we alles kwijt, behalve de hoop...

Laten wij daarom hopen en werken aan een wereld waar vrede heerst tussen alle volkeren. In de Middeleeuwen leefden onze Vlaamse en Waalse steden bijna permanent op voet van oorlog met elkaar. Wij hebben oorlogen gevoerd met Fransen, Nederlanders en Duitsers.

Fransen en Duitsers waren eeuwenlang ervijanden. Pierre Pfimlin, voormalig voorzitter van het Europees Parlement, legde daar zeer sterk de nadruk op bij een bestuursvergadering van Euromil in het Europees Parlement in Straatsburg in 1986. Als jonge Elzasser had hij zowel de Duitse als de Franse nationaliteit gekend en de diepe haat die er was van de ene tegenover de andere. Toen verklaren dat Duitse en Franse militairen ooit samen in dezelfde organisatie zouden zitten om voor hun gemeenschappelijke belangen op te komen was onvoorstelbaar en leek totaal uitgesloten. En toch is het gebeurd. Wij geloven dat dat ook nu nog kan, dat wij en onze nakomelingen, een Europa zullen kennen in vrede, met grenzen als bindtekens en niet als scheidslijnen.

Ter zake vraag ik uw aandacht voor een paar concrete voorstellen. Een eerste betreft de uitwisseling van dienstplichtigen en beroepsmilitairen in het kader van de vertrouwenswekkende maatregelen, ingeschreven in de Helsinki-akkoorden.

Het voorstel werd in België tijdens het internationaal jaar van de jeugd gunstig ontvangen en kon rekenen op de steun van onze minister van Buitenlandse Betrekkingen, Leo Tindemans. Het ging om de uitwisseling van dienstplichtigen en beroepsmilitairen tussen Oost- en West-Europa.

Landsverdediging schoof het op de lange baan.

Een tweede voorstel betreft de oprichting van gemengde eenheden naar het voorbeeld van de Frans-Duitse brigade of de Benelux-eenheid.

Als Oostduitse firma's nu al meehelpen aan de bouw van NAVO-hangars op een luchtmachtbasis in Denemarken en de NAVO-vliegtuigen soms in de lucht gaan met Russische benzine, dan moet het zeker mogelijk zijn dat kleine landen uit Oost en West, bijvoorbeeld Denemarken, Nederland, België enerzijds en Tsjechoslovakije, Bulgarije en Hongarije anderzijds, een gemengde interventie-eenheid oprichten die ter beschikking staat van de Verenigde Naties voor humanitaire hulp bij catastrofes, waar ook ter wereld. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Coëme, ministre.

M. Coëme, ministre de la Défense nationale. — Monsieur le Président, je voudrais remercier MM. Bosmans, Péciaux, De Bremaeker, De Beul et Janzegers qui ont contribué à la richesse de ce débat. Je tenterai de répondre le plus précisément possible à l'ensemble des questions posées. Celles-ci sont extrêmement nombreuses et chacun imaginera sans doute que le débat ne sera pas épuisé ce soir, après ma réponse. Nous aurons l'occasion d'y revenir très certainement et à la meilleure convenance du Sénat au sein de sa commission de la Défense nationale.

Je parlerai quelque peu du budget, peu à l'aune de ce que les intervenants ont déclaré à cette tribune. Cependant, au départ du budget de la Défense nationale et des problèmes qui s'annoncent en matière financière, j'aborderai le *burden sharing* pour répondre à la préoccupation de plusieurs membres qui se sont exprimés à ce sujet.

Je parlerai ensuite de la politique d'investissement à la Défense nationale, sans oublier l'aspect « globalisation ». J'évoquerai également la modernisation des armes nucléaires à courte portée et, enfin, les dossiers relatifs au personnel.

J'en viens au premier problème: le budget de la Défense nationale et les perspectives à moyen et long terme.

Plusieurs membres, notamment M. Péciaux, ont exprimé leur préoccupation quant à l'avenir de la Défense nationale, quelque peu étriqué dans le budget de 1988 et compte tenu des perspectives à l'horizon 1989.

J'occupe, il est vrai, cette tribune pour défendre le projet de budget d'un gouvernement précédent, budget de transition qu'il faut analyser comme tel. Je partage, cependant, les préoccupations qui ont été émises.

La réunion de l'OTAN qui s'est tenue la semaine dernière à Bruxelles a permis d'aborder une vaste discussion sur le partage du fardeau, le *burden sharing* et la façon dont chacun des pays exécute sa mission et participe, plus exactement, aux objectifs de force définis par l'OTAN et acceptés par chacun des pays.

J'ai remarqué que des informations diverses avaient circulé à propos de la manière dont notre pays remplit ou ne remplit pas ses obligations internationales. L'occasion me semble propice, puisque nous sommes entre responsables préoccupés de la Défense nationale, de vous lire la synthèse de ce rapport, en ce qui nous concerne. S'il est sévère, il n'en est pas moins correct et il me semble préférable de voir la vérité en face plutôt que de l'ignorer.

« Si l'on prend comme critère le pourcentage de la population au service de la défense et l'apport financier, la Belgique se situe dans la moyenne, dans le groupe médian. Elle consacre à la défense environ 3 p.c. de son produit intérieur brut. Ce pourcentage ne cesse de diminuer depuis quelques années. » Je voudrais d'ailleurs rappeler au premier intervenant que le problème ne date pas d'aujourd'hui. Il ne faudrait pas laisser à la population l'impression que cette responsabilité incombe au gouvernement qui a pris ses fonctions au mois de mai.

Mon prédécesseur avait tiré la sonnette d'alarme car la politique d'assainissement des finances publiques a commencé à se marquer au niveau de la défense depuis quelques années. Le rapport poursuit : « Les résultats exprimés en taux de croissance annuelle ont été inégaux et, en moyenne, sont demeurés très en-deça des 3 p.c. préconisés par l'Alliance, des réductions en termes réels ayant été récemment imposées. L'effritement continu du pouvoir d'achat du budget de la Défense fait que, de tous les pays de l'Alliance, sauf des pays que nous appelons les LDTI, ceux dont l'investissement en capital est faible, la Belgique a le taux le plus faible. Côté résultats, la Belgique est de tous les pays alliés celui qui a le plus fort pourcentage de ses forces concentrées à l'extérieur. »

Il est vrai que depuis très longtemps, notre présence en république fédérale d'Allemagne est extrêmement importante et appréciée parmi nos Alliés. « A cause du faible niveau de financement, la contribution belge aux objectifs de force est, dans l'ensemble, insuffisante depuis quelques années et les normes concernant la formation et la situation opérationnelle baissent. Au total, la Belgique risque d'avoir, sous peu, des difficultés à respecter ses engagements opérationnels. Elle a déjà réduit sa participation traditionnelle aux missions de l'Alliance en se retirant du programme de défense Patriot. » A chaque réunion, on me reparle du Patriot comme on a dû en parler jusqu'au mois de mai à M. de Donnée. « Sur le plan de la sécurité au sens large, la Belgique a résolument appuyé un certain nombre de décisions difficiles qu'a dû prendre l'Alliance dans le domaine du partage du fardeau nucléaire, en acceptant le stationnement des missiles INF; elle a également participé à l'opération de nettoyage du Golfe et de rétablissement de la liberté de navigation dans le Golfe persique et elle fournit un soutien appréciable aux principaux quartiers généraux de l'Alliance à Evere et à Mons. Pour le reste, pour que la Belgique puisse assumer une part plus appropriée de la défense collective, elle devrait augmenter régulièrement durant un certain temps les ressources allouées à la Défense et lancer sans doute un programme à long terme substantiel d'investissements de capital. »

Je tenais à livrer cette synthèse à vos réflexions après avoir lu que la Belgique était considérée par l'OTAN comme son plus mauvais élève. C'est faux, même si je n'ai pas la fierté de pouvoir dire que la Belgique remplit tous ses objectifs de force. Ce n'est pas le cas, mais il ne faut pas noircir le tableau à outrance. Il est vrai cependant que, du point de vue de l'OTAN, des efforts devraient être réalisés.

M. de Donnée a demandé une étude il y a deux ans. Vous avez parlé de l'étude du général Gysemberg qui est, en fait, une étude personnelle — je réponds ainsi à l'aspect linguistique évoqué tout à l'heure — même si elle se réfère à un certain nombre d'avis. Même s'il ne s'agit pas d'une étude officielle, il va de soi que l'on pourra, dans les débats futurs qui seront

importants, considérer cette étude comme outil de référence et de réflexion bien qu'il n'engage aucunement mon département.

Mon prédécesseur a donc estimé que, sur base du budget, s'élevant à l'époque à environ 104 milliards, une augmentation de 4 p.c. (du programme d'investissement) chaque année, permettrait d'aboutir, après vingt-cinq ans, à la conclusion que la moitié des moyens actuels dont dispose la Défense nationale n'aurait pas pu être remplacée. Mais cette question fera certainement l'objet de nouveaux débats dans le futur. Il est évident que l'étude qu'au nom du gouvernement, j'ai demandée au lieutenant général Charlier, chef d'état-major général, devra être discutée et nous souhaitons qu'elle donne lieu à un débat enrichissant — probablement en commission — entre ceux qui s'intéressent plus spécialement à la Défense nationale.

J'attends donc cette étude pour la fin de cette année. Ensuite, nous devrons définir un plan à moyen terme. Afin de répondre aux questions qui ne manqueront pas d'être soulevées, je précise tout de suite que nous avons évidemment demandé aux gens qui travaillent depuis des mois ou des années sur certains dossiers de continuer comme si de rien n'était. Mais une décision politique devra intervenir en fonction des orientations que nous aurons inspirées l'étude du général Charlier et le plan à moyen terme qui en résultera. J'espère que ces éléments de réponse ont apporté une clarification.

Vous avez pratiquement tous parlé de la politique d'investissement. Je rappelle qu'un gouvernement précédent avait considéré que 40 milliards pouvaient être engagés cette année et 30 milliards l'année prochaine. Vous savez que ces chiffres ont subi une réduction : le montant des engagements s'élève maintenant à 25 milliards pour 1988 et à 35 milliards pour 1989. La cause en est simple : les dossiers n'étaient pas prêts. Mais, comme certains d'entre vous l'ont très bien dit, nous avons réussi à concrétiser certains dossiers : le Bams (les radios), le Mistral et — tout prochainement, je l'espère — les hélicoptères.

A ce sujet, je voudrais apporter une précision. La politique économique industrielle a bien été régionalisée, mais il ne faut pas oublier qu'il s'agit ici de la Défense nationale et que les critères sont surtout d'ordre militaire. Si l'on régionalisait ce secteur, la Défense nationale risquerait de ne plus exister, ce que je n'accepterai pas. Je préciserai ma pensée dans quelques instants.

Cependant, il est clair qu'un impact économique se produira à la suite des choix qu'auront inspirés les critères militaires. Il faut voir la réalité en face. Il est vrai qu'une réflexion de nature industrielle est nécessaire à certains égards. Je prends comme exemple le cas du Bams. Ce dossier promouvait la recherche, le développement et consistait en l'association prioritaire de quatre entreprises belges Bell, Acac, MBLE, SAIT à qui la Défense nationale — et à l'époque, c'est-à-dire en 1983, la politique scientifique — ont donné la chance de mettre au point un produit belge.

Ensuite, grâce aux décisions prises à la Défense nationale, elles ont pu produire ces appareils qui — demain, nous l'espérons — recevront le label de qualité mais également des références pour que nos entreprises flamandes, bruxelloises et wallonnes puissent les exporter. Il s'agit d'un dossier exemplaire.

Je sais, monsieur De Beul, que la politique industrielle est régionalisée et j'en suis d'ailleurs un partisan convaincu. Je veux que les lois que nous avons votées et qui consacrent la régionalisation de l'économie soient respectées. Mais certaines de ces lois ne sont pas encore d'application. Elles entreront en vigueur le premier janvier. Déjà certains veulent aller plus loin. Quant à moi, je veux qu'on respecte et qu'on fasse appliquer strictement ces lois de régionalisation. J'ai trop le souvenir que la loi du 8 août 1980 n'a pas toujours été appliquée complètement dans l'intérêt des Régions. Je souhaite que nous nous acharnions à veiller à ce que chacun des pouvoirs puisse disposer des moyens de sa politique et qu'il soit respecté comme tel. Si l'on veut aller plus loin, maintenant, en matière de Défense nationale, je m'y oppose nettement.

Faut-il régionaliser les compensations ? Telle est bien la question. Ici aussi je réponds par la négative. Qu'on applique la loi, toute la loi. Cela signifie reconnaître aux Régions qu'elles ont

désormais leur mot à dire en ce qui concerne la recherche-développement. Je reprends l'exemple du Bams (les radios) et des Radios. Il est clair que si je devais aujourd'hui initier un dossier de ce type, les Régions y seraient impliquées au premier chef. Je discuterais avec MM. Geens, Anselme et Moureaux. De toute évidence il faut intéresser les Régions à ces questions.

Ne parlons pas du passé, mais considérons l'exemple de l'avion du futur. Que n'a-t-on parlé de ce dossier ! Si nous nous engageons dans cette voie et que nous souhaitons impliquer nos entreprises flamandes, bruxelloises et wallonnes dans la recherche-développement comme certains nous le proposent, il va de soi que ma première démarche serait d'associer d'abord les entreprises de nos différentes Régions et de contacter les responsables de la politique économique maintenant concernés par la recherche-développement. J'espère que ma prise de position est suffisamment claire. Ne doutez pas de ma volonté de la mettre en pratique dans les différents dossiers qui pourraient faire appel à des compétences régionalisées à partir du 1er janvier. Comme je l'ai dit en commission, je répète que nous devons encore discuter de ce plan à moyen terme, parce qu'il engage l'avenir de la Défense nationale. Autant j'affirme qu'il faut que nous soyons tous concernés, autant je déclare que si pour des dossiers ponctuels d'achat — je m'expliquerai après le dossier des hélicoptères lorsqu'il sera définitivement adopté — la politique d'achat de notre pays consiste à être ouverte et soumise à tous les *lobbies* intervenant dans ce type de dossier, je le refuse très nettement. Ce serait la meilleure façon de ne pas décider.

Abordons la globalisation, dans la foulée des investissements. Vous l'avez dit, il s'agit de onze programmes qui devront être globalisés. Il existe des clés qui doivent être respectées. A ce propos, je tiens à redresser une erreur parue dans la presse à la suite du débat sur la même question qui a eu lieu la semaine dernière à la Chambre. J'ai, en effet, été étonné de lire dans un grand journal généralement bien informé que je suis opposé à la globalisation — cela constituait le titre — mais que je veux le respect de la clé, dossier par dossier. Or, c'est exactement le contraire. D'ailleurs cette politique de globalisation et des clés est inscrite dans la déclaration gouvernementale. Je suis favorable à la globalisation. Mais de là à déclarer qu'il faut s'enfermer au décime près pour respecter la clé dans chacun des dossiers, je vous engage à réfléchir. Cela signifierait la négation de toute politique dans l'intérêt de la défense nationale.

Je plaide pour la souplesse à cet égard et considère que pour certains dossiers, la Flandre pourrait obtenir davantage que ce qui lui revient, à savoir 54 à 56 p.c. De même, dans d'autres dossiers, il serait normal que Bruxelles ou la Wallonie recueille des montants supérieurs.

L'essentiel est que l'on maintienne une zone proche de ces clefs, à mesure que l'on réalise ce programme de globalisation.

Je n'entrerai pas dans le détail des chiffres, monsieur De Beul. Comme je vous l'ai dit, je n'en dispose pas, mais M. Claes fut très précis à ce sujet. Je n'aperçois aucun dérapage, sauf peut-être dans l'application — comme vous l'avez dit — de deux dossiers.

Quand on examine la mise en oeuvre des contrats conclus, on constate, certes, des différences, mais ceux-ci n'étant pas terminés, je ne pense pas qu'il faille renégocier maintenant. Il faut seulement qu'en bout de course un équilibre s'établisse. C'est, je crois, le bon sens même et qui peut imaginer qu'à la fin de ces onze programmes tout sera terminé ?

Il est certain qu'il y aura encore des investissements et c'est heureux car la Défense nationale en aura besoin et il faudra continuer à globaliser.

Je dois avouer que je suis déçu quand je constate cette politique de groupes de pression que l'on mène à propos de dossiers importants, uniquement en fonction des intérêts de l'une ou de l'autre entreprise, située dans le nord, le centre ou le sud du pays, peu importe ! Personnellement, seul compte pour moi, l'intérêt de la Défense nationale.

On a, j'en conviens, trop tardé à traiter un dossier inscrit dans les *force goals* de l'OTAN, depuis 1982, et dont on parlait

déjà à la fin des années 70. Il est exact que j'ai dû prendre mes responsabilités à cet égard et je puis vous dire que ce n'était pas simple. Je les ai prises en fonction d'un critère préétabli qui sera encore appliqué à l'avenir et qui, par conséquent, est soustrait à toutes les influences politiques, financières et économiques. Il s'agit d'un système d'évaluation, qui fut accepté en temps non suspect, avant que nous connaissions les offres auxquelles il a fallu combiner les remises de prix et ensuite les compensations. Je trouve parfaitement normal qu'on les précise et le souhaite même.

Mais une fois les choses précisées, lorsqu'un dossier est prêt, il s'impose de prendre les décisions indispensables et de ne pas les reporter aux calendes grecques.

Je ne comprendrais pas pourquoi mes collègues du gouvernement, pleinement informés, ne prendraient pas les décisions souhaitées. Ce dossier est parfaitement clair et il n'y a aucune raison de le joindre à d'autres.

Je vous rassurerai en vous informant que j'ai demandé, en premier lieu, au chef d'état-major général, à la veille de la remise du dossier relatif aux hélicoptères, s'il considérait celui-ci comme prioritaire. Cette manière de procéder fut communiquée au gouvernement; mes collègues en ont donc été informés. Quels que soient le résultat de l'étude et les plans qui devront être adoptés demain à moyen terme, les hélicoptères sont indispensables et il est indéniable qu'ils font partie de la globalisation.

J'espère que ces informations éclairent d'un jour nouveau les réflexions qui ont été émises à cette tribune et que je puis parfaitement comprendre. Mais un gouvernement doit décider dès qu'un dossier est prêt, et celui-ci le sera très prochainement.

En matière de modernisation des armes nucléaires à courte portée, le gouvernement a pris ses décisions en toute clarté.

Nous n'avons pas décidé quant au fond mais nous avons déclaré clairement, en faisant référence à la déclaration du gouvernement, que nous voulions, d'une part, un parallélisme dans les négociations entre le nucléaire et le conventionnel et, d'autre part, nous avons ajouté qu'à notre avis, ce dossier était prématuré, car nous donnons la priorité au concept global, défini depuis le mois de juin 1987, et sérieusement enlisé. J'ai la conviction que la décision prise par le gouvernement belge a quelque peu perturbé les travaux du *Nuclear Group*. Je suis cependant convaincu que nous avons apporté, ainsi, la clarté et la rapidité dans la réflexion. J'ai eu l'occasion d'en parler avec mes collègues, la semaine dernière, et suis certain que la discussion va progresser plus rapidement qu'on ne l'avait imaginé, sur le concept global, l'éventuelle modernisation ne pouvant intervenir qu'après la définition dudit concept.

Ayant été interpellé ici par certains d'entre vous, j'essaierai de répondre brièvement. Ma réponse correspond d'ailleurs, à celle donnée, par le Premier ministre, à la Chambre. Il n'y a aucune divergence entre nous. Je peux vous annoncer qu'une concertation a été décidée entre mon département et celui des Affaires étrangères, même si d'aucuns ont pu estimer, à un moment donné, qu'il y avait quelque nuance dans l'approche de ce problème; elle aura pour but d'essayer d'éviter le renouvellement de ce genre d'événement.

A propos de ces dossiers, je répondrai plus particulièrement à M. Péciaux sur l'Union de l'Europe occidentale.

La déclaration gouvernementale est claire à cet égard: nous souhaitons qu'à terme, comme le dit très bien le président de la commission, la CEE puisse traiter ces problèmes de sécurité et de défense. Une véritable Europe politique doit, c'est évident, se soucier de sa propre sécurité; celle-ci doit pouvoir se réaliser dans le cadre d'une alliance et dans le respect de celle-ci.

Nos préoccupations se tournent, à présent, vers la définition — certes lente et difficile — de ce pilier européen de la défense au sein de l'OTAN.

L'Union de l'Europe occidentale est assurément l'instance qui doit nous permettre d'avancer à cet égard, en attendant que l'Europe politique puisse se saisir du problème.

La semaine dernière, j'ai laissé percevoir mon enthousiasme quant à la création, à l'étude, en tout cas, sur base d'une

initiative allemande, d'une division qui réunirait des pays européens, au sein de l'OTAN. Ce serait sans doute plus efficace, mais ce serait aussi le symbole d'une Europe, en train de se chercher. Il faudra, bien entendu, y consacrer encore beaucoup de temps et de travail, mais je crois que, par souci de clarté, vis-à-vis des Américains et des Canadiens notamment, nous devons, en l'occurrence, faire preuve de fermeté.

Le dernier chapitre concerne le personnel.

Il est exact que j'insiste beaucoup sur le facteur humain à la Défense nationale.

J'ai eu l'occasion, comme vous l'avez dit, de prononcer un discours devant des militaires belges et étrangers, à ce sujet et cela concerne tant les militaires de carrière que les miliciens.

Pour ce qui regarde ces derniers, nous sommes partisans d'une valorisation du service militaire.

Je ne pourrai pas répondre à toutes les questions qui m'ont été posées à ce sujet, mais je tiens à vous dire que, d'une enquête organisée tout récemment, il apparaît que six miliciens sur dix sont déçus de leur service militaire. Ils considèrent avoir perdu leur temps pendant un an ou presque. C'est scandaleux! Quel gâchis! Quelle perte sociale, quelle perte économique et quelle perte humaine! Nous devons absolument agir pour qu'il n'en soit plus ainsi.

D'une enquête plus récente encore, qui n'a pas été rendue publique dans l'état actuel, il apparaît que les miliciens quand ils s'expriment après avoir effectué leur service militaire, dénoncent, d'une part, le manque d'information à l'armée et, d'autre part, l'oisiveté que beaucoup ont connue pendant cette période.

Nous devons remédier à cet état de chose très tôt et comme on le disait auparavant, dès avant le passage au Petit Château, le centre de recrutement et de sélection.

J'ai un fils qui vient d'avoir 16 ans et qui doit déjà demander un sursis. Quand je vois à quel point lui-même et ses amis sont indécis et ignorent comment s'y prendre, je me dis qu'il y a bien des efforts d'information à faire.

Les services communaux doivent s'en charger en premier lieu à la Défense nationale par le biais du ministère de l'Intérieur ensuite.

En ce qui concerne l'oisiveté, lorsque j'enregistre des résultats quant à la santé des miliciens et l'évolution de leur condition physique, je constate combien il y a beaucoup à faire, pas uniquement à l'armée, mais bien avant, au sein du système scolaire, par exemple.

Je prendrai d'ailleurs contact avec les représentants de chacune des Communautés pour attirer l'attention des responsables de l'Education bientôt communautarisée, et mettrai l'accent sur une carence qui risque de devenir grave.

Par ailleurs, des initiatives ont été prises il y a deux ans, par mon prédécesseur. Globalement, je les apprécie. Nous en faisons l'évaluation de manière positive, mais lorsque nous constatons, alors que nous manquons déjà cruellement de moyens financiers, que certaines de ces initiatives, qui partent certes de bons sentiments et sont fondées, aboutissent finalement à une gabegie invraisemblable, j'estime que cela ne peut continuer et qu'il s'impose de rectifier le tir.

En ce qui concerne le statut du milicien abordé par plusieurs d'entre vous, j'ai chargé, il y a trois mois déjà, le colonel Delhayde de présider une commission interne à la Défense nationale, en plein accord d'ailleurs avec l'état-major général, chargée d'élaborer un projet de statut destiné aux miliciens. Celui-ci est en voie d'achèvement et doit m'être transmis à la fin de cette année, c'est-à-dire dans quelques jours.

Outre les dispositions légales touchant au statut du milicien pendant son service militaire, ce statut comprendra des dispositions concernant la réserve, les rappels, la situation dans le cadre de réserve, etc.

Outre le statut légal du milicien, nous envisageons également de créer une commission consultative des miliciens. Pourquoi? Parce que je crois que les responsables de la Défense nationale, le

ministre, plus particulièrement, et l'état-major général, doivent avoir un contact direct avec les représentants des miliciens.

Je trouve tout à fait légitimes — et je les encourage — les travaux de la commission « armée-jeunesse », mais ils me paraissent insuffisants. Plutôt que d'organiser des enquêtes, au terme du temps de service des miliciens, il est préférable d'avoir des contacts directs avec eux pour envisager concrètement comment valoriser au mieux leur service militaire. C'est, en effet, pour ces 40 mille jeunes, qui passent à l'armée, chaque année, que nous déployons ensemble tellement d'efforts.

La valorisation du service militaire et ses conséquences sociales sur la famille seront également rencontrées par ce statut, tout comme les autres problèmes que peut connaître un milicien dans les domaines du chômage, de l'assurance maladie-invalidité, etc. En effet, tout comme ces jeunes vont vous trouver, vous qui êtes parlementaires, ils viennent me voir, pour exprimer souvent leur désarroi par rapport à un système, trop souvent rigide.

J'ai lancé à cet effet l'idée de la création d'un ombudsman. Réfléchissons-y car est-il sain que l'on s'adresse à des parlementaires ou à des ministres ?

D'autres voies sont, me semble-t-il, à explorer pour que ces jeunes puissent, lorsqu'ils sont enrôlés à l'armée, parler de leurs problèmes.

Je termine en abordant la question des militaires de carrière. Plusieurs orateurs ont évoqué le problème des temporaires. En effet, quelle catastrophe du point de vue social pour tant de jeunes qui la plupart du temps ont, après dix ans, fondé une famille et fait des projets d'avenir ! Or, du jour au lendemain, parce qu'il n'y a pas suffisamment de passerelles entre les temporaires et les cadres de carrière, ils voient leurs droits sociaux pratiquement réduits à rien et se retrouvent avec l'allocation de chômage minimum ! Certaines situations familiales sont réellement dramatiques ! J'ai demandé à l'état-major général d'émettre des propositions à ce sujet et espère pouvoir, prioritairement apporter une solution à ces dossiers.

En ce qui concerne le statut global des militaires de carrière, nous attendons qu'intervienne un accord intersectoriel de la fonction publique dont pourront bénéficier les militaires, mais aussi — nous en discuterons tout à l'heure — les gendarmes. Cet accord réalisé, nous pourrions aborder alors la spécificité des carrières militaires au sens strict et, cela va de soi, celles des gendarmes.

Ces propositions, qui devront, bien entendu, tenir compte du cadre budgétaire, apporteront, à certains égards, une réponse aux questions que certains d'entre vous ont posées à cette tribune.

Je ne pourrai pas répondre totalement à M. Janzegers. Nous nous rencontrerons d'ailleurs dans une semaine ou deux dans le cadre de la discussion de la loi sur le contingent au cours de laquelle toutes ces questions pourront être approfondies.

Je considère qu'à bien des égards les lois sur la milice sont trop rigides; pourtant, elles sont neuves. J'ai demandé à mon département d'effectuer une étude sur un certain nombre d'applications, à mon sens, malheureuses concernant notamment de jeunes Belges établis à l'étranger. Nous perdons souvent ces derniers comme futurs ambassadeurs de notre pays car plutôt que de revenir en Belgique pour accomplir leur service militaire, ils préfèrent prendre la nationalité du pays dans lequel ils résident.

Que de cas sociaux ne rencontrons-nous pas ? Mais, la loi ne permet guère d'échappatoires.

Comme je voudrais, mes chers collègues, que l'initiative puisse m'être laissée pour régler ces problèmes, comme certains intervenants l'ont déclaré à cette tribune !

Malheureusement, il n'y a pas de marge de manoeuvre. Les reports d'appel ? Pas seulement pour les sportifs, pas seulement pour les étudiants. Comme vous le savez, nous avons introduit un autre critère que celui des études: le critère économique, le critère de l'emploi. De cette manière, nous arrivons à régler un certain nombre de dossiers de jeunes qui en valent la peine. Je

souhaiterais plus de souplesse à cet égard, mais nous aurons certainement l'occasion d'en rediscuter.

J'en viens à ma conclusion et à une question qui n'a pratiquement pas été abordée à cette tribune: l'image de marque de la Défense nationale.

Nous devons relever ce défi qui conditionne la réponse adéquate aux questions et aux réflexions émises à cette tribune: il faut faire comprendre à la population, dont une grande partie n'a pas connu la guerre, qu'après une période de paix de quarante-quatre ans, il reste nécessaire de consentir des efforts en matière de sécurité et de défense si l'on veut assurer la paix dans la détente, par un processus de désarmement. Il faut surtout faire comprendre aux jeunes que notre armée est là pour assurer la sécurité du pays et pour permettre aux Belges de vivre en paix.

Certains ont pu s'étonner qu'à l'occasion de certains voyages, l'accent soit mis sur notre aide à d'autres nations, sur la coopération au développement. C'est que les jeunes ne connaissent pas suffisamment l'action de la Force aérienne, de la Défense nationale en faveur du Nicaragua, du Soudan, du Burundi, du Zaïre, du Rwanda, de toutes ces populations qui souffrent.

C'est pourquoi nous avons créé, à mon cabinet, un département « Aide à la nation » où nous essayons d'intensifier l'aide à toutes ces associations et prioritairement aux associations volontaires et de jeunes, car nous devons donner de notre armée l'image de ce qu'elle est réellement: une armée au service de la population. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Daar niemand meer het woord vraagt, is de algemene beraadslag gesloten en gaan wij over tot de bespreking van de artikelen van het ontwerp van wet.

Personne ne demandant la parole dans la discussion des articles du tableau, je les mets aux voix.

Daar niemand het woord vraagt in de behandeling van de artikelen van de tabel, breng ik deze in stemming.

— Ces articles sont successivement mis aux voix et adoptés. (*Voir document n° 508-1, session 1988-1989, du Sénat.*)

Deze artikelen worden achtereenvolgens in stemming gebracht en aangenomen. (Zie stuk nr. 508-1, zitting 1988-1989, van de Senaat.)

M. le Président. — Les articles du projet de loi sont ainsi rédigés :

*Crédits pour les dépenses courantes (Titre I)
et pour les dépenses de capital (Titre II)*

Article 1er. § 1. Il est ouvert, pour les dépenses du ministère de la Défense nationale, afférentes à l'année budgétaire 1988, des crédits s'élevant aux montants ci-après (en millions de francs) :

	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engagement	Crédits d'ordonnement
TITRE I			
Dépenses courantes . . .	77 880,9	37 934,4	19 820,6
TITRE II			
Dépenses de capital . . .	273,2	4 574,3	4 445,7
Totaux (Titres I et II). . .	78 154,1	42 508,7	24 266,3

Ces crédits sont énumérés aux Titres I et II du tableau annexé à la présente loi.

§ 2. Les allocations de base qui résultent de la ventilation des crédits entre divisions organiques et programmes d'activités, telles qu'elles sont reprises dans les tableaux de moyens budgétaires du programme justificatif, font l'objet d'un suivi comptable.

§ 3. Lorsque la décomposition entre divisions organiques ou programmes est opérée dans les tableaux de moyens budgétaires, le ministre, ou le fonctionnaire qu'il délègue à cet effet, peut, dans la limite de chacun des crédits ouverts au tableau de la loi, procéder à une redistribution des allocations de base.

§ 4. Le contrôleur des engagements et la Cour des comptes veillent à ce que les dépenses soient correctement imputées sur les allocations de base et à ce que ces dernières ne soient pas dépassées, compte tenu le cas échéant des redistributions opérées conformément au § 3.

*Kredieten voor de lopende uitgaven (Titel I)
en voor de kapitaaluitgaven (Titel II)*

Artikel 1. § 1. Voor de uitgaven van het ministerie van Landsverdediging voor het begrotingsjaar 1988 worden kredieten geopend ten bedrage van (in miljoenen franken):

	Gesplitste kredieten		
	Niet- gesplitste kredieten	Vast- leggings- kredieten	Ordonnan- cerings- kredieten
TITEL I			
Lopende uitgaven . . .	77 880,9	37 934,4	19 820,6
TITEL II			
Kapitaaluitgaven . . .	273,2	4 574,3	4 445,7
Totalen (Titels I en II).	78 154,1	42 508,7	24 266,3

Deze kredieten worden opgesomd onder de Titels I en II van de bij deze wet gevoegde tabel.

§ 2. De basisallocaties die voortvloeien uit de verdeling van de kredieten over organisatieafdelingen en activiteitenprogramma's zoals ze hernoemen worden in de tabellen van de begrotingsmiddelen van het verantwoordingsprogramma, zijn het voorwerp van een boekhoudkundige opvolging.

§ 3. Wanneer de uitsplitsing tussen organisatieafdelingen of programma's gemaakt wordt in de tabellen van de begrotingsmiddelen, kan de minister, of de door hem gedelegeerde ambtenaar, binnen de grens van elk van de kredieten geopend in de wetstabel, overgaan tot een herverdeling van de basisallocaties.

§ 4. De controleur van de vastleggingen en het Rekenhof zien erop toe dat de uitgaven op de basisallocaties juist worden aangerekend en zorgen bovendien ervoor dat deze laatste, eventueel rekening houdend met de overeenkomstig § 3 doorgevoerde herverdelingen, niet overschreden worden.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 2. Les ordonnancements sur les dépenses engagées au cours des années budgétaires 1985 et antérieures, à charge des articles dont le numérotage a été modifié entre-temps, peuvent être imputés à charge des crédits correspondants du budget de l'année 1988.

Art. 2. De ordonnancements van de uitgaven die in de loop van het begrotingsjaar 1985 en van vorige begrotingsjaren werden vastgelegd ten laste van artikels waarvan de nummering inmiddels gewijzigd werd, mogen worden aangerekend op de overeenstemmende artikels van de begroting voor het jaar 1988.

— Adopté.
Aangenomen.

*Dispositions particulières relatives aux dépenses courantes
(Titre I)*

Art. 3. Par dérogation à l'article 15 de la loi organique de la Cour des comptes du 29 octobre 1846, des avances de fonds d'un montant maximum de 750 000 francs peuvent être consenties aux comptables extraordinaires à l'effet de payer des dépenses n'excédant pas 100 000 francs.

*Bijzondere bepalingen betreffende de lopende uitgaven
(Titel I)*

Art. 3. In afwijking van artikel 15 van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof, mogen geldvoorschotten tot een maximumbedrag van 750 000 frank aan de buitengewone rekenplichtigen verleend worden met het oog op de uitbetaling van uitgaven die 100 000 frank niet overschrijden.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 4. Par dérogation à l'article 23 de la loi du 15 mai 1846 sur la comptabilité de l'Etat, les dépenses fixes se rapportant au personnel civil du ministère de la Défense nationale peuvent faire l'objet d'ordonnances d'ouverture de crédit.

Art. 4. In afwijking van artikel 23 van de wet van 15 mei 1846 op de rijkscomptabiliteit, mogen de vaste uitgaven met betrekking tot het burgerpersoneel van het ministerie van Landsverdediging het voorwerp zijn van ordonnantiën van kredietopening.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 5. Les indemnités pour frais funéraires, ainsi que les allocations de naissance, peuvent faire l'objet d'ordonnances d'ouverture de crédit au même titre que les dépenses fixes.

Art. 5. De vergoedingen voor begrafenis kosten, alsmede het kraamgeld, mogen het voorwerp zijn van ordonnantiën van kredietopening zoals de vaste uitgaven.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 6. Les fonds nécessaires au paiement des dépenses résultant de croisières au long cours ou des mesures à prendre immédiatement en cas d'accident naval, peuvent être obtenus au moyen d'ordonnances d'ouverture de crédit, quel que soit le montant de ces dépenses.

Art. 6. De gelden nodig voor de betaling van de uitgaven voortvloeiend uit lange zeereizen of uit de onmiddellijk te treffen maatregelen bij zeeongeval, mogen door middel van ordonnantiën van kredietopening bekomen worden, welk ook het bedrag van deze uitgaven weze.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 7. Les créances d'années antérieures relatives aux commandes de fournitures et prestations passées à des gouvernements étrangers et aux organismes de production et de logistique de l'OTAN peuvent être imputées à charge des crédits du présent Titre I.

Art. 7. De schuldvorderingen van de vorige jaren betreffende de bestellingen van leveringen en prestaties gedaan bij buitenlandse regeringen of bij produktieorganen en logistieke instellingen van de NAVO, mogen ten bezware van de kredieten van deze Titel I aangerekend worden.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 8. En matière d'avances provisionnelles à verser sur appel à l'Agence OTAN d'approvisionnement et de réparation (NAMSA), la fraction de crédit affectée à la couverture de ces dépenses et non encore appelée à la clôture de l'année budgétaire peut être reportée aux années suivantes; des transferts de crédits peuvent être effectués entre les articles 12.30 et 12.31 moyennant l'accord du ministre qui a le budget dans ses attributions.

Art. 8. Inzake provisionele voorschotten, te storten op aanvraag aan het NAVO-Bevoorradings- en Herstellingsagentschap (NAMSA), mag het kredietgedeelte, bestemd tot dekking van deze uitgaven en nog niet opgevraagd bij de sluiting van het begrotingsjaar, naar de volgende jaren overgedragen worden; russen de artikels 12.30 en 12.31 mogen kredietoverschrijvingen worden uitgevoerd mits het akkoord van de minister die de Begroting onder zijn bevoegdheid heeft.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 9. Le ministre de la Défense nationale est autorisé, en ce qui concerne les matériels, les matières, les armes et les munitions :

a) A passer, dans l'intérêt du Trésor, des conventions d'échange pour l'acquisition de biens similaires à condition que la législation sur les marchés publics soit respectée, afin de maintenir à un niveau constant, les stocks utiles aux forces armées.

b) A passer des contrats d'échange ou de prêt, avec des entreprises belges, pour autant que soit favorisé de cette façon le renouvellement des stocks utiles aux forces armées.

Art. 9. De minister van Landsverdediging is gemachtigd om, inzake materieel, waren, wapens en munitie :

a) In het belang van de Schatkist ruilovereenkomsten te sluiten voor de verwerving van gelijkaardige goederen mits naleving van de wetgeving op de overheidsopdrachten, ten einde de voor de krijgsmacht beschikbare voorraden op een vast peil te houden.

b) Met Belgische bedrijven contracten van ruil of van lening te sluiten mits op die wijze de vernieuwing van de voor de krijgsmacht beschikbare voorraden te bevorderen.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 10. Les crédits portés au budget pour la formation de personnel dans la lutte contre les mines peuvent supporter des dépenses imposées en Belgique pour la formation de personnel de la marine royale néerlandaise dans le cadre de l'intégration belgo-néerlandaise.

Les dépenses pour la formation de personnel de la force navale belge en dehors du territoire national ne feront pas l'objet d'une imputation budgétaire en compensation des dépenses similaires imputées sur le budget belge pour la formation de personnel de la marine royale néerlandaise.

Le solde éventuel fera l'objet soit d'une imputation sur le budget de la Défense nationale, soit d'une recette versée au fonds de remploi prévu à l'article 63.03.A du Titre IV (section particulière) du tableau de la présente loi.

Art. 10. De uitgaven gedaan in België voor de opleiding van personeel van de Nederlandse koninklijke marine in het kader van de geïntegreerde Belgisch-Nederlandse opleiding mogen ten laste komen van de in de begroting bepaalde kredieten voor de mijnenbestrijdingsopleiding.

De uitgaven voor de opleiding van personeel van de Belgische zeemacht buiten het nationaal grondgebied worden niet aangerekend op de begroting als compensatie van gelijkaardige op de Belgische begroting aangerekende uitgaven voor de opleiding van personeel van de Nederlandse koninklijke marine.

Het gebeurlijk saldo zal ofwel worden aangerekend op de begroting van Landsverdediging, ofwel gestort worden op het

wederbeleggingsfonds bepaald onder artikel 63.03.A van Titel IV (afzonderlijke sectie) van de tabel van deze wet.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 11. Les dépenses afférentes aux frais d'hospitalisation dans des établissements civils, aux traitements de longue durée et aux fournitures de produits pharmaceutiques par les officines civiles peuvent être payées par provision.

Art. 11. De uitgaven in verband met de kosten voor verpleging in burgerinstellingen, met behandelingen van lange duur en met de leveringen van farmaceutische produkten door de burgerofficina's mogen bij provisie betaald worden.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 12. Le ministre de la Défense nationale est autorisé à liquider à la Société anonyme belge d'exploitation de la navigation aérienne (Sabena) des avances provisionnelles, avant vérification et contrôle des pièces justificatives, à valoir sur les crédits inscrits à l'article 12.22 du Titre I du tableau ci-joint et ce à concurrence de 90 p.c. du coût des prestations accomplies par ladite société.

Art. 12. De minister van Landsverdediging is ertoe gemachtigd aan de Belgische Naamloze Vennootschap tot exploitatie van het luchtverkeer (Sabena) provisionele voorschotten uit te betalen, vóór de verificatie en de controle van de bewijsstukken, aan te rekenen op de kredieten uitgetrokken op artikel 12.22 van Titel I van de hierbijgaande tabel en zulks naar rata van 90 pct. van de kosten van de door voormelde vennootschap geleverde prestaties.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 13. Le ministre de la Défense nationale est autorisé, en vue de parer à des cas d'urgence ou dans le cadre d'une utilisation rationnelle de stocks excédentaires, à conclure avec des pays étrangers des conventions de cessions réciproques de matériels, matières et munitions.

Le règlement financier de ces cessions réciproques sera effectué par voie de compensation; seul le solde éventuel fera l'objet, soit d'une imputation au budget de la Défense nationale, soit d'une recette portée au budget des Voies et Moyens; le règlement financier des cessions réciproques effectuées n'interviendra que soit lorsque la convention aura cessé ses effets, soit à l'expiration d'un délai convenu, soit par la commune volonté des parties en cause.

Art. 13. De minister van Landsverdediging is ertoe gemachtigd met vreemde landen overeenkomsten te sluiten tot wederzijdse overdracht van materieel, waren en munitie, ter voorziening in dringende behoeften of in het kader van een rationeel gebruik van overtollige voorraden.

De financiële regeling van deze wederzijdse overdrachten zal bij wijze van verrekening geschieden; alleen het gebeurlijk saldo zal worden aangerekend ofwel op de begroting van Landsverdediging, ofwel op de Rijksmiddelenbegroting; de financiële regeling van de wederzijdse overdrachten zal pas geschieden hetzij op het ogenblik dat de overeenkomst wordt beëindigd, hetzij na verloop van een overeengekomen termijn, hetzij in onderling overleg tussen de betrokken partijen.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 14. Les fonds nécessaires au paiement des dépenses relatives aux marchés à passer par le ministre de la Défense nationale aux Etats-Unis d'Amérique et au Canada peuvent être obtenus au moyen d'ordonnances d'ouverture de crédit. Ces marchés peuvent être conclus de gré à gré.

Peuvent également être conclus de gré à gré, les marchés passés avec les organismes du Système OTAN d'approvisionnement et de réparation (Agence OTAN d'approvisionnement et de réparation et ses organismes subordonnés, Dépôt commun de rechanges pour les matériels HAWK), ainsi qu'avec les organismes de la « Western Union Defence Organisation » (WUDO).

Art. 14. De fondsen nodig voor de betaling van de uitgaven betreffende de door het ministerie van Landsverdediging in de Verenigde Staten van Amerika en in Canada te sluiten kopen mogen door middel van ordonnantiën van kredietopening bekomen worden. Deze opdrachten mogen onderhands gesloten worden.

Mogen eveneens onderhands aangegaan worden, de met de instellingen van het NAVO-Bevoorraders- en Herstellingsstelsysteem (NAVO-Bevoorraders- en Herstellingsagentschap en zijn ondergeschikte afdelingen, Gemeenschappelijk wisselstukken-depot voor HAWK-materieel), alsook met de instellingen van de « Western Union Defence Organisation » (WUDO), gesloten kopen.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 15. Relève de la décision exclusive du ministre de la Défense nationale la résolution des litiges constatés lors de la réception des fournitures résultant de marchés passés par le ministère de la Défense nationale :

a) Aux Etats-Unis d'Amérique, au Canada, avec l'Agence OTAN d'approvisionnement et de réparation et ses organismes subordonnés et avec les organismes de la « Western Union Defence Organisation » (WUDO);

b) Avec le gouvernement du Royaume-Uni de Grande-Bretagne et d'Irlande du Nord, par suite de l'accord logistique en matière d'approvisionnement en pièces de rechange et autre équipement pour CVRT;

c) Avec le gouvernement de la République fédérale d'Allemagne, par suite de l'accord concernant l'approvisionnement en pièces de rechange pour le système d'arme Léopard et ses versions dérivées.

Art. 15. De minister van Landsverdediging is uitsluitend bevoegd om beslissingen te nemen ter beslechting van de geschillen gerezen bij de keuring van de leveranties ingevolge de overeenkomsten gesloten door het ministerie van Landsverdediging :

a) In de Verenigde Staten van Amerika, in Canada, met het NAVO-Bevoorraders- en Herstellingsagentschap en zijn ondergeschikte afdelingen en met de instellingen van de « Western Union Defence Organisation » (WUDO);

b) Met de regering van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland, ingevolge het logistiek akkoord inzake de bevoorrading in wisselstukken en andere uitrusting voor CVRT;

c) Met de regering van de Bondsrepubliek Duitsland ingevolge het akkoord betreffende de bevoorrading in wisselstukken voor het wapensysteem Leopard en de ervan afgeleide versies.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 16. Les dépenses à réaliser en Allemagne peuvent être effectuées conformément aux règles en vigueur dans la République fédérale et faire l'objet d'ordonnances d'ouverture de crédit, quel que soit leur montant.

Art. 16. De in Duitsland te verwezenlijken uitgaven mogen geschieden overeenkomstig de in de Bondsrepubliek geldende

regelen en het voorwerp van ordonnantiën van kredietopening zijn, welk ook het bedrag ervan mogen wezen.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 17. Les montants correspondant à la quote-part d'intervention de la Belgique dans les frais d'installation et de fonctionnement des unités ou d'installations interalliées dont la gestion a été confiée aux forces armées belges, peuvent être transférés aux fonds spéciaux créés à cet effet au Titre IV — Section particulière — du tableau de la présente loi.

Art. 17. De bedragen overeenstemmend met de bijdrage van België als deelname in de oprichtings- en werkingskosten van intergeallieerde eenheden en installaties, waarvan het beheer is toevertrouwd aan de Belgische krijgsmacht, mogen naar de met dit doel opgerichte speciale fondsen op Titel IV — Afzonderlijke sectie — van de tabel van deze wet, overgeschreven worden.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 18. Par dérogation aux dispositions de l'article 16 de la loi du 15 mai 1846 sur la comptabilité de l'Etat, le ministre de la Défense nationale est autorisé tant dans le cadre de la coopération technique et de l'aide d'urgence à des pays tiers, que dans celui de l'assistance mutuelle prévue à l'article 3 du Traité de l'Atlantique Nord, à céder gratuitement du matériel et/ou des matières provenant des stocks des forces armées aux pays auxquels une assistance est accordée.

Art. 18. In afwijking van de bepalingen van artikel 16 van de wet van 15 mei 1846 op de rijkscomptabiliteit, wordt de minister van Landsverdediging gemachtigd om, in het kader zowel van de technische samenwerking en van de dringende hulpverlening aan derde landen, als van de onderlinge hulpverlening bepaald door artikel 3 van het Noordatlantisch Verdrag, materieel en/of goederen uit de voorraden van de krijgsmacht kosteloos af te staan aan de landen waaraan een bijstand verleend wordt.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 19. Le ministre de la Défense nationale est autorisé à liquider des avances provisionnelles sur l'indemnisation à charge de l'Etat du chef de dommages subis par des membres du personnel ou par des tiers.

Art. 19. De minister van Landsverdediging is ertoe gemachtigd op de schadeloosstelling ten laste van de Staat ingevolge schade, geleden door leden van het personeel of door derden, provisionele voorschotten te betalen.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 20. Le Roi peut, en cas de besoin et dans le cadre des crédits totaux prévus pour l'année budgétaire 1988 au Titre I du tableau de la présente loi, opérer des transferts entre crédits d'ordonnancement. Les projets d'arrêté royal y afférents sont soumis à l'accord du ministre du Budget.

Art. 20. De Koning mag, zo nodig, en in het kader van de totale kredieten ingeschreven voor het begrotingsjaar 1988, op de Titel I van de tabel van deze wet, overschrijvingen verrichten tussen ordonnanceringskredieten. De desbetreffende ontwerpen van koninklijk besluit worden voor akkoord aan de minister van Begroting overgelegd.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 21. Par dérogation aux dispositions de l'article 5 de la loi du 28 juin 1963 modifiant et complétant les lois sur la comptabilité de l'Etat, les crédits inscrits aux articles énumérés ci-après peuvent porter sur des sommes qui seront dues par l'Etat du chef d'obligations nées à sa charge au cours d'années antérieures à l'année budgétaire:

Titre I, article 11.03, uniquement pour ce qui concerne les indemnités pour accidents de travail;

Titre I, article 12.01;

Titre I, article 12.05, uniquement pour ce qui concerne les indemnités pour dégâts matériels;

Titre I, article 33.05.

Art. 21. In afwijking van de bepalingen van artikel 5 van de wet van 28 juni 1963 tot wijziging en aanvulling van de wetten op de rijkscomptabiliteit, mogen de kredieten die op de hierna opgesomde artikels ingeschreven zijn, sommen beogen die de Staat zal verschuldigd zijn wegens verbintenissen ontstaan te zijnen laste tijdens jaren die aan het begrotingsjaar voorafgaan:

Titel I, artikel 11.03, slechts wat de vergoedingen voor arbeidsongevallen betreft;

Titel I, artikel 12.01;

Titel I, artikel 12.05, slechts wat de vergoedingen voor materiële schade betreft;

Titel I, artikel 33.05.

— Adopté.

Aangenomen.

Disposition particulière relative aux dépenses de capital (Titre II)

Art. 22. Le Roi peut, en cas de besoin et dans le cadre des crédits totaux prévus pour l'année budgétaire 1988 au Titre II du tableau de la présente loi, opérer des transferts entre crédits d'ordonnancement. Les projets d'arrêté royal y afférents sont soumis à l'accord du ministre du Budget.

Bijzondere bepaling betreffende de kapitaaluitgaven (Titel II)

Art. 22. De Koning mag, zo nodig, en in het kader van de totale kredieten ingeschreven voor het begrotingsjaar 1988 op de Titel II van de tabel van deze wet, overschrijvingen verrichten tussen ordonnanceringskredieten. De desbetreffende ontwerpen van koninklijk besluit worden voor akkoord aan de minister van Begroting overgelegd.

— Adopté.

Aangenomen.

Autre disposition particulière

Art. 23. Les dépenses qui, au cours des années budgétaires 1980 et antérieures, ont été engagées à l'article 13.71, Titre I, du budget du ministère de la Défense nationale, peuvent être ordonnancées à charge des articles 72.02 et 83.03, Titre II, du présent budget.

Andere bijzondere bepaling

Art. 23. De uitgaven die, in 1980 en vorige begrotingsjaren, op het artikel 13.71, Titel I, van de begroting van het ministerie van Landsverdediging werden vastgelegd, mogen ten laste van de artikels 72.02 en 83.03, Titel II, van deze begroting geordonnanceerd worden.

— Adopté.

Aangenomen.

Section particulière (Titre IV)

Art. 24. Les opérations effectuées sur les fonds spéciaux figurant au Titre IV du tableau joint à la présente loi sont évaluées à 7 788 100 000 francs pour les recettes et à 6 487 900 000 francs pour les dépenses.

Afzonderlijke sectie (Titel IV)

Art. 24. De verrichtingen op de speciale fondsen die voorkomen in Titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet, worden geraamd op 7 788 100 000 frank voor de ontvangsten en op 6 487 900 000 frank voor de uitgaven.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 25. Le mode de disposition des avoirs mentionnés aux fonds inscrits au Titre IV du tableau joint à la présente loi est indiqué en regard du numéro de l'article ou du littéra se rapportant à chacun d'eux.

Les fonds dont les dépenses sont soumises au visa préalable de la Cour des comptes sont désignés par l'indice A.

Les fonds et comptes sur lesquels il est disposé à l'intervention du ministre des Finances sont désignés par l'indice B.

Art. 25. De wijze van beschikking over het tegoed vermeld voor de fondsen ingeschreven in Titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet wordt aangeduid naast het nummer van het artikel of van de littera die betrekking heeft op elk dezer.

De fondsen waarvan de uitgaven aan het voorafgaand visum van het Rekenhof worden overgelegd, zijn door het teken A aangeduid.

De fondsen en rekeningen waarover door tussenkomst van de minister van Financiën mag worden beschikt, worden door het teken B aangeduid.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 26. Le Trésor est autorisé à consentir des avances lorsque les opérations relatives au fonds de emploi inscrit à l'article 63.04.A « Cession d'immeubles militaires à charge de emploi » du Titre IV créent une position débitrice de ce fonds.

Art. 26. De Schatkist wordt ertoe gemachtigd voorschotten toe te kennen wanneer de verrichtingen in verband met het wederbeleggingsfonds ingeschreven op artikel 63.04.A « Afstand van militaire onroerende goederen onder beding van wedergebruik » van de Titel IV een debetstand van dit fonds veroorzaken.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 27. Lorsque les opérations relatives au compte 82.04.01.68.B de la section « Opérations d'ordre de Trésorerie » — Comptes courants des cessions et prestations réciproques effectuées dans le cadre de traités ou accords internationaux — créent une position débitrice de celui-ci, le Trésor est autorisé à consentir des avances dans la mesure où la somme des soldes de ce compte et du fonds correspondant de la Section particulière — 66.03.A — n'est pas négative depuis plus de 6 mois.

Cette même disposition est également d'application au compte 82.04.02.69.B de la même section — Exploitation du réseau Centre-Europe des pipelines — et au fonds correspondant de la Section particulière — 66.04.A.

Art. 27. Indien de verrichtingen in verband met de rekening 82.04.01.68.B van de sectie « Thesaurieverrichtingen voor orde » — Lopende rekeningen der wederzijdse cessies en verstrekkingen verwezenlijkt in het kader van internationale verdragen of overeenkomsten — een debetstand van deze rekening veroorza-

ken, dan is de Schatkist gemachtigd voorschotten toe te staan voor zover de som van de saldi op deze rekening en op het overeenkomstige fonds van de Afzonderlijke Sectie — 66.03.A — niet negatief is gedurende meer dan 6 maanden.

Dezelfde beschikking is eveneens van toepassing op rekening 82.04.02.69.B van genoemde sectie — Exploitatie van het Centraaleuropees pijpleidingennet — en op het overeenstemmende fonds van de Afzonderlijke Sectie — 66.04.A.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 28. Le Trésor est autorisé à consentir des avances lorsque les opérations relatives au compte 87.07.01.25.B de la section « Opérations d'ordre de Trésorerie » — Compte courant des opérations de paiement et de remboursement de rémunérations pour compte d'autres départements ou services, d'organismes étrangers ou internationaux, ou d'autres tiers — créent une position débitrice de ce compte.

Art. 28. De Schatkist is gemachtigd voorschotten toe te staan indien de verrichtingen in verband met de rekening 87.07.01.25.B van de sectie « Thesaurieverrichtingen voor orde » — Rekening-courant van de betalings- en terugbetalingsverrichtingen van bezoldigingen voor rekening van andere departementen of diensten, van buitenlandse of internationale organismen, of van andere derden — een debetstand van deze rekening veroorzaken.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 29. Pour les marchés faisant l'objet de liquidations pour compte de l'infrastructure OTAN, les soumissions ou les offres, suivant le type de marché, seront comparées sans tenir compte ni de la taxe sur la valeur ajoutée, ni des droits de douane appliqués dans les pays de la CEE.

Art. 29. Wat de overeenkomsten betreft die het voorwerp zijn van vereffeningen voor rekening van de NAVO-infrastructuur, dienen de inschrijvingen of offertes, al naargelang van het type van de overeenkomst, vergeleken te worden zonder rekening te houden met de belasting op de toegevoegde waarde en de douanerechten toegepast in de landen van de EEG.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 30. Les soldes disponibles aux fonds 63.02.A et 66.02.A de la Section particulière à l'entrée en vigueur de cette loi, sont transférés au fonds 63.03.A de cette même section.

Les ordonnancements sur les dépenses qui, au cours des années budgétaires antérieures à 1988, ont été engagées aux fonds 63.02.A et 66.02.A de la Section particulière peuvent être imputés à charge du fonds 63.03.A.

Art. 30. De bij het van kracht worden van deze wet beschikbare saldi op de fondsen 63.02.A en 66.02.A van de Afzonderlijke Sectie worden overgeschreven naar het fonds 63.03.A van deze sectie.

De ordonnancerings van de uitgaven die, in de loop van de begrotingsjaren voorafgaand aan 1988, werden vastgelegd ten laste van de fondsen 63.02.A en 66.02.A van de Afzonderlijke Sectie, mogen worden aangerekend ten laste van het fonds 63.03.A.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 31. Le solde disponible au fonds 66.05.A de la Section particulière à l'entrée en vigueur de cette loi, est transféré au fonds 66.03.A de cette même section. Cette disposition s'applique également au compte courant de Trésorerie correspondant.

Les engagements effectués à charge du fonds 66.05.A peuvent être ordonnancés à charge du fonds 66.03.A.

Art. 31. Het bij het van kracht worden van deze wet beschikbare saldo op het fonds 66.05.A van de Afzonderlijke Sectie wordt overgeschreven naar het fonds 66.03.A van deze sectie. Dezelfde bepaling is eveneens van toepassing op de overeenstemmende lopende rekening van de Thesaurieverrichtingen.

De gedane vastleggingen op het fonds 66.05.A mogen geordnancéerd worden ten laste van het fonds 66.03.A.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 32. Le fonds désigné par l'article 60.02.A de la Section particulière ne peut plus être alimenté par des recettes. Le solde disponible ne peut être utilisé que pour l'apurement d'obligations antérieures au 1er janvier 1988.

Art. 32. Het fonds onder artikel 60.02.A van de Afzonderlijke Sectie mag niet meer gestijfd worden met ontvangsten. Het beschikbare saldo mag enkel aangewend worden voor de aanzuivering van verbintenissen ontstaan vóór 1 januari 1988.

— Adopté.

Aangenomen.

Organismes d'intérêt public (Titre VII)

Art. 33. Est approuvé le budget de l'Office de renseignements et d'aide aux familles des militaires (ORAF) pour l'année budgétaire 1988 annexé à la présente loi.

Ce budget s'élève à 194 686 000 francs pour les recettes et les dépenses.

Instellingen van openbaar nut (Titel VII)

Art. 33. Wordt goedgekeurd de bij deze wet gevoegde begroting van het Hulp- en Informatiebureau voor gezinnen van militairen (HIB) voor het begrotingsjaar 1988.

Deze begroting beloopt 194 686 000 frank voor de ontvangsten en de uitgaven.

— Adopté.

Aangenomen.

Crédits pour créances antérieures

Art. 34. Des crédits destinés à l'apurement de créances d'années antérieures sont ouverts à concurrence de (en millions de francs) :

Titre I. — Dépenses courantes

Article 11.04: 132,0;

Article 11.12: 175,0;

Article 12.02: 4,8;

Article 12.04: 3,6;

Article 12.05: 2,1;

Article 12.22: 215,0;

Article 12.26: 11,9;

Article 12.28: 0,2;

Article 12.30: 48,4;

Article 13.72: 79,7.

Titre II. — Dépenses de capital

Article 72.01: 6,9.

Kredieten voor schuldvorderingen van vorige jaren

Art. 34. Kredieten bestemd voor de aanzuivering van schuldvorderingen van vorige jaren worden geopend tot beloop van (in miljoenen frank) :

Titel I. — Lopende uitgaven

Artikel 11.04: 132,0;

Artikel 11.12: 175,0;

Artikel 12.02: 4,8;

Artikel 12.04: 3,6;

Artikel 12.05: 2,1;

Artikel 12.22: 215,0;

Artikel 12.26: 11,9;

Artikel 12.28: 0,2;

Artikel 12.30: 48,4;

Artikel 13.72: 79,7.

Titel II. — Kapitaaluitgaven

Artikel 72.01: 6,9.

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

**PROJET DE LOI CONTENANT LE BUDGET DE LA
GENDARMERIE POUR L'ANNEE BUDGETAIRE 1988**

Discussion générale et vote des articles

**ONTWERP VAN WET HOUDENDE DE BEGROTING VAN
DE RIJKSWACHT VOOR HET BEGROTINGSJAAR 1988**

Algemene beraadslaging en stemming over de artikelen

M. le Président. — Nous abordons l'examen du projet de loi contenant le budget de la Gendarmerie pour l'année budgétaire 1988.

Aan de orde is de bespreking van het ontwerp van wet houdende de begroting van de Rijkswacht voor het begrotingsjaar 1988.

La discussion générale est ouverte.

De algemene beraadslaging is geopend.

La parole est à M. Eicher.

M. Eicher. — Monsieur le Président, j'aimerais profiter de cette première occasion qui m'est donnée pour saluer, à travers le ministre Coëme, la présence du premier ministre socialiste à la tête de la Défense nationale depuis près de trente ans.

En ces temps où, de tous les horizons, montent les appels à la réalisation d'un consensus le plus large possible sur la sécurité et l'effort de défense de notre pays, il était indispensable que la famille socialiste partage enfin la responsabilité de départements pour lesquels elle n'a jamais manqué d'exprimer son intérêt et l'originalité de ses positions.

Comme, sans doute, mes amis des groupes socialistes de la Chambre et du Sénat qui n'ont cessé d'intervenir dans les débats antérieurs sur la Défense nationale et la Gendarmerie, j'ai aujourd'hui le sentiment d'avoir apporté ma contribution à votre venue à la direction de ces départements, contribution modeste, certes, mais qui aura permis d'entretenir l'idée que le cœur et l'armée n'étaient pas des réalités à jamais incompatibles.

Votre promotion est, pour nous, le couronnement de nos efforts antérieurs. Je désire émettre le souhait que votre séjour à la tête de ce département ministériel soit l'occasion de confir-

mer qu'il peut exister une sensibilité socialiste utile à la bonne gestion des matières qui nous occupent aujourd'hui.

Ce qui doit, selon nous, caractériser principalement cette sensibilité est notre attachement commun à considérer que l'ensemble des corps de l'armée et de la gendarmerie sont avant tout constitués d'hommes et de femmes qui méritent tout notre respect et surtout toute notre attention.

Nous n'avons cessé, dans cette enceinte comme à l'extérieur et en diverses occasions, de répéter que c'est, avant toute autre chose, des qualités humaines et professionnelles — vous venez de le préciser dans le cadre de la discussion du budget de la Défense nationale —, de la bonne formation et surtout de la motivation des hommes et des femmes qui les composent que dépendent d'abord le bon fonctionnement de ces corps, l'utilisation efficace des matériels — souvent coûteux et sophistiqués — dont ils disposent et, en conséquence, notre sécurité à tous.

Je n'épiloguerai pas ici sur le malaise de la gendarmerie. La lecture de l'excellent rapport de notre collègue Candries, à la Chambre, m'a confirmé que vous y étiez également très attentif. Je profiterai plutôt de l'examen que nous aurons prochainement à entamer dans les commissions de notre assemblée sur le projet de budget de la gendarmerie pour l'année 1989 pour revenir plus en détail sur ce sujet brûlant et inquiétant. Brûlant puisque la brutale levée des revendications des polices communales a eu pour effet de rappeler au monde politique et à l'opinion combien était encore plus difficile la situation des gendarmes. Inquiétant car il apparaît clairement que les contraintes budgétaires devant lesquelles se trouve le gouvernement limitent considérablement, et peut-être plus qu'auparavant, la marge de manœuvre indispensable en vue d'un traitement spécifique du personnel des différents corps militaires et de police.

Cette inquiétude, nous l'exprimons depuis des années sans que le gouvernement précédent ait pris beaucoup d'initiatives. Tout s'est passé comme si certains avaient souhaité que la situation se dégrade au point d'obliger toutes les parties à négocier aujourd'hui sur des bases extrêmes et difficilement conciliables.

Ainsi, si les revendications et les appels des gendarmes avaient été pris en considération en temps opportun, c'est-à-dire dès 1982, nous aurions sans doute évité de devoir entériner un programme en rattrapage coûteux après les dramatiques événements de 1985 et nous ne verrions pas aujourd'hui le malaise du personnel de la gendarmerie menacer de tourner à l'affrontement, comme c'est déjà le cas pour les polices communales.

Il est plus que temps qu'enfin, le gouvernement consente l'effort nécessaire pour remonter, avec des actes cette fois et non plus seulement des paroles, le personnel des forces de l'ordre. Il est mauvais pour la démocratie en général et pour la sécurité des populations en particulier de laisser trop longtemps dériver de telles institutions sans que des mesures correctives soient prises ou, au moins, sans qu'un dialogue soit établi entre responsables et représentants de tous les niveaux.

Tous les partenaires sont très certainement conscients des difficultés budgétaires de l'heure. Mais tant d'améliorations peu coûteuses et souvent strictement qualitatives peuvent être apportées au sort de nos policiers et de nos gendarmes qu'elles méritent au moins le dialogue. Seul celui-ci peut, d'ailleurs, permettre d'atténuer les tensions et conduire chacun à accepter de commun accord des solutions réalistes.

Je ne doute pas, monsieur le ministre, que non seulement vous partagiez ce point de vue, mais encore que vous-même et votre équipe n'ayez pas attendu que j'en parle ici pour entamer la recherche des solutions qui permettront de faire disparaître, une fois pour toutes, le mauvais climat qui a trop duré au sein de la gendarmerie.

Vous avez, en quelque sorte et pour une bonne part, hérité du budget de 1988 et de la politique de vos prédécesseurs, qu'il traduit. Le budget de 1989 sera pour vous l'occasion de vous donner les moyens de votre propre politique. C'est ce que nous attendons. Je suis convaincu d'y trouver, bientôt, les éléments qui apaiseront mes inquiétudes et qui ouvriront, enfin, pour nos gendarmes, l'ère de leur réconciliation avec une société qui est

aussi la leur à part entière et dans laquelle ils veulent pouvoir se sentir chez eux et être respectés de leurs concitoyens tout comme des responsables de l'État. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Bremeaeker.

De heer De Bremeaeker. — Mijnheer de Voorzitter, bij het naslaan van de begroting van de Rijkswacht voor het jaar 1988 valt het op dat er een aantal positieve aspecten aan verbonden zijn.

Een reorganisatie van de eenheden heeft de operationele mogelijkheden van de rijkswacht verhoogd. De generale staf werd afgeslankt, de nationale diensten werden onder één commando gehergroepeerd, de middelen van de mobiele eenheden werden het voorwerp van verbeteringen, er werden provinciale verkeerseenheden in het leven geroepen, enzovoort.

Dergelijke maatregelen dragen ertoe bij om op een meer efficiënte manier te werken. Het gevolg hiervan is dat de veiligheid van de burger in een hogere mate zal worden gewaarborgd.

De reorganisatie van de eenheden zal gepaard gaan met een vernieuwing van de transmissie, een beter gebruik van informatica en buretica, een modernisering van de voertuigen, de aankoop van fotokopieertoestellen, enzovoort.

Van grote menselijke betekenis lijken ons ook de voortzetting van het hernieuwingsproces van de grote kwartieren en de verbetering van het comfort van de huisvesting van de ongehuwde rijkswachters.

Naast deze kleine greep in de positieve aspecten zijn er echter nog een aantal karakteristieken waar wij in het verleden niet enthousiast over waren, ook niet tijdens de ambtstermijn van de ministers Vreven en de Donnée. Uiteraard hopen wij dat er in de loop van de huidige legislatuur daarin veranderingen zullen komen.

Op de eerste plaats blijft er het militair karakter van de rijkswacht. Ofwel gaat men naar een modern nationaal politiekorps dat in samenwerking met de andere politiekorpsen als hoofdtaak heeft de misdaad te bestrijden, ofwel blijft de rijkswacht een militair uitvloeisel van het leger. We hebben in het verleden al onze voorkeur uitgesproken voor de eerste formule en blijven daarbij.

Ten tweede opteren wij voor het toevertrouwen van de functie van inspecteur-generaal aan een persoon die geen lid is van de rijkswacht en die onafhankelijk van elke hiërarchie onderzoeken kan instellen en oordelen. Inzake bevorderingsmogelijkheid moet hij volkomen los staan van het rijkswachterskorps.

Ten derde hopen we dat een meer evenwichtige verdeling zal geschieden tussen de hoofd- en de bijkomende werkprestaties en de hiervoor toegekende bezoldiging. Ook het korps van de rijkswacht heeft sinds het begin van de jaren 1970 geen weddeverhoging meer gekregen. Zij hebben bovendien tijdens de vorige regeringen in belangrijke mate moeten inleveren. We weten dat de minister in het kader van de nationale financiële mogelijkheden over weinig manoeuvreerruimte beschikt. Toch opteren we voor een ruimere bezoldiging gezien het groot aantal uren dienst, met inbegrip van nacht-, weekend- en overwerk, en van de gestegen gevaarsfactor.

Om te besluiten stellen we de minister de volgende drie vragen:

1° Kan de minister ons meedelen in welke mate al gewerkt werd aan de volgende onderwerpen, waarvan reeds sedert ettelijke jaren sprake is maar waarvan tot dusver nog niets gerealiseerd werd? Het betreft: de beperking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid; de rechtsbijstand voor rijkswachters wanneer zij vervolgd worden voor feiten die plaats hadden in het kader van hun werk, en de terugbetaling van de persoonlijke schade die zij ondervonden bij de uitvoering van bepaalde taken.

2° Kan de minister ons meedelen hoe het komt dat een uitspraak in de zaak-Naegels zulk een traag verloop kent? Zonder ons hier pro of contra Naegels uit te spreken, wil het ons voorkomen dat de gevolgde procedure zeer langzaam loskomt. Komt het overlegcomité voldoende bijeen om een afdoende oplossing te vinden? In welke mate kan de rechtsvor-

dering van het syndicaat van de rijkswacht tegen de Belgische Staat de reeds ingezette administratieve procedure onderbreken?

3° Kan de minister ons meedelen welke de verhouding is bij de rijkswacht tussen de Nederlandstaligen en de Franstaligen, zowel bij de onderofficieren als bij de officieren, deze laatste onderverdeeld over lagere officieren, hoofd- en opperofficieren?

Mijnheer de minister, hopen dat uw aanpak van de problemen van de rijkswacht in de loop van de huidige legislatuur mag leiden tot een andere aanpak dan die van uw voorgangers zal de socialistische fractie begroting goedkeuren. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer De Beul.

De heer De Beul. — Mijnheer de Voorzitter, het voorbije decennium heerste bij de rijkswacht intern voortdurend een malaise gekenmerkt door recruteringsmoeilijkheden, demotivering van het personeel, pijnlijke syndicale problemen, onverantwoorde gezinstoestanden en talrijke ontslagnamen uit het korps. Extern was de rijkswacht bijna permanent het voorwerp van verdachtmakingen, ernstige aantijgingen en regelrechte beschuldigingen.

Een en ander heeft er bij velen toe geleid de rijkswacht als instelling aan te rechten. Ik meen deze bespreking van de begroting dan ook te mogen aangrijpen om ter zake enkele opmerkingen en voorstellen te formuleren.

Sinds de Tweede Wereldoorlog en vooral sinds de wet van 2 december 1957 werd de rijkswacht in ons land systematisch versterkt, uitgebouwd en gemoderniseerd ten nadele van andere politiediensten, zijnde de gemeentelijke politie en de gerechtelijke politie. De rijkswacht is bovendien uitgroeide tot een regelrechte krijgsmacht, de vierde maar daarom niet de minste in ons land. Van 1830 tot 1945 steeg het personeelsbestand van de rijkswacht van 1 200 manschappen tot 6 000. In 1964 was dit bestand aangegroeid tot 11 300 en sinds de wet van 29 december 1975 telt het operationeel korps samen met het administratief en het logistiek korps ongeveer 16 000 manschappen. Inmiddels is het voor elke waarnemer duidelijk dat de rijkswacht momenteel de organisatie en de werking van het hele politieapparaat overheerst. Een zeker evenwicht tussen de rijkswacht en de andere politieorganen is sedert lang verleden tijd. Daarbij komt nog dat de rijkswacht als korps een zeer grote onafhankelijkheid heeft verworven. De zogenoemde voorgedijministers van Landsverdediging, Binnenlandse Zaken en Justitie kunnen de rijkswacht onmogelijk onder strakke controle houden omdat de controle gesplitst is en derhalve inefficiënt is. Bovendien kan het ene departement tegen het andere worden uitgespeeld of rekent de ene voorgedijminister op de andere. Kortom, wie veel meesters heeft, heeft er geen enkele.

Deze onafhankelijkheid wordt nog versterkt door het feit dat, ingevolge het koninklijk besluit van 4 november 1987, de algemene inspectie van de rijkswacht opgedragen is aan een luitenant-generaal bij de rijkswacht die als inspecteur-generaal de ondergeschikte is en blijft van de korpsoverste.

Hoe men het ook draait of keert, de rijkswacht controleert zichzelf, wat niet tot optimale resultaten kan leiden. Daarom zou de rijkswacht best van één enkele minister afhangen en de algemene inspectie van de rijkswacht worden toevertrouwd aan een burger ambtenaar-generaal die permanent verantwoording verschuldigd is, zowel aan de minister als aan een vaste parlementaire controlecommissie, die daartoe onvervuld in het leven moet worden geroepen.

Sinds de organieke wet van 2 december 1957 heeft de rijkswacht bevoegdheid over het hele grondgebied en dient zij preventief op te treden voor de openbare orde. Dit geeft haar de mogelijkheid op allerlei manieren permanent inlichtingen van diverse aard te verzamelen. Door haar databank en uitgebreid informatienet pleegt zij ongetwijfeld inbreuk op de privacy van de burger hoewel dit één van de elementaire mensenrechten is. Dit probleem kan slechts worden opgelost door het tot stand komen van een algemene wet op de privacy en door een specifieke wet op de politieregisters, zoals dit in Nederland thans het geval is. Aangezien de taken van de verschillende politieorganen in ons land niet behoorlijk zijn afgelijnd, zijn er geregeld

overlappingsen. Zulks wordt nog in de hand gewerkt door wat luitenant-generaal Beaurier « een verdienstelijke en edele wedijver » noemde. Het zal niemand verwonderen dat een zelfde zaak door de gerechtelijke politie wordt onderzocht op bevel van de procureur terwijl ook de rijkswacht er zich op eigen houtje mee bezig houdt. Geregeld tracht de rijkswacht de andere politiediensten de loef af te steken en kan men spreken van een « politieoorlog » die gevoerd wordt op de kap van de burger.

Iedereen die het spektakel volgt, is ervan overtuigd dat er een principiële herverdeling van de taken tussen de verschillende politieorganen moet gebeuren. Ons inziens moet deze taakverdeling zowel functioneel als territoriaal plaatshebben.

Een mogelijke functionele taakverdeling zou er als volgt kunnen uitzien: voor de rijkswacht, de strijd tegen het banditisme, de zware gewelddadigheid en de drugs; voor de gerechtelijke politie, de strijd tegen de witte-boordencriminaliteit, de computercriminaliteit, de fiscale fraude en de milieudelicten; voor de gemeentepolitie de kleine criminaliteit zoals bijvoorbeeld vandalisme.

Een mogelijke territoriale taakverdeling zou er zo kunnen uitzien: de rijkswacht nationaal voor de haar toegewezen misdrijven; de gerechtelijke politie per gerechtelijk arrondissement voor de haar toegewezen misdrijven; de gemeentepolitie per gemeente voor de haar toegewezen misdrijven.

Wil de rijkswacht geen Staat in de Staat worden, is er meer nodig dan taakverdeling met de andere politieorganen. Dan kan men er niet onder uit de rijkswacht als instelling te bevragen, rekening houdend met wat het verleden, vooral het recente verleden, ons heeft geleerd.

Een van de grondvragen is of de rijkswacht al dan niet een krijgsmacht moet blijven. Velen, ook in het topkader van de rijkswacht, menen dat de militaire opdracht van het korps moet worden verlaten ten einde het korps om te vormen tot een zuiver politioneel apparaat. Wij kunnen dit standpunt bijvallen.

De conceptie als zou de rijkswacht in oorlogstijd als aanvullende krijgsmacht kunnen optreden, stoelt blijkbaar nog op ervaringen, daterend uit de periode van de Tweede Wereldoorlog en is inmiddels duidelijk door de feiten achterhaald. Met reden immers kan men de vraag stellen of de rijkswacht nog enige rol van belang kan spelen in geval van oorlog op ons grondgebied. De hedendaagse evolutie van het oorlogsgebeuren leert ons dat alles bliksemsnel zal verlopen terwijl de moderne wapens, zowel de conventionele als de tactisch nucleaire, onmiddellijk op een vernietigende wijze ons gehele grondgebied zullen bestrijken, waarbij uiteraard de burgerbevolking als eerste het slachtoffer zal worden.

In die omstandigheden is het duidelijk dat de opdracht van de rijkswacht tijdens het oorlogsgebeuren een taak van ordehandhaving en burgerlijke hulpverlening moet zijn. Bij een eventueel oorlogsgebeuren zal het van enorm belang zijn de paniek te bedwingen en te zorgen dat de burgerbevolking zo goed mogelijk wordt geëvacueerd of naar schuilplaatsen of uitwijkplaatsen wordt « gedraineerd ».

Hoe wil men zulks realiseren indien er geen organisatie is die dit aankan? Het heeft dus weinig zin de rijkswacht als krijgsmacht te handhaven.

Veeleer moet ze een politioneel korps zijn met als neventaak opdrachten van burgerlijke bescherming. Het militaire aspect kan dan beperkt blijven tot een speciale opleiding voor binnenlandse ordehandhaving en terreurbestrijding terwijl een deel van de dure militaire uitrusting aldus overbodig wordt.

Indien de rijkswacht tot een politioneel en burgerbeschermend apparaat wordt omgevormd, zal dit korps uiteraard ressorteren onder het departement van Binnenlandse Zaken, behalve voor de opdrachten door de procureur-generaal toevertrouwd. Op die wijze zouden de voogdij en de controle op de rijkswacht duidelijk en efficiënt zijn.

Het nijpende probleem van de verzelfstandiging en de zelfcontrole zou daarmee worden opgelost. Bovendien zou het bevoegdheidspakket van Binnenlandse Zaken door deze operatie substantieel worden aangevuld en zou de syndicalisering bij de rijkswacht een ander perspectief krijgen.

De omvorming tot een politioneel en een burgerbeschermend apparaat biedt bovendien de mogelijkheid en het voordeel dat het korps van de rijkswacht niet langer unitair hoeft te blijven. Het zou in twee federale korpsen kunnen worden opgesplitst.

Een dergelijke oplossing samen met de nieuwe taakomschrijving van het korps zou van de rijkswacht bij de bevolking, en zeker bij de Vlaamse bevolking, een veel beter beeld geven. Wij hopen dat de minister met deze vrij algemene, maar daarom niet minder belangrijke beschouwingen, rekening zal houden bij het uitstippelen van zijn beleidsvisie. Het is toch van het allergrootste belang dat zijn beleidsvisie rekening houdt met een aantal fundamentele problemen die kenmerkend zijn voor de huidige rijkswacht als instelling. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Janzegers.

De heer Janzegers. — Mijnheer de Voorzitter, ik merk opnieuw op dat wij alweer een begroting bespreken die is opgebruikt en dat wij dit in de toekomst moeten vermijden.

In 1988 stond de rijkswacht bijna permanent in het nieuws. Niet alleen werd zelfs het huidige concept van de rijkswacht bekritiseerd, ook de rijkswachter zelf stelde zich meer en meer vragen over zijn beroep en zal aan uitspraken, zoals die van luitenant-generaal Beernaert bij zijn afscheid, geen boodschap meer hebben, integendeel. Zijn uitspraken, zoals bijvoorbeeld « heb vertrouwen in uw chefs », « wees fier op uw beroep » en « zoek uw persoonlijk geluk niet alleen in materiële verzuchtingen », zal de rijkswachter confronteren met de dagdagelijkse realiteit van een achterhaald militair model, een onaangepast tuchtreglement, vergoedingen en wedden die de laagste van Europa zijn, lager zelfs dan die van zijn Spaanse collega's, een apart syndicaal statuut, een onaangepast en stresserend werkklimaat, de nadruk die meer en meer op ordehandhaving wordt gelegd, ten koste van het louter juridische of preventieve werk, en op investeringen in plaats van op personeel.

Typisch hiervoor was het hoofdartikel in het nieuwjaarsnummer van het militaire weekblad *Vox* « Kerstgeschenken voor de rijkswachters ». Ik citeer: « Het einde van 1987 leverde de rijkswacht een vracht van geschenken op. In de korf van de kerstman zaten dit keer nieuwe pistooltassen en een nieuw model van spiroiwagens ». Van goede smaak gesproken in een periode van « vrede op aarde aan mensen van goede wil... »

Mijnheer de minister, ik vraag uw aandacht voor de volgende aspecten die wij, groenen, nogal belangrijk vinden. Het tuchtreglement en het probleem van de demilitarisering, de bezoldiging, het syndicalisme en de juridisch-sociale problemen.

Het huidige militair tuchtreglement is absoluut niet aangepast aan de essentie van de politietaken en -opdrachten van de rijkswacht.

In een recente toespraak opperde de nieuwe opperbevelhebber van de rijkswacht, luitenant-generaal Berckmans, de idee om een concrete, nominatieve tekst op te stellen die de gedragsregels van de rijkswachters bij het uitvoeren van hun taken en opdrachten bepaalt. Hierbij verwijst hij naar de Europese resolutie 690 van 8 mei 1979, die de verburgerlijking van de politiemachten inhoudt, iets wat door bepaalde officieren van de rijkswacht nog als een taboe wordt beschouwd.

Uit die verklaring citeren wij een achttal punten die zeer belangrijk zijn in het licht van een hervorming van de rijkswacht: « Politieambtenaren moeten hun medeburgers beschermen, zij moeten in hun optreden respect opbrengen voor alle democratische rechten van hun medeburgers, zij mogen geen onveiligheid betekenen voor hun medeburgers, geen onwettelijke opdrachten uitvoeren, zich verzetten tegen corruptie en partijdigheid. Verder hebben zij recht op een billijk loon, op normale syndicale rechten en op een onpartijdige en eerlijke rechtsbedeling als zij vervolgd worden. »

De Syndicale Federatie van de Belgische rijkswacht zegt op een recente persconferentie dat er een oceaan ligt tussen de militaire traditie en denkwereld van de rijkswachttop en de alledaagse werkelijkheid in de brigades te lande, waar gerechtelijke opdrachten meer gewicht hebben dan militaire. Daarom

pleit de vereniging voor de invoering van een «deontologisch politiereglement». De vereniging vindt dat politieregelen moeten worden bekeken vanuit het algemeen kader van de veiligheid en wil in de toekomst ons, parlementsleden, sensibiliseren om de gepaste wetgeving uit te werken, vermits een wijziging van het statuut van de rijkswacht alleen bij wet kan worden bereikt.

Die wijziging is trouwens ingeschreven in de regeringsverklaring. Wel zou er vooraf een grondig debat moeten plaatshebben. Heeft de minister een idee hoe dit debat zal worden gevoerd?

Verder vermeldt de regeringsverklaring dat er een gemengde parlementaire commissie zal worden opgericht met als permanente opdracht de werking van de politie- en veiligheidsdiensten en de veiligheid van de burger in het algemeen op te volgen, te evalueren en de nodige voorstellen tot verbetering te formuleren. De commissie zal zich tevens inlaten met een bespreking van een ontwerp tot hervorming van de inspectie op de politiediensten en met de coördinatie en de controle van de bestaande gegevensbestanden.

Hoe staat het met de algemene inspectie op de politie in België en met de procedures die sommige onderzoeksmethoden moeten reglementeren, zoals het af luisteren en registreren van telefoongesprekken en het verzamelen, opslaan en gebruiken van ingewonnen informatie? Ook willen wij vernemen hoe ver het staat met de te volgen procedure inzake elementaire politiemethoden zoals de identiteitscontrole, het aftasten van verdachten en het politieverhoor. Hoeveel staat het met de taakverdeling tussen de verschillende politiekorpsen en met de aanwervingsnormen voor kandidaat-rijkswachters?

Wij, groenen, hebben altijd achter demilitarisering gestaan. Het lijkt ons een onvermijdelijke tussenstap in de reorganisatie van de rijkswacht.

Verburgerlijking of demilitarisering heeft volgens ons niets te maken met politisering, zoals sommigen, ook politici, beweren. Het militaire karakter van de rijkswacht is historisch te verklaren door de wens van de overheid te kunnen beschikken over een nationale en gecentraliseerde militaire macht die betrouwbaarder was dan het leger. Geleidelijk werden nieuwe diensten opgericht, zoals bijvoorbeeld de bijzondere opsporingsbrigade, de zogenaamde groep-Dyane en de Posa's. Die taakverruiming leidt tot een ongezonde situatie waarbij alles door elkaar wordt gehaspeld: ordehandhaving, gerechtelijk onderzoek en staatsveiligheid. Dit alles zonder een doeltreffende controle, die wordt afgeschermd door de militaire aard van het korps. De politieke controle verloopt via een militair, die zelf van het korps deel uitmaakt, de rechterlijke controle via een militaire uitzonderingsmagistraat en de werknemerscontrole via een militair tucht- en syndicaal statuut.

Als vierde krijgsmacht functioneert de rijkswacht ook binnen de NAVO, waar nogal veel aandacht bestaat voor interne veiligheidsproblemen, weermom een militaire dekmantel. Wij vinden dat geen gezonde toestand.

Belangrijk is ook dat de idee als zou een militaire organisatie per definitie een efficiënte organisatie zijn, al lang is weerlegd. De Amerikaan Bittner noemt het militaire politiemodel een «primitieve organisatie van brutale gemakkelijheid». De eis tot onvoorwaardelijke gehoorzaamheid verspilt de talenten van de politiemensen en remt het persoonlijk initiatief af. Er ontstaat een prestatiedrang die het kan halen op de wet en daarvan worden opnieuw de burgers het slachtoffer.

De demilitarisering, de verburgerlijking, kan alleen maar de democratisering van de arbeidsomstandigheden van de rijkswachters ten goede komen.

In april jongstleden verklaarde VU-fractie leider Hugo Coveliers dat er een akkoord was tussen de regeringspartijen om een permanente parlementaire controlecommissie op alle politiediensten op te richten, wat volgens hem de demilitarisering van de rijkswacht zou inluiden. Hoeveel staat het met deze intenties van toen?

Respect heeft ook te maken met een volwaardig loon. Eind 1986 bleek uit een tussenrapport van Team Consult dat de Belgische rijkswachter bijzonder slecht betaald wordt. Zelfs zijn

Spaanse collega verdient, zoals ik daarstraks heb gezegd, netto 5 000 frank meer, ofschoon de levensduurte er beduidend lager ligt.

Hij wordt zo een «bedelgendarmerie», een tweederangsburger, omdat hij, gelet op de beperkingen van zijn verenigingsrecht en gelet op het verbod om aan te sluiten bij een politieke partij, vakbond of studiegroep, weinig kansen heeft om zijn wensen ruim kenbaar te maken. Het verbod om te staken ontnemt hem een wapen dat tot de emancipatie van heel wat groepen heeft geleid. Van 1981 tot 1985 werden er niet minder dan 17 maatregelen genomen tot weddeverlaging, iets waarvan ook de andere staatsambtenaren het slachtoffer werden. En die pikken het ook niet langer.

Komt daar nog bij dat sinds 1983 het vakantiegeld en de eindejaarspremie op een verkeerde manier worden vastgesteld en dat er tot nu toe nog geen opdracht werd gegeven om die toestand recht te zetten. Waarom niet? Het gaat om vrij kleine bedragen, maar wie zal een rechtsgeding inspannen om die sommen te verkrijgen?

Waarom wordt er ook geen rekening mee gehouden dat de helft van het personeel geen vaste uurregeling kan genieten? Gaat men werk maken van een aangepaste vergoeding of compensatie voor weekend- en nachtwerk?

Wanneer gaat men de rijkswachters de gevraagde bijzondere beroepspremie toekennen? Men onderschat permanent de risico's en de taken van de rijkswachter en deze gevarenpremie kan een erkenning zijn van de stress waarin een 4 000-tal rijkswachters verkeren.

Per maand wordt normaal een bedrag van circa 125 miljoen voor overuren uitbetaald. De betalingen voor overuren als gevolg van stakingen bij de politie en de cipiers en van allerlei bewakingsopdrachten, lopen waarschijnlijk op tot een half miljard per maand. De recuperatie in verlof is onmogelijk door de onderbezetting en aan het geld houdt men ook niet veel over, omdat de belastingen ermee weg zijn.

Het syndicalisme bij de rijkswacht is steeds zeer problematisch geweest. Tot driemaal toe is men in het verleden zeer repressief opgetreden tegen rijkswachters die een militante bond wilden oprichten: in 1971 tegenover het Onafhankelijk Verbond van het rijkswacht personeel, in 1976 tegenover de Syndicale Federatie van het rijkswacht personeel en in 1988 tegenover het Syndicaat voor de rijkswacht. Rijkswachters werden hiervoor aan de deur gegooid en kregen zelfs ongelijk voor het Hof voor de rechten van de mens in Straatsburg in vrij bedenkelijke omstandigheden. Juristen beschouwden de uitspraak van het Hof als verkeerd. Nooit hebben rijkswachters in het verleden de steun gekregen van een politieke partij of van parlementsleden.

Syndicalisme en vrijheid van vereniging is zeer belangrijk. Niet als doel op zichzelf, maar als middel. Verenigingsrecht, syndicalisme is een middel tot democratisering, tot demilitarisering van de rijkswacht. Ook tot de demystificering van een deel begrippen als, bijvoorbeeld, «eer», «plicht», «tucht», het gevoel tot een «elite» te behoren en dergelijke.

Dit syndicalisme is ook belangrijk omdat twee rijkswachtbonden de eis hebben gesteld om de rijkswacht om te vormen tot een nationale politiedienst, met andere woorden, om de rijkswacht te demilitariseren. Dit zou meebrengen dat het repressieve en militaire karakter van de ordehandhaving zou plaats maken voor de buurtagent, de zogenaamde straatgendarm, meer voor preventie dan voor repressie, voor een betere integratie in de maatschappij, waarbij men dan soepel kan inspelen op wat leeft en beweegt onder de bevolking. Nu wordt de rijkswachter voorgehouden dat hij een gezonde elite vormt midden een slechte maatschappij, die soms rijkswachters corrupt maakt. Ik verwijs in dit verband maar het *Informatieblad van de rijkswacht*, nummer 579 van 14 augustus 1987.

Vandaar dat zijn ordehandhaving nu sterk politiek gekleurd is: hij wordt afgestuurd op de voorbeelden van die «rotte» maatschappij: arbeiders die protesteren tegen bedrijfs sluitingen, natuurbeschermers die vervuiling aanklagen, boeren die protesteren tegen nog meer beton en dwaze TGV-lijnen, werklozen, jongeren en migranten. De speculanten, de MNO's — de mul-

tionale ondernemingen — en de afvalmaffia blijven echter buiten schot.

Wij betreuren de vele interne moeilijkheden zowel binnen de bonden als onder de 3 of 4 bestaande bonden onderling. Het heeft te maken met het historische feit dat syndicalisme een relatief nieuw begrip is bij de rijkswacht en uiteraard ook met interne persoonlijke moeilijkheden en rivaliteiten. Wij hebben ons daar steeds buiten gehouden, wat niet belette ons te engageren wanneer het syndicalisme als dusdanig werd aangevallen. Zo waren wij aanwezig op de congressen van het Nationaal Syndicaat van het rijkswachtpersoneel te Luik, evenals op dat van de Syndicale Federatie van de Belgische rijkswacht in Elewijt. Het heeft ons ook niet belet consequent Lucien Naegels te steunen.

Ondertussen heeft Naegels gelijk gekregen in kort geding en hebt u de geplande samenroeping van het onderhandelingscomité — na 4 maanden — opgegeven. Uw persoonlijke belofte aan mij om te zoeken naar een elegante oplossing had ik me anders voorgesteld.

Nogmaals, het bestaan van verscheidene bonden is maar normaal in een land waar vrijheid van vereniging bestaat, een zekere concurrentie kan maar ten goede komen aan de leden. De drempel van 20 pct. om als representatief erkend te worden, vinden wij veel te hoog. Die drempel wordt zelfs niet in het Parlement toegepast, gelukkig maar, niet alleen voor ons, maar ook voor regeringspartijen als bijvoorbeeld de Volksunie. Wij vragen dat dit percentage zou worden gehalveerd, dus 10 pct. zou worden.

Wat de juridisch-sociale problemen betreft, werden op het congres van het Nationaal Syndicaat van het rijkswachtpersoneel te Luik op 28 mei jongstleden een aantal eisen naar voren geschoven. We sommen ze even op.

De juridische bescherming die de burgerlijke aansprakelijkheid van de rijkswachters tijdens de uitoefening van hun beroep dekt, moeten als recht worden toegekend bij wet.

De kosteloze rechtsbijstand van rijkswachters, vervolgd of slachtoffer als gevolg van feiten hun overkomen gedurende of naar aanleiding van de uitoefening van de dienst, moet als een recht worden erkend in een wet.

De vergoeding van de schade toegebracht aan persoonlijke goederen gedurende de uitoefening van of naar aanleiding van de dienst moet eveneens een recht worden.

De herziening van het overlevingspensioen van weduwen van minder dan 45 jaar is absoluut vereist, alsmede een verhoging van de bedragen van de vergoedingspensioenen.

De organisatie van de dienst moet toelaten de rijkswachters een behoorlijk gezins- en sociaal leven te genieten. Deze hervorming moet spoedig worden gerealiseerd wil men niet het risico lopen dat de gevoelens van demotivering, die zich hoe langer hoe meer ontwikkelen, versterken en onomkeerbaar worden.

Op 9 september jongstleden, ter gelegenheid van de onthulling van een gedenksteen voor Luc Verstappen, een rijkswachter uit Lanaken die tijdens zijn werk door een gangster werd doodgeschoten, werd door zijn brigadecommandant, adjudant-chef Joosten, het volgende gezegd:

«Ondanks alle politieke intriges en polemieken in de pers willen we de overheid en vooral onze medeburgers verzekeren dat rijkswacht en politie op de eerste plaats dienstbaar willen zijn. We zijn er om de democratie en de burgers te beschermen, om de Grondwet te doen eerbiedigen, de wetten na te leven. Soms met de inzet van ons eigen leven.

Luc heeft zijn dienstbaarheid betaald met zijn leven. Het is laf en vals wanneer sommige politici deze dienstbaarheid in twijfel willen trekken. Erger nog, dat men politiediensten tegen elkaar uitspeelt en dat men met ondoordachte uitspraken de burgers tegen ons ophitst.»

De voorzitter van het Nationaal Syndicaat van het rijkswachtpersoneel, Paul Van Keer, voegde daaraan toe:

«Rijkswachters genieten geen enkele bescherming op burgerlijk of rechterlijk vlak. Ze worden cowboys genoemd. Hun

beloning voor hun dienstbaarheid zijn lastercampagnes en politici die de rijkswacht beschouwen als uitschot».

En op 5 november, tijdens een fakkelrocht in Eeklo verklaarde hij, en daar wil ik mee besluiten:

«We hebben vrijwillig van ons stakingsrecht afgezien, maar men zou moeten weten welke kracht er schuilt in een moegetergde en genegeerde groep, wanneer deze groep zijn recht in eigen handen neemt.» (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Pataer.

De heer Pataer. — Mijnheer de Voorzitter, dit debat in de Senaat dat volgt op het Kamerdebat en op het voorbereidende werk in de Kamercommissie biedt het voordeel dat wij hier vragen kunnen stellen of opmerkingen maken over punten die onbeantwoord zijn gebleven in de andere Kamer. Ik zal een drietal voorbeelden geven.

In het verslag van de Kamerscommissie hebben wij gelezen dat de minister op een bepaald ogenblik verklaarde dat het tuchtstatuut «waarschijnlijk moet worden aangepast» om beter rekening te kunnen houden met het specifiek karakter van het korps. De nuancerings in die volzin zijn uiteraard te begrijpen en te verantwoorden als men weet dat de minister pas is aangekomen en uiteraard nog een lange carrière als minister voor de boeg heeft. Maar, wat bedoelde de minister eigenlijk met die woorden «waarschijnlijk moet worden aangepast»? Of moeten wij tot in 1989 op het antwoord wachten?

Een tweede voorbeeld. In de Kamercommissie verklaarde de minister dat de ervaring heeft aangetoond dat enkele besluiten in verband met het syndicaal statuut moeten worden verbeterd. Waarschijnlijk bedoelde hij de koninklijke besluiten van zijn voorganger van januari 1988 en die betrekking hebben op de erkenning en vertegenwoordiging van de syndicale organisaties, op het statuut van de syndicale afgevaardigden en op de voorrechten van die organisaties. Ook hieromtrent kregen wij graag wat meer uitleg.

Aansluitend bij het tweede voorbeeld is er nog een derde zin die bij ons vragen oproept. De minister zou verklaard hebben, dat er een koninklijk besluit in voorbereiding is dat bepaalt over welke aangelegenheden er door de syndicale organisatie kan worden onderhandeld. De vraag is of dergelijk koninklijk besluit niet voorbarig is als wij erover akkoord gaan dat de tijd gekomen is om een nieuwe basiswet te maken met betrekking tot het syndicaal statuut van de rijkswacht. Is het niet beter in afwachting van de nieuwe wet geen nieuwe uitvoeringsbesluiten te maken?

In verband met het syndicaal statuut kunnen wij, zoals andere collega's, niet nalaten te spreken over de manier waarop op het ogenblik de bestaande syndicaten van de rijkswacht functioneren, erkend worden of als representatief worden beschouwd. Zowel voor u, mijnheer de minister, als voor ons die de toestand als zeer geïnteresseerde toeschouwer proberen te volgen, zijn sommige dingen moeilijk te begrijpen, want naast de drie erkende rijkswachtssyndicaten bestaat er sedert kort een vierde. Naast het Nationaal Syndicaat voor het rijkswachtpersoneel, naast de Syndicale Federatie van de Belgische rijkswacht, naast het Syndicaat voor het rijkswachtpersoneel, dat ingevolge een arrest van het hof van beroep van naam is moeten veranderen en nu Syndicaat voor de vooruitgang van het rijkswachtpersoneel heet, bestaat er nu ook het zogenaamde Algemeen Syndicaat voor de rijkswachtdiensten, afgekort ASRD. Buitenstaanders geraken er niet meer uit wijs.

Misschien hoeven we ons daarmee niet te bemoeien, maar ik denk dat het toch gepast is deze opmerking te maken. Volgens mij heeft deze toestand te maken met het gebrekkige statuut van die organisaties. Zoals collega Janzegers zouden we ons kunnen afvragen of de drempel om als representatief te worden erkend — 20 pct. van het personeel — niet te hoog is, maar eerlijkheidshalve moeten we daaraan toevoegen dat de drempel om als erkend syndicaat te functioneren te laag is om de eenvoudige reden dat daarvoor geen drempel bestaat.

Ik stel voor niet alleen de drempel van 20 pct. te verlagen, bijvoorbeeld tot 10 pct., maar tegelijkertijd deze norm te hanteren om als erkend syndicaat binnen de rijkswacht te kunnen functioneren, dit als voorlopige poging om orde op zaken te stellen. Ik ben ervan overtuigd — en zoals ik heb vastgesteld ben ik niet de enige — dat voor de syndicale werking bij de rijkswacht, moet worden gewerkt in de richting van het toelaten van de rijkswacht tot de representatieve interprofessionele organisaties, zoals dit reeds het geval is voor de beroepsmilitairen en voor de stedelijke en de gemeentelijke politie.

Wat het pecuniair statuut van de rijkswacht betreft, heeft u, mijnheer de minister, in de Kamer in openbare vergadering verklaard dat wij de resultaten van de interprofessionele onderhandelingen tussen de regering en de vakbonden van de openbare sector moeten afwachten alvorens iets kan worden ondernomen ten voordele van de rijkswacht. Ik veronderstel dat zeer veel mensen, waaronder ik zelf, daar volkomen kunnen achterstaan. Dit lijkt mij immers een zeer logisch standpunt.

Wij maken hierbij echter de bedenking dat de rijkswacht, bij de huidige interprofessionele onderhandelingen niet is betrokken en er evenmin is vertegenwoordigd, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de stedelijke politie die toch kan rekenen op de woordvoerders van de centrales van de openbare diensten. Dat is nu zo en het was ook zo in het verleden, maar ik zou het jammer vinden indien dit ook in de toekomst nog het geval zou zijn. Daarin kan slechts verandering komen indien u, mijnheer de minister, de rijkswachters toelating zou geven om zich aan te sluiten bij de traditionele representatieve confederaties. Daarvoor moet de wet worden aangepast, maar daartoe zijn wij graag bereid.

Het uitblijven van onderhandelingen geeft ons een uitstekend argument om de syndicale uitzonderingspositie van de rijkswacht, liefst definitief, ongedaan te maken.

Dit brengt ons tot het militair karakter van de rijkswacht. Ik ga daarover niet uitweiden aangezien verschillende collega's daarover reeds hebben gesproken. Ik wil er enkel op wijzen dat een demilitarisering van de rijkswacht in elk geval een betere coördinatie met andere politiediensten tot gevolg zou hebben.

Hierdoor zal ons wellicht ook een juridisch argument in de schoot worden geworpen om het opnemen van dienstplichtigen in de rijkswacht definitief onmogelijk te maken. Het zou ook de mogelijkheid bieden om voor de opleiding van rijkswachtofficiërs bepaalde mogelijkheden en structuren gezamenlijk in te schakelen voor rijkswacht en politie. Ik stel in dit verband ook vast dat, ondanks het onbetwistbaar militair karakter van het leger, de beroepsmilitairen sinds 1975 lid kunnen worden van een burgerlijke vakbond. Het lijkt dus wel of de rijkswacht meer militaire trekken vertoont dan het leger zelf.

Om te eindigen nog een woord over de zaak-Naegels. U weet dat ik daar persoonlijk bij betrokken ben geweest. Uw voorganger, de heer de Donnée, heeft u toch wel een zeer giftig geschenk ik de schoot geworpen toen hij op 5 mei van dit jaar gemeend heeft dringend een maatregel te moeten treffen ten aanzien van de heer Naegels, en dit enkele dagen voor hij minister af zou worden. Ik neem aan dat u van uw voorganger betere geschenken had verwacht. Wij kunnen u daarvoor geen verwijten maken, maar u integendeel enkel beklagen.

Het volgende moet ons toch wel van het hart. Naar ons aanvoelen is de zaak-Naegels te lang blijven aanslepen. Het zou voor de heer Naegels en ook voor de sereniteit van de syndicale werking bij de rijkswacht goed zijn geweest dat deze zaak vroeger een ontknoping had gekend.

Intussen werd het bewijs geleverd, en zelfs bekrachtigd door een rechter in kort geding, dat het fameuze syndicale onderhandelingscomité een zeer wankel juridische basis heeft. In het vonnis van de rechter in kort geding lezen we letterlijk het volgende: «... dat het comité zich ontegensprekelijk een bevoegdheid heeft toegekend die krachtens de wettelijke normen exclusief toebehoort aan de minister van Landsverdediging.»

Hierbij werd er allusie op gemaakt dat dit comité zelfs geen reglement van inwendige orde heeft uitgewerkt. Verder lezen wij dat de rechter zegt: «... verder is het ons voorgekomen dat het advies van het onderhandelingscomité op basis waarvan de heer de Donnée zijn beslissing tot schorsing van de heer Naegels als syndicaal vrijgestelde heeft genomen, een arbitrair karakter vertoont.» Dit zijn toch vrij krasse bewoordingen.

Wij weten ondertussen ook, u hebt daar in de Kamer gewag van gemaakt, dat een afscheuring in het Syndicaat voor het rijkswachtpersoneel de zaken niet heeft vergemakkelijkt. Terloops wens ik aan te stippen dat het mijn indruk is dat sommigen — ik druk mij voorzichtig uit — in de top van de rijkswacht mee en ook daarbuiten deze dissidentie tamelijk welgevallig moeten hebben bekeken. Dit doet op zijn minst vragen rijzen over de externe stimulerende factoren die hier waarschijnlijk mee hebben doorgewerkt.

De bespreking in de Kamercommissie had plaats op 16 november 1987, precies één dag voor de uitspraak in kort geding. Het gevolg daarvan was dat de minister vanzelfsprekend geen rekening heeft kunnen houden met die uitspraak wanneer hij daaromtrent aan de tand werd gevoeld.

De heer Naegels is nu voorlopig hersteld in zijn rechten als syndicaal afgevaardigde. Hoe is de toestand nu? Het vonnis zegt dat de intrekingsbeslissing ogenschijnlijk onregelmatig is. Juridisch blijkt zijn situatie vrij duidelijk te zijn, maar politiek moet daar ook een antwoord op komen. Wij kunnen ons niet blijven verschuilen achter de juridische constructies.

Wanneer zal de situatie van het Syndicaat voor het rijkswachtpersoneel, zij het dan onder zijn nieuwe benaming, voor de minister duidelijk genoeg zijn om aan twee vaste afgevaardigden opnieuw erkenning te verlenen? Welke concrete voorwaarden worden er gesteld om de erkenning van de normale werking van dit syndicaat mogelijk te maken?

Artikel 15 van het koninklijk besluit van 13 januari 1988 betreffende de vertegenwoordiging van de syndicale organisaties in de rijkswacht bepaalt dat aan 22 personeelsleden syndicaal verlof kan worden toegekend voor deelneming aan syndicale bestuursvergaderingen.

Nu blijkt, als mijn bronnen juist zijn, dat het SVR u een lijst met zeventien namen zou hebben bezorgd, wat een serieuze basis geeft om hun de erkenning te geven waarop zij recht hebben.

Ik hoop dat dit vergiftigde geschenk van uw voorganger zo vlug mogelijk en definitief wordt ontladen, zodat opnieuw het serene klimaat kan heersen dat absoluut nodig is om het syndicale statuut van de rijkswacht op een totaal nieuwe leest te schoeien.

Mijnheer de minister, tenslotte zouden wij bijna moeten hopen dat u in de toekomst, bij de bespreking van de begroting van de Rijkswacht op de regeringsbank zou worden vervangen door uw collega van Binnenlandse Zaken als resultaat van de door zovelen gewenste verburgerlijking van de rijkswacht. Dit mag u zeker niet doen denken dat het alleen dit vooruitzicht is dat het ons extra gemakkelijk maakt om uw begroting voor 1988 goed te keuren. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Peetermans.

De heer Peetermans. — Mijnheer de Voorzitter, ik zal mij tijdens de bespreking van de begroting van de Rijkswacht voor het begrotingsjaar 1988 beperken tot een paar algemene aanmerkingen op het toekomstig rijkswachtbeleid.

Omdat de Rijkswachtbegroting 1988 op het einde van dit jaar nog slechts een retroactieve betekenis heeft en omdat de betreffende kredieten vastgelegd werden onder de vorige coalitie, zal de PVV-fractie zich bij de stemming over deze begroting onthouden.

Wanneer wij de algemene discussie over de opeenvolgende Rijkswachtbegrotingen van een aantal jaren analyseren, komen

wij tot de vaststelling dat de beleidsanalyse, de geuite beleidsopaties en/of de gewenste bijsturingen onderhevig zijn aan de gebeurtenissen van het ogenblik.

Zo gaven de tragische gebeurtenissen rond de aanslagen en terreuroperaties in 1985 aanleiding tot het nemen van verschillende maatregelen om de doeltreffendheid van de politiediensten te verbeteren en de veiligheid van de bevolking te garanderen. Betere uitrusting, verder gaande modernisering, een verhoogd effectief aan manschappen, een verder doorgedreven opleiding, beter organisatorisch uitgeruste eenheden, en ga zo maar door, waren maatregelen die niet vlug genoeg in werkelijkheid konden worden omgezet.

Andere persoonlijke voorvallen waarbij rijkswachters betrokken waren, gaven er dan weer aanleiding toe het gebrek aan coördinatie en respect onder de verschillende korpsen belast met de ordehandhaving, aan de kaak te stellen.

De jongste tijd is er bij de rijkswacht zelf ongenoegen waar te nemen. Er zijn immers bressen geslagen in het zo lang gesloten gebleven milieu van de rijkswacht. Typisch hierbij is dat deze bressen van binnen uit werden geslagen. Zeer openlijk wordt beweerd dat het rijkswachtkorps ertoe bereid is risicodragende opdrachten uit te voeren en abnormale werktijden te aanvaarden, echter op voorwaarde dat daar een zekere waardering tegenover staat, zowel op het vlak van de uitrusting als op het vlak van de kredieten. Welke beleidsopaties zijn er voor de onmiddellijke toekomst?

In de marge van de bespreking van de Rijkswachtbegroting is het op zijn minst interessant even het document ter bespreking te brengen dat door rijkswachtkommandant Berckmans voorbereid werd en als een soort van blauwdruk begin oktober in de pers is verschenen. In dit document zijn inderdaad een aantal beleidsopaties vervat die een meer moderne rijkswacht laten veronderstellen.

De rijkswacht moet volgens de generaal beter inspelen op vraag en aanbod van politiediensten. Er moet een betere samenwerking komen onder de verschillende niveaus. De rijkswacht moet meer dynamisch en bedrijfseconomisch denken en tenslotte wordt sterk vastgehouden aan het militair karakter. Hieraan moet onmiddellijk worden toegevoegd dat de wil bestaat om het korps aan te passen aan de specifieke situatie van de rijkswachters die in de eerste plaats als een politiekorps worden aangezien, maar dan wel een grote, nationale politiedienst die duidelijke stellingen zou innemen, sommige taken zonder verband met de politie zou afstoten en beter zou samenwerken met andere politiediensten, tot op het allerlaagste echelon.

In de fenomeenbestrijding wordt veel aandacht besteed aan wat genoemd wordt de « witte-boordcriminaliteit », als onderdeel van de strijd die men wil voeren tegen de zware en georganiseerde misdaad. Opmerkelijk bij dit alles is dat duidelijk voorrang wordt gegeven aan de preventie boven de repressie.

Op het terrein ziet de luitenant-generaal zijn manschappen « maximaal aanwezig » en « snel, soepel en kleinschalig optreden », met meer aandacht voor de rechtstreekse taken, betere contacten met de bevolking en de magistratuur. Hij vraagt meer aandacht voor de depolitisering van de bevorderingen en tenslotte een beter management met programmabegrotingen. Dat zijn volgens hem de doelstellingen van een toekomstig rijkswachtleid.

Een tweede vraag is of deze beleidsuitstippeling realiseerbaar is. Het beeld van de rijkswacht van morgen is de afspiegeling van een sterke, meer zelfstandige, gemilitariseerde rijkswacht met tuchtvol personeel. Stemt deze visie ook overeen met het te volgen overheidsbeleid?

In elk geval vinden we een paar duidelijke antwoorden. Er wordt gepleit voor het behoud van de militaire opdrachten van de rijkswacht. Hoewel ik daar niet afwijzend tegenover sta, is de PVV-fractie echter wel de mening toegedaan dat een nader onderzoek naar de manier waarop die opdrachten moeten worden uitgevoerd en voor welke materies zij mogen worden ingeroepen, op zijn plaats is.

Daarenboven is er nog steeds het probleem van de organisatie van de algemene inspectie. Wij vinden het aangewezen de discussie

te openen nopens de vraag of deze al dan niet een wettelijke grondslag moet krijgen. Het is ook goed even na te denken over de vraag of deze controle vanuit de rijkswacht zelf moet worden georganiseerd, bijvoorbeeld in de vorm van een interne audit, dan wel van buiten uit, bijvoorbeeld door de algemene inspectie aan een magistraat toe te vertrouwen.

Een andere vraag betreft de al dan niet geleidelijke vermindering van de macht van commandant van de rijkswacht. Ongeacht of men de huidige delegatiemacht wijzigt, is het van ontegensprekelijk belang dat de rijkswachtkommandant over voldoende gezag beschikt. Het zal dan ook de controlerende opdracht zijn van de drie bevoegde voogdijministers, enerzijds, en van het Parlement, anderzijds, erop toe te zien dat geen misbruik wordt gemaakt van en/of inbreuk wordt gepleegd op deze delegatiemacht.

Ik ben ervan overtuigd dat de militaire tuchtregeling behouden moet blijven, echter onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat deze aan de huidige deontologische omstandigheden wordt aangepast. Sinds jaren wordt er reeds gewerkt aan een zogenaamd voorontwerp van herziening van de tuchtregeling, met het oog op de aanpassing van de regeling aan de hedendaagse rol van de rijkswacht. Ik hoop dat hiervan in een versneld tempo verder werk wordt gemaakt. Ook aan het statuut van het rijkswachtpersoneel dient dringend verder te worden gewerkt, al leg ik er meteen de nadruk op dat het verkeer zou zijn rijkswachters gelijk te stellen met de civiele ambtenaren van de overheid.

Naast het organisatorisch aspect is het ook van belang dat het rijkswachtsambt voldoende materieel wordt gerevalueerd, met andere woorden, voldoende wordt bezoldigd. Eigenlijk zouden de actuele eisenbundels van de agenten van de gemeentepolitie evengoed kunnen gelden voor de rijkswachters. Hoewel de rijkswachters een herziening van hun premieregeling hebben gekregen voor een totaal bedrag van ongeveer 400 miljoen frank, mag men toch nog aannemen dat, gelet op de bijzondere arbeidsomstandigheden en het gevaar waaraan de betrokkenen zijn blootgesteld, deze bezoldigingen nog altijd niet toereikend zijn.

Er moet dus voor de rijkswachters nog een bijzondere inspanning worden geleverd, die eigenlijk op twee manieren kan worden geëffectueerd: ofwel worden de wedden opgetrokken, ofwel komt er een verhoging van de premies voor buitengewone prestaties. Het lijkt me echter wenselijk dat ter zake de voorstellen vanuit het rijkswachtkorps zelf komen.

Tenslotte nog een paar woorden over het reeds eerder aangestipte onbehagen bij de rijkswacht. Naast de zogenaamde organisatorische problemen, die zowel van menselijke als van voorbijgaande aard kunnen zijn, zijn er toch een aantal meer specifieke problemen die van groot psychologisch belang kunnen zijn. Ik herinner hierbij aan de beperking van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid, de juridische bijstand en schade-lossstellingen. Ik hoop bij de bespreking van een volgende begroting van de Rijkswacht, die dan bij de Senaat zal worden ingediend, hierop dieper te kunnen ingaan en dit te bespreken in het kader van een nieuwe beleidsvoering.

Ik moge besluiten met de constatering dat het rijkswachtleid 1989 inderdaad aan een zekere evolutie toe is. Evenwel, het Parlement heeft de plicht er zorg voor te dragen dat de evenwichten in stand worden gehouden, sommige accenten worden verduidelijkt, nieuwe perspectieven mogelijk worden gemaakt en vooral de organisatorische continuïteit wordt verzekerd, steeds ter verbetering van de doeltreffendheid van de politiediensten en het verder garanderen van de veiligheid van de bevolking.

De PVV-fractie zal hieraan niet alleen waakzaam haar medewerking verlenen, doch eveneens daar waar het moet een nauwlettende kritische stem laten horen. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Coëme, ministre.

M. Coëme, ministre de la Défense nationale. — Monsieur le Président, je voudrais remercier nos collègues, MM. Eicher, De Bremeaeker, De Beul, Janzegers, Pataer et Peetermans pour leur

contribution au débat. Je vais répondre de manière synthétique, dans la mesure où — vous l'avez tous pratiquement souligné — le rapport rédigé à la Chambre par notre collègue Candries, contient un très grand nombre de renseignements. Ma réponse sera fondée sur ce rapport.

J'aborderai la problématique du personnel à la gendarmerie et parlerai ensuite des perspectives relatives au contrôle de la gendarmerie ainsi qu'à son image de marque. Je terminerai en évoquant les problèmes syndicaux à la gendarmerie et les aspects linguistiques.

En ce qui concerne le personnel, il est assez symptomatique de constater que les intervenants en ont tous parlé. À cet égard, je voudrais redire l'importance qu'en ma qualité de ministre de la Défense nationale, j'attache à l'aspect humain et social. Lors de ma rencontre avec les syndicats de la gendarmerie au mois de juin, la plupart d'entre eux ont souligné qu'ils étaient heureux du rétablissement du dialogue entre les organisations représentatives du personnel et le ministre de la Défense nationale. Je réaffirme ma volonté de continuer à dialoguer avec ces différentes organisations. Je leur avais donné rendez-vous au cours de cet automne. Tout comme vous, j'étais loin, à cette époque, d'imaginer les problèmes qui allaient se poser en octobre et en novembre dans les services publics et plus particulièrement parmi les corps chargés de la sécurité de la population. MM. Eicher et De Bremaeker ont raison de souligner que les dossiers sont devenus brûlants parce que nous ne leur avons pas accordé suffisamment d'importance dans le passé.

À ma demande, mon administration vient de m'adresser des dossiers complets relatifs aux trois problèmes qui préoccupent l'ensemble des syndicats de la gendarmerie. Conscient de l'urgence de ces questions, j'ai sollicité la finalisation de ces dossiers dans les plus brefs délais.

Vous comprendrez que ce soit en étroite collaboration avec les collègues de la Justice et de l'Intérieur que nous apporterons rapidement une solution aux questions urgentes que sont la limitation de la responsabilité civile des gendarmes, l'assistance judiciaire gratuite du personnel de la gendarmerie poursuivi pour des actes posés dans l'exercice de ses fonctions et le remboursement des dommages personnels causés à l'occasion de l'exécution du service.

Pour cette dernière mesure, il est une chose incroyable que j'ai découverte il y a quelques mois et que je considère inadmissible : quand des gendarmes sont appelés à intervenir — vous connaissez tous ces problèmes que nous rencontrons dans nos communes le samedi soir — pour maintenir l'ordre notamment à l'occasion de soirées, lorsqu'un uniforme est abîmé et doit être remplacé, c'est aux frais du gendarme.

Comment motiver les gendarmes dans de telles conditions ?

Je peux dire que, pour ces trois dossiers, il ne peut pas y avoir de problème. Je suis quelque peu malheureux de constater la situation et de ne pas être en état de répondre dans l'immédiat à des demandes parfaitement légitimes. Ce sentiment est partagé par mes collègues, les ministres de la Justice et de l'Intérieur.

Il y a bien sûr d'autres propositions pour lesquelles nous aurons à dialoguer avec les syndicats et qui devront être discutées dans le cadre des possibilités budgétaires de la gendarmerie.

Je le répète, dès qu'un accord intersectoriel sera conclu, nous examinerons, comme pour les militaires, et pour l'armée, le caractère spécifique de la profession de gendarme.

À cet égard, je voudrais, au moment où je vais aborder le problème du contrôle de la gendarmerie, redire toute la confiance que je porte individuellement aux gendarmes et à la gendarmerie dans un sens plus large.

Ainsi que je l'ai déclaré dans tous les débats, — dans une récente communication gouvernementale télévisée et aujourd'hui, alors qu'ils sont appelés à assurer d'autres services de sécurité, que je mesure les efforts déployés par les gendarmes, dans des conditions difficiles, à l'occasion des problèmes rencontrés dans les services publics.

J'estime que les gendarmes ne doivent pas, individuellement, subir les conséquences de dossiers ou d'affaires que tous nous

connaissons, que nous ne pouvons pas ignorer. Je crois que les gendarmes doivent être assurés de notre confiance et qu'ils ont besoin, eux-mêmes, d'entretenir la confiance dans leur fonction et dans les moyens que nous mettons à leur disposition pour l'assumer.

Vous mesurez que ces paroles sont pesées. Autant il faut avoir confiance dans la gendarmerie et dans les gendarmes individuellement, autant nous devons aborder sérieusement et résolument les affaires qui ont secoué la gendarmerie. Les dossiers délicats, parfois troublants, doivent être abordés de front.

La réflexion, vous le savez, est en cours.

Plusieurs d'entre vous ont abordé le thème du contrôle de la gendarmerie. Ce serait injuste, parce qu'on examine aujourd'hui le budget de la gendarmerie, de se focaliser sur les gendarmes et d'oublier qu'il faut aussi un contrôle plus démocratique sur l'ensemble des corps de sécurité de notre pays.

Je suis partisan d'un système de contrôle plus démocratique à l'origine duquel se trouverait le Parlement — la Chambre et le Sénat — et auprès duquel les citoyens qui s'estimeraient lésés par l'action de membres de ces différents corps, pourraient trouver un légitime recours.

Au départ d'une compétence partagée — comme on l'a souligné — entre les départements de la Justice, de l'Intérieur et de la Défense nationale, ce contrôle peut parfaitement se combiner avec une inspection organisée à l'intérieur du corps; j'ajoute que, personnellement, je préférerais que cette inspection soit hermétiquement séparée de l'état-major proprement dit.

Chaque fois que j'aborde ce dossier on a tendance à confondre les fonctions avec les hommes qui les exercent actuellement. Je veux, dès lors, redire ma confiance en l'inspecteur général, le lieutenant-général Devos. Il faut distinguer les hommes et les fonctions, j'y insiste.

En résumé, un meilleur contrôle démocratique dont il faut déterminer la forme, les structures et les moyens de fonctionnement, doit être organisé au départ du Parlement, avec une inspection séparée.

Dès que toute la lumière sera faite à propos de ces dossiers — il faut d'abord résoudre le problème humain et social qui se pose à la gendarmerie — nous pourrions régler d'autres problèmes que certains ont abordés à bon droit, à savoir la nomination des deux généraux actuellement manquants à l'état-major de la gendarmerie.

Pour être complet, j'ajoute que nous attendons avec impatience les résultats de la commission d'enquête instituée sur la criminalité et le terrorisme. En attendant, il faut bien sûr que la gendarmerie puisse agir, fonctionner.

J'apprécie — je le dis officiellement — l'initiative prise par le commandant de la gendarmerie de consulter largement les gendarmes — ce fait nouveau mérite d'être souligné — sur les lignes de force qu'il souhaite appliquer dans le commandement qu'il exerce depuis quelques mois.

Il est fondamental que l'on puisse mettre en évidence la notion de service public à rendre par la gendarmerie à la population et aux autorités qui se préoccupent des différents thèmes de la sécurité aujourd'hui.

Que l'on puisse favoriser le dynamisme interne à la gendarmerie me semble aussi important. Il serait démocratique que, dans ce but, soit discuté par la base un plan d'action, non pas fixé une fois pour toutes, mais remis en question, par exemple, deux fois l'an. Il convient ensuite de veiller à accroître la souplesse de fonctionnement interne de la gendarmerie en favorisant les relations inter-personnel. Cette démarche, appliquée correctement, pourrait apporter une réponse à plusieurs questions, que vous avez émises à cette tribune, au sujet d'un statut sans doute un peu dépassé et étriqué, dont le style de commandement n'est peut-être pas aussi moderne qu'on le voudrait. Il semble qu'il y ait là des possibilités de réponses.

Nous devons également veiller à la suppression du cloisonnement entre les officiers et les sous-officiers. Vous avez tous entendu dénoncer cette situation au sein de la gendarmerie.

Enfin, nous devons permettre que la réflexion puisse porter sur le rapport efficacité-coût d'un certain nombre d'actions. Dans le cadre du budget actuellement alloué à la gendarmerie, il faudra s'interroger, notamment sur des décisions prises dans un système transitoire: mise à disposition de militaires, de miliciens. Sans doute était-ce valable pour un temps, mais au moment où l'on se pose des questions aussi fondamentales sur le devenir de cette institution, il sera nécessaire de revoir l'utilité de maintenir ce qui a été décidé au moment où, en 1985, de graves problèmes se sont posés: l'affaire des CCC, les tueries du Brabant wallon et le drame du Heysel.

Nous devons également juger de l'opportunité du maintien du caractère militaire de la gendarmerie. Comme la réflexion doit être partagée collectivement avec mes collègues de l'Intérieur et de la Justice, je me permettrai de leur réserver la primeur de mon sentiment à ce sujet. J'ai d'ailleurs invité récemment mes collègues à une réunion pour que nous puissions rapidement arriver à des solutions.

Enfin, pour qu'il n'y ait plus de doute à ce sujet, j'aimerais aborder la question du recrutement. En effet, j'entends trop souvent dire, lorsqu'un drame secoue la gendarmerie, que n'importe qui y entre un peu n'importe comment. Je rappelle que les statistiques démontrent, au contraire, que n'entre pas qui veut ni n'importe comment à la gendarmerie. Sur 100 candidats, 58 p.c. échouent aux épreuves littéraires et scientifiques, 12 p.c. lors des tests psycho-techniques, 11 p.c. à cause d'une mauvaise condition physique, 37 p.c. lors des examens médicaux et 40 p.c. lors des seconds tests psycho-techniques. Inutile de dire que ces pourcentages ne sont pas cumulatifs; ils se répercutent évidemment, à chaque fois, sur ceux qui ont la chance de réussir les différentes épreuves. Au total, sur 100 candidats, 13 seulement seront élus. C'est vous dire que le recrutement est sévère et que, par la suite, la formation l'est tout autant.

J'en viens à présent aux problèmes syndicaux soulevés par plusieurs intervenants.

Le statut syndical du personnel du cadre actif de la gendarmerie fait l'objet de la loi du 11 juillet 1978 qui organise les relations entre les autorités publiques et les syndicats du personnel du cadre actif de la gendarmerie. L'administration de la Défense nationale a entamé l'examen des différentes mesures d'exécution de cette loi.

Plusieurs phases doivent être distinguées. La première phase d'exécution du statut syndical s'est concrétisée par la publication de l'arrêté royal de janvier 1982 d'agrément des organisations syndicales du personnel de la gendarmerie. C'est ainsi, qu'aujourd'hui, trois organisations syndicales sont agréées: la Fédération syndicale, le Syndicat national et le Syndicat pour le personnel de la gendarmerie.

La deuxième phase d'exécution a consisté en la mise en vigueur des articles sur la loi syndicale se rapportant à la représentativité des organisations syndicales. C'est ainsi que le Syndicat national du personnel de la gendarmerie, a été reconnu comme représentatif.

La troisième phase consiste en la publication, au *Moniteur belge*, le 26 janvier dernier, de trois arrêtés royaux ayant pour objet la procédure de négociation, le statut des délégués syndicaux et, enfin, les prérogatives des organisations syndicales.

La quatrième et dernière phase consiste en l'élaboration d'un projet d'arrêté royal relatif à la détermination des réglementations de bases; cet arrêté doit encore être réalisé.

Vous avez posé le problème du syndicat pour le personnel de la gendarmerie.

M. Naegels, président de ce syndicat, a vu sa qualité de délégué permanent syndical retirée par mon prédécesseur, M. de Donnée, le 5 mai 1988 — trois jours avant la fin du gouvernement précédent — à la suite de différents incidents, qui ont fait l'objet de nombreux commentaires, aussi bien à des tribunes officielles que dans la presse. Cette décision, ainsi que l'a souligné M. Pataer, a fait l'objet des préoccupations de plusieurs membres de la Chambre des représentants et du Sénat.

Dès mon arrivée à la tête du département au mois de mai, j'ai clairement exprimé ma volonté, tant au nouveau commande-

ment de la gendarmerie qu'aux défenseurs de la cause de M. Naegels, de faire toute la clarté sur ce dossier et de veiller à ce qu'une décision puisse être prise en cette matière, après avoir eu connaissance de l'ensemble de la problématique. C'est ainsi, comme je l'ai déclaré précédemment à cette tribune en réponse à une question orale, que je souhaitais recueillir l'avis du comité de négociation sur cette question.

Alors que la procédure administrative était en cours et connue, quelle ne fut pas ma surprise d'apprendre, par la voie de la presse, que M. Naegels avait engagé une procédure en référé auprès du tribunal de première instance de Bruxelles, afin d'obtenir la suspension de la décision prise le 5 mai par mon prédécesseur.

Dès cet instant, la procédure administrative a été suspendue en attendant la décision du tribunal. Celle-ci est aujourd'hui connue puisque le 17 novembre, le tribunal a suspendu, en référé, la décision du 5 mai. M. Naegels redevenait donc automatiquement délégué permanent syndical en attendant la décision quant au fond du problème qui sera prise par le Conseil d'Etat.

Le jugement du tribunal est actuellement étudié au sein de mon département, et l'opportunité d'un appel éventuel contre cette décision doit encore être décidée avant le 22 ou le 23 décembre. La situation aurait pu être claire si entre-temps, des éléments nouveaux n'étaient venus s'ajouter au dossier.

En effet, le syndicat de M. Naegels a tenu son congrès annuel le 21 octobre dernier, congrès au cours duquel des tensions se sont manifestées au grand jour. La situation est, on ne peut plus confuse, et je ne vous dirai pas combien de lettres et de coups de téléphone j'ai reçus des membres de ce syndicat. Mais il n'appartient pas au ministre de la Défense nationale d'apporter lui-même la clarté en cette matière. L'avenir de cette organisation est de toute évidence entre les mains de ses dirigeants. Encore faudrait-il que nous connaissions les véritables responsables du syndicat en question et que nous sachions exactement ce que ce dernier représente encore, au sein de la gendarmerie.

La décision en référé ayant été prise, il n'est plus question que le comité de négociation se réunisse tant que le règlement de fonctionnement interne de ce comité n'a pas été publié. L'administration achève la préparation de ce texte car c'est précisément l'absence de règlement qui a amené le juge en référé à estimer irrégulier l'avis donné par ce comité et, par conséquent, irrégulière également, la décision prise par M. de Donnée, le 5 mai de cette année.

Ce chapitre est donc provisoirement clos. Nul doute cependant que des rebondissements se produiront encore dans les semaines à venir.

J'en arrive au dernier point. En fait, il n'existe pas de cadre linguistique à la gendarmerie. Lors de mon arrivée au département, j'ai constaté qu'en l'absence d'un tel cadre, un commandant de la gendarmerie avait, il y a une dizaine d'années, pris une décision interne fixant à 53 p.c. le nombre de néerlandophones et à 47 p.c. le nombre de francophones. Telle est donc la répartition établie et qui, comme je viens de le dire, ne date pas d'hier. Il m'est difficile de me prononcer *ex abrupto* — répondant ainsi à une question à laquelle je ne m'attendais pas ce soir, je l'avoue — sur l'opportunité de tels pourcentages, qui semblent avoir été fixés sans que les ministres de tutelle aient été consultés.

Quoi qu'il en soit, j'examinerai le problème car je dispose de certains chiffres, mais ne vais pas vous accabler en vous les communiquant maintenant, d'autant plus qu'ils seront repris dans le rapport.

Le tableau ci-dessous reprend la répartition linguistique actuelle au sein de la gendarmerie, ventilée par catégorie de personnel, comme le souhaitait un intervenant.

Catégories	F	N	D
Sous-officiers et sous-officiers d'élite	44,6 p.c.	53,8 p.c.	1,6 p.c.
Officiers	43,5 p.c.	56,5 p.c.	
Officiers supérieurs	43,2 p.c.	56,8 p.c.	
Officiers subalternes	43,5 p.c.	56,5 p.c.	

Comme pour la Défense nationale, et ce sera ma conclusion, nous devons nous prononcer sur un budget de transition. En effet, il a été préparé par le gouvernement précédent. Il l'est d'autant plus que la gendarmerie fait actuellement l'objet d'une réflexion qui doit aboutir à l'amélioration des services rendus à la population pour en assurer la sécurité. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion générale, je la déclare close et nous passons à l'examen des articles du projet de loi.

Daar niemand meer het woord vraagt, is de algemene beraadslaging gesloten en gaan wij over tot de bespreking van de artikelen van het ontwerp van wet.

Personne ne demandant la parole dans la discussion des articles du tableau, je les mets aux voix.

Daar niemand het woord vraagt in de behandeling van de artikelen van de tabel, breng ik deze in stemming.

— Ces articles sont successivement mis aux voix et adoptés. (*Voir document n° 509-1, session 1988-1989, du Sénat.*)

Deze artikelen worden achtereenvolgens in stemming gebracht en aangenomen. (*Zie stuk nr. 509-1, zitting 1988-1989, van de Senaat.*)

M. le Président. — Les articles du projet de loi sont ainsi rédigés :

*Crédits pour les dépenses courantes (Titre I)
et pour les dépenses de capital (Titre II)*

Article 1er. § 1. Il est ouvert, pour les dépenses de la gendarmerie, afférentes à l'année budgétaire 1988 des crédits s'élevant aux montants ci-après (en millions de francs) :

	Crédits dissociés		
	Crédits non dissociés	Crédits d'engage- ment	Crédits d'ordonnan- cement
TITRE I			
Dépenses courantes . . .	18 349,4	166,2	187,0
TITRE II			
Dépenses de capital . . .	362,2	1 400,0	1 218,0
Totaux	18 711,6	1 566,2	1 405,0

Ces crédits sont énumérés aux Titres I et II du tableau annexé à la présente loi.

§ 2. Les allocations de base qui résultent de la ventilation des crédits entre divisions organiques et programmes d'activités, telles qu'elles sont reprises dans les tableaux de moyens budgétaires du programme justificatif, font l'objet d'un suivi comptable.

§ 3. Lorsque la décomposition entre divisions organiques ou programmes est opérée dans les tableaux de moyens budgétaires, le ministre ou le fonctionnaire qu'il délègue à cet effet, peut, dans la limite de chacun des crédits ouverts au tableau de la loi, procéder à une redistribution des allocations de base.

§ 4. Le contrôleur des engagements et la Cour des comptes veillent à ce que les dépenses soient correctement imputées sur les allocations de base et à ce que ces dernières ne soient pas dépassées, compte tenu le cas échéant des redistributions opérées conformément au § 3.

*Kredieten voor de lopende uitgaven (Titel I)
en voor de kapitaaluitgaven (Titel II)*

Artikel 1. § 1. Voor de uitgaven van de rijkswacht voor het begrotingsjaar 1988 worden kredieten geopend ten bedrage van (in miljoenen frank) :

	Gesplitste kredieten		
	Niet- gesplitste kredieten	Vast- leggings- kredieten	Ordonnan- cerings- kredieten
TITEL I			
Lopende uitgaven . . .	18 349,4	166,2	187,0
TITEL II			
Kapitaaluitgaven . . .	362,2	1 400,0	1 218,0
Totaal	18 711,6	1 566,2	1 405,0

Deze kredieten worden opgesomd onder de Titels I en II van de bij deze wet gevoegde tabel.

§ 2. De basisallocaties die voortvloeien uit de verdeling van de kredieten over organisatieafdelingen en activiteitenprogramma's, zoals ze opgenomen worden in de tabellen van de begrotingsmiddelen van het verantwoordingsprogramma, zijn het voorwerp van een boekhoudkundige opvolging.

§ 3. Wanneer de uitsplitsing tussen organisatieafdelingen of programma's gemaakt wordt in de tabellen van de begrotingsmiddelen, kan de minister, of de gedelegeerde ambtenaar, binnen de grens van elk van de kredieten geopend in de wetstabel, overgaan tot een herverdeling van de basisallocaties.

§ 4. De controleur van de vastleggingen en het Rekenhof zien erop toe dat de uitgaven op de basisallocaties juist worden aangerekend en zorgen bovendien ervoor dat deze laatste, eventueel rekening houdend met de overeenkomstig § 3 doorgevoerde herverdelingen, niet overschreden worden.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 2. L'ordonnancement des dépenses engagées au cours des années budgétaires 1985 et antérieures, à charge des articles dont le numérotage a été modifié entre-temps, peut être imputé à charge des crédits correspondants du budget de l'année 1988.

Art. 2. De ordonnancement van de uitgaven die in de loop van het begrotingsjaar 1985 en van vorige begrotingsjaren werden vastgelegd ten laste van artikelen waarvan de nummering inmiddels gewijzigd werd mag worden aangerekend op de overeenstemmende artikelen van de begroting voor het jaar 1988.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 3. Les indemnités pour frais funéraires, ainsi que les allocations de naissance, peuvent faire l'objet d'ordonnances d'ouvertures de crédit au même titre que les dépenses fixes.

Art. 3. De vergoedingen voor begrafenis kosten, alsmede het kraamgeld, mogen het voorwerp van ordonnantiën van kredietopening zijn zoals de vaste uitgaven.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 4. Le ministre de la Défense nationale est autorisé à liquider des avances provisionnelles sur l'indemnisation à charge de l'Etat du chef de dommages subis par des membres du personnel ou par des tiers.

Art. 4. De minister van Landsverdediging is ertoe gemachtigd op de schadeloosstelling ten laste van de Staat ingevolge schade, geleden door leden van het personeel of door derden, provisionele voorschotten te betalen.

— Adopté.
Aangenomen.

Art. 5. Par dérogation aux dispositions de l'article 5 de la loi du 28 juin 1963 modifiant et complétant les lois sur la comptabi-

lité de l'Etat, les crédits inscrits aux articles énumérés ci-après peuvent porter sur des sommes qui seront dues par l'Etat du chef d'obligations nées à sa charge au cours d'années antérieures à l'année budgétaire :

Titre I, article 11.03, uniquement pour ce qui concerne les indemnités pour accidents du travail;

Titre I, article 12.01;

Titre I, article 12.05, uniquement pour ce qui concerne les indemnités pour dégâts matériels;

Titre I, article 12.26, uniquement pour ce qui concerne les fournitures effectuées par des pharmaciens civils ou agréés et les prothèses dentaires et chirurgicales;

Titre I, article 33.05.

Art. 5. In afwijking van de bepalingen van artikel 5 van de wet van 28 juni 1963 tot wijziging en aanvulling van de wetten op de rijkscomptabiliteit, mogen de kredieten die op de hierna opgesomde artikels ingeschreven zijn, sommen beogen die de Staat zal verschuldigd zijn wegens verbintenissen ontstaan te zijnen laste tijdens jaren die aan het begrotingsjaar voorafgaan :

Titel I, artikel 11.03, slechts wat de vergoedingen voor arbeidsongevallen betreft;

Titel I, artikel 12.01;

Titel I, artikel 12.05, slechts wat de vergoedingen voor materiële schade betreft;

Titel I, artikel 12.26, slechts wat de leveringen gedaan door burger- of aangenomen apothekers alsmede tand- en heelkundige prothesen betreft;

Titel I, artikel 33.05.

— Adopté.

Aangenomen.

Section particulière (Titre IV)

Art. 6. Les opérations effectuées sur les fonds spéciaux figurant au Titre IV du tableau joint à la présente loi sont évaluées à 1 300 000 francs pour les recettes et à 5 500 000 francs pour les dépenses.

Afzonderlijke sectie (Titel IV)

Art. 6. De verrichtingen op de speciale fondsen die voorkomen in Titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet, worden geraamd op 1 300 000 frank voor de ontvangsten en op 5 500 000 frank

voor de uitgaven.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 7. Le mode de disposition des avoirs mentionnés aux fonds inscrits au Titre IV du tableau joint à la présente loi est indiqué en regard du numéro de l'article se rapportant à chacun d'eux.

Les fonds dont les dépenses sont soumises au visa préalable de la Cour des comptes sont désignés par l'indice A.

Art. 7. De wijze van beschikking over het tegoed vermeld voor de fondsen ingeschreven in Titel IV van de tabel gevoegd bij deze wet wordt aangeduid naast het nummer van het artikel dat betrekking heeft op elk dezer.

De fondsen waarvan de uitgaven aan het voorafgaand visum van het Rekenhof worden overgelegd zijn door het teken A aangeduid.

— Adopté.

Aangenomen.

Art. 8. Le fonds désigné par l'article 60.03.A ne peut plus être alimenté par des recettes. Le solde au 31 décembre 1987 ne peut être utilisé que pour des obligations antérieures au 1er janvier 1988.

Art. 8. Het door artikel 60.03.A aangeduid fonds mag niet meer gestijfd worden door ontvangsten. Het saldo op 31 december 1987 mag enkel aangewend worden voor verbintenissen ontstaan vóór 1 januari 1988.

— Adopté.

Aangenomen.

M. le Président. — Il sera procédé ultérieurement au vote sur l'ensemble du projet de loi.

Wij stemmen later over het ontwerp van wet in zijn geheel.

Le Sénat se réunira demain, mercredi 7 décembre 1988, à 10 heures.

De Senaat vergadert opnieuw morgen, woensdag 7 december 1988, te 10 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(La séance est levée à 23 h 30 m.)

(De vergadering wordt gesloten te 23 h 30 m.)